

శ్రీవారి బ్రహ్మత్సవాలు

ఆధ్యాత్మిక జ్యోతిష, వాస్తు,
ఆరాగ్యాది అనేక విషయాలు
తెలుసుకోండి... ఫేస్బుక్
మోహన్ పబ్లికేషన్స్
పేజ్ లైక్ చేయండి.

Like us to follow :

MOHAN
PUBLICATIONS
Rajamahendravaram

శ్రీసాయి
జ్యోతిష కేంద్రం
ఆధ్యాత్మిక
దైవిక వస్తువులు నిలయం
హైదరాబాద్.
సెల్ : 9949621214

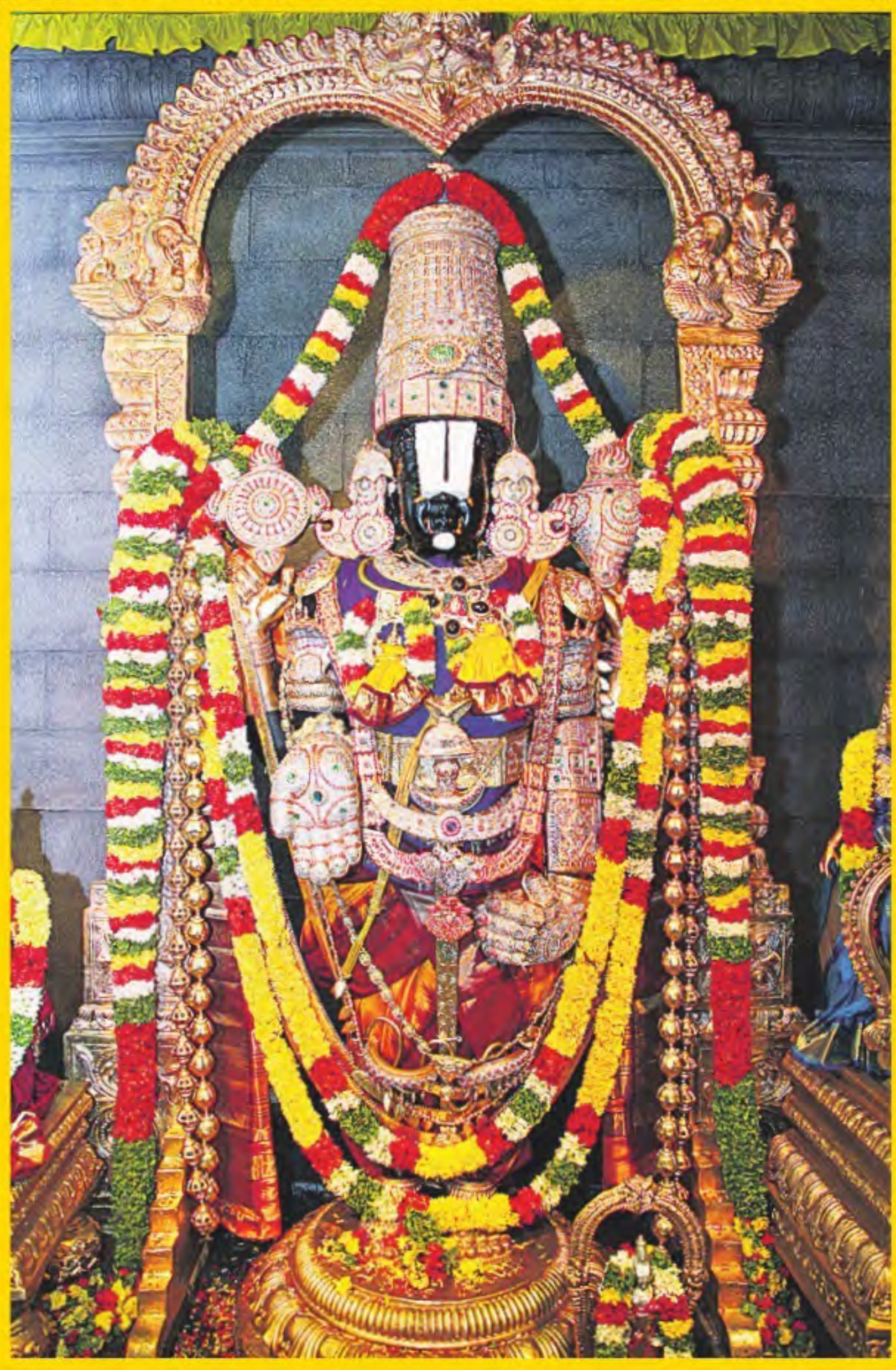

గర్భాలయ మూలమూర్తికి ఉన్న ఆభరణాలలో వజ్రాల హారం, వజ్రాల శంఖు చక్రాలు, కర్ణపత్రాలు, వజ్రాల కటిహస్తం, రూ.5 కోట్ల విలువైన 13.360 కిలోల బరువు కలిగిన వజ్ర కిరీటం టీటీడీ చేయించినవే.

‘వెంకటాద్రి సమం స్థానం బ్రహ్మాండే నాస్తికించన
వెంకటేశ సమో దేవో న భూతో న భవిష్యతి”

ఆనంద నిలయం అఖండ తేజోమయం

అలిపిరి సెట్ నమూనా విగ్రహం

తనమీద అలిగి వెళ్లిపోయిన లక్ష్మీదేవిని వెతుక్కుంటూ
వైకుంఠాన్ని వీడిన విష్ణుమూర్తి భూలోక వైకుంఠమైన
వేంకటాచల క్షేత్రానికి విచ్చేశాడు. అక్కడ స్వయంవ్యక్త
సాలగ్రామ శిలామూర్తిగా వెలసి భక్తకోటిని కటాక్షిస్తున్నాడు.
స్వామి కొలువైన పవిత్ర గర్భాలయ స్థానమే ఆనంద నిలయం.
గర్భాలయంపై నిర్మించిన బంగారు గోపురమే ‘ఆనంద నిలయ
విమానం’గా ప్రసిద్ధి పొందింది.

నిర్వహిస్తారు. ఉదయం, మధ్యాహ్నం, రాత్రివేళల్లో మూడుపూటలా
అన్నప్రసాదాలు, పిండి వంటకాలు నైవేద్యంగా సమర్పిస్తూ
అర్చకులు లోకకల్యాణం కోసం శరణు వేడుతారు.

● పుష్పకైంకర్యంలో భాగంగా సాలగ్రామ హారాలు,
శిఖామణి, శంఖుచక్రం, శ్రీదేవి, భూదేవి కంఠహారాలు, అలంకార
బిట్లు, 25 రకాల పూలకుచ్చులతో కూడిన సువాసనలు వెదజల్లే
పుష్పాలతో స్వామిని అలంకరిస్తారు. ఉదయం, సాయంత్రం
వేళల్లో పుష్పకైంకర్యాలు చేస్తారు. నిత్య దిట్టం కింద 300 కేజీల
పుష్పాలు వాడతారు. బ్రహ్మాత్సవాలు, ప్రత్యేక పర్వదినాలు,
ఆస్థాన కార్యక్రమాల కోసం 10 నుంచి 20 టన్నుల వరకు
పుష్పాలు వినియోగిస్తారు.

● తననే శరణు వేడండంటూ కటి, వరదహస్తాలతో స్వామి
తన పాదపద్మాలను చూపిస్తూ భక్తులకు హెచ్చరికతో కూడిన
హితబోధ చేస్తూ దర్శనమిస్తుంటారు. అలాంటి దివ్యమైన
బంగారు పాదాలను నిత్యం పుష్పాలు, తులసి సేవిస్తుంటాయి.
వేకువజాము సుప్రభాత దర్శనంలో మాత్రమే తులసి, పుష్పాలు
లేకుండా దర్శించవచ్చు. ఇక శుక్రవారం అభిషేకం, ఆ తర్వాత
దర్శన సమయంలో మాత్రమే బంగారు పాద తొడుగులు లేకుండా
స్వామి పాద పద్మాలు (నిజపాద సేవలో) దర్శించవచ్చు.

● ప్రతి రోజూ నిత్యకట్ల అలంకారంలో 120 రకాల
ఆభరణాలు సమర్పిస్తారు. బ్రహ్మాత్సవాలు, పర్వదినాల్లో ప్రత్యేక

● శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామి వారు గర్భాలయంలో ‘ఉపధ్యక’ అనే
పవిత్రస్థానంలో కొలువై నిత్యపూజలందుకుంటున్నాడు.
గర్భాలయంలో మూడు విగ్రహాలుంటాయి. వాటినే ధ్రువమూర్తి,
మూలమూర్తి, మూలవిరాట్టుగా కొలుస్తారు. యోగ, భోగ, విరహ
రూపాలతోపాటు ‘వీర స్థానప’ విధానంలో నిలబడిన స్వామి
ముగ్ధమనోహరంగా ప్రకాశిస్తాడు. స్థిరంగా ఉంటాడు. ఈ
విగ్రహాన్నే ఆగమ పరిభాషలో ధ్రువబేరంగా సంబోధిస్తారు.

● సుప్రభాతంతో వేకువజామున 2.30 గంటలకు
స్వామిసేవను ప్రారంభించి, తిరిగి రాత్రి 12.30 గంటలకు
జోలపాటతో నిద్రపుచ్చుతారు. వైఖానస ఆగమబద్ధంగా తోమాల,
అర్చన, కొలువు ఇతర నిత్యసేవా కైంకర్యాలు శాస్త్రోక్తంగా

అలంకారాలు చేసేందుకు అదనంగా ఆభరణాలు వాడతారు. రోజూ చేసే అలంకారాన్ని నిత్య కట్ట అలంకారమని, పండుగలు, ఉత్సవాలు, ప్రముఖుల రాక సందర్భంగా చేసే అలంకారాన్ని విశేష అలంకారమని అంటారు. స్వామికి వజ్రకిరీటం, శంఖ, చక్ర, వరద హస్తాలు, ప్రత్యేక ఆభరణాలతో శోభాయమానంగా అలంకరిస్తారు.

● శ్రీ స్వామి, ఉత్సవమూర్తుల అలంకరణలకు వాడే కిరీటాలు, ఆభరణాలు, బంగారు ఆభరణాలు, ఇతర నిల్వలు దాదాపుగా 11 టన్నులు ఉంటాయి. వీటితోపాటు వజ్రాలు, ముత్యాలు, కెంపులు, పచ్చలు, నవరత్నాల నగలు కూడా ఉన్నాయి.

● ఆకాశరాజు కిరీటం, వేంకటాద్రిని పాలించిన రాజులు, బ్రిటిష్ పాలకులు, మహంతులు, భక్తులు సమర్పించే కానుకల వివరాలను నమోదు చేసేందుకు టీటీడీ 19 తిరువాభరణ రిజిస్టర్లు నిర్వహిస్తోంది.

● శుక్రవారం అభిషేకం తర్వాత స్వామికి ఊర్ధ్వపుండ్రాలు (తిరునామం) సమర్పిస్తారు. దీనినే 'తిరుమామణికాపు' అంటారు. ఇందుకోసం 16 తులాల పచ్చకర్పూరం, 1.5 తులాల కస్తూరి సమర్పిస్తారు. బ్రహ్మోత్సవాల సందర్భాల్లో తిరుమానానికి వాడే ద్రవ్యాలు రెట్టింపు స్థాయిలో వాడతారు.

● అభిషేకం తర్వాత మూలమూర్తికి అంతరీయం (ధోవతి)గా 24 మూరల పొడవు, 4 మూరల వెడల్పు గల సరిగంచు పెద్ద పట్టువస్త్రాన్ని ఉత్తరీయంగా ధరింప చేస్తారు.

● విజయనగర ప్రభువు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు ఇతర సామాన్యాలపై దండయాత్రకు వెళ్ళి విజయం తిరిగి వస్తూ స్వామివారిని దర్శించుకునేవారు. ఆ సందర్భంగా విలువైన ఆభరణాలు, కిరీటాలు, ఖడ్గాలను బహూకరించాడు. మలయప్పకు అలంకరించే గుండ్రని కిరీటం, మూలవిరాట్టుకు, ఉత్సవ మూర్తులకు ప్రత్యేక ఉత్సవాల్లో ఎదపై అలంకరించే పెద్ద పచ్చ రాయలు సమర్పించినవే.

● ఆలయంలోని జయవిజయలు ఉన్న బంగారువాకిలి దాటుకున్న తర్వాత రాములవారి మేడలో ఉండే రహస్య అలమరాలో శ్రీవారికి వినియోగించే ఆభరణాలు భద్రపరుస్తారు. వీటిని

ఆలయ డిప్యూటీ ఈవో, పేష్కార్ పర్యవేక్షిస్తారు. ఏ రోజు, ఏ ఉత్సవంలో ఏయే ఆభరణాలు అవసరమో అర్చకుల సూచన మేరకు వాటిని సమకూరుస్తారు.

● శ్రీవారి ఆలయంలో గర్భాలయ మూలమూర్తితోపాటు భోగ శ్రీనివాసుడు, కొలువు శ్రీనివాసుడు, శ్రీదేవి, భూదేవి సమేత శ్రీ మలయప్ప స్వామి, ఉగ్ర శ్రీనివాసుడు కొలువై ఉన్నారు.

● పంచమూర్తులే కాకుండా సుదర్శన చక్రత్తాశ్వార్, సీతారామ లక్ష్మణులు, రుక్మిణీ శ్రీకృష్ణులు వంటి పంచలోహ మూర్తులు కూడా గర్భాలయంలోనే కొలువై ఉన్నారు. ఇక్కడే దేవతామూర్తులతోపాటు పవిత్ర సాలగ్రామాలు కూడా నిత్య

1980కి ముందు తిరుమల ఆలయంలో శుక్రవారం అభిషేక సేవలో పూజలందుకుంటున్న శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి

పూజలందుకుంటున్నాయి.

● గర్భాలయానికి ఆగ్నేయం, ఈశాన్య దిశల్లో అటు ఇటుగా 'బ్రహ్మ అఖండం' నిత్యదీపారాధన వెలుగుతూనే ఉంటుంది. సాక్షాత్తు బ్రహ్మదేవుడే ఈ దీపాలను వెలిగించాడని విశ్వాసం.

● రాత్రి పవళింపు సేవ చివరి సమయంలో బంగారు నవారు పట్టె మంచంపై 'మనవాళ పెరుమాళ్' (భోగశ్రీనివాసుడు)ని వేంచేపు చేస్తారు. అదే సమయంలోని గర్భాలయ మూలమూర్తికి మాతృశ్రీ తరిగొండ వెంగమాంబ వారి 'ముత్యాల హారతి'

మంగళ కర్పూర నీరాజనం సమర్పిస్తారు.

● తెలుగు నూతన సంవత్సరాధి పర్వదినమైన ఉగాది (మార్చి/ఏప్రిల్), ఆణివారి ఆస్థానం (జూలై), శ్రీవారి బ్రహ్మోత్సవం (సెప్టెంబరు/అక్టోబరు), వైకుంఠ ఏకాదశి (డిసెంబరు/జనవరి) పర్వదినాల ముందు వచ్చే మంగళవారాల్లో కోయిల్ ఆశ్వారు తిరుమంజనం నిర్వహిస్తారు.

● కోయిల్ ఆశ్వారు తిరుమంజనం రోజున ఆనంద నిలయం నుంచి మహాద్వారం వరకు శుద్ధ జలంతో శుద్ధి చేస్తారు. ఈ క్రమంలో నీరు, దుమ్ము, ధూళి పడకుండా ఉండేందుకు మూలమూర్తి శిరస్సు నుంచి పాదాల వరకు ధవళ వస్త్రాన్ని కప్పుతారు. ఈ వస్త్రాన్నే 'మలైగుడారం' అని అంటారు. తిరుమంజన సేవలు పూర్తి కాగానే కురాలం అనే దీర్ఘచతురస్రాకారపు మఖమల్ వస్త్రాన్ని పైకప్పునకు కడతారు.

● గర్భాలయంలో కేవలం అర్చకులు, పరిచారకులు, ఏకాంగులు మాత్రమే

నిత్యం సుప్రభాతసేవలో స్వామికి గోక్షీర సేవనం, నవనీత హారతి ఇస్తారు. అప్పడే పితికిన గోవుపాలు, అప్పడే తీసిన వెన్న, పచ్చకర్పూరపు తాంబూలంతో కూడిన పళ్లెరంతో హాథీరాం మఠం మహంతుల సన్యాసి/బైరాగి ఆలయానికి సమర్పించగా హాథీరాం మహంతు పేరుతో అర్చకులు ఈ కైంకర్యాలు నిర్వహిస్తారు.

ప్రవేశించి నాలుగు గోడలు, పైకప్పునకు అంటుకున్న దుమ్ముదూళి, బూజు, కర్పూరమసినీ తొలగించి, శుద్ధజలంతో శుద్ధిచేస్తారు.

● తిరుమంజనానికి ముందురోజే ఎక్కువ మోతాదులో నామంకోపు (సుద్ధపొడి), శ్రీచూర్ణం, గడ్డకర్పూరం, గంధంపొడి, కుంకుమ కిచిలిగడ్డ ఔషధ పదార్థాలతో లేహ్యంగా తయారు చేస్తారు. భారీ గంగాళాల్లో సిద్ధం చేసిన ఈ లేహ్యాన్ని శుద్ధి చేసిన ప్రాకారాలకు లేపనంగా పూస్తారు. దీనివల్ల ప్రాకారాలు సుగంధ పరిమళాలు వెదజల్లటంతోపాటు క్రిమికీటకాలు ఉండకుండా ప్రాకారం పటిష్ఠతకు దోహద పడతాయని సాంకేతిక నిపుణులు చెబుతున్నారు.

లడ్డూ తయారీకి రోజుకు 900 కిలోల ఆవునెయ్యి వాడతారు. ఆవునెయ్యిని ఆలయం వెలుపల ఉన్న ఎనిమిది భారీ ట్యాంకుల్లో నిల్వ చేస్తారు. ఫైపులైను ద్వారా నెయ్యిని ఈ ట్యాంకుల నుంచి పోటుకు సరఫరా చేస్తారు. ఇవి చాలకపోవడం వల్ల మరికొన్ని ట్యాంకులు సిద్ధం చేశారు.

లడ్డూ మాధుర్యానికి 75 ఏళ్లు

అమృత పదార్థంగా భక్తిరస మాధుర్యాన్ని పంచుతున్న తిరుమల వెంకన్న లడ్డూ అమృతోత్సవాన్ని పూర్తి చేసుకుంది. మాధుర్యంలో సాటిలేని లడ్డూ నైవేద్యమంటే తిరుమలేశునికీ, ఆయన భక్తజనకోటికీ కూడా ప్రీతిపాత్రమైనది.

1803లో అప్పటి మద్రాసు ప్రభుత్వం తొలిసారిగా ఆలయంలో బూందీ ప్రసాదాన్ని ఇవ్వడం ప్రారంభించినట్లు చారిత్రక ఆధారం. అప్పటినుంచే ప్రసాదాలు కూడా విక్రయించేవారట. తొలుత పల్లవుల కాలం నుంచే ప్రసాదాల పరంపర మొదలయ్యిందని చరిత్ర. అప్పట్లోనే శ్రీవారికి 'సంధి నివేదనలు' (నైవేద్యవేళలు) ఖరారు చేశారు. ఈ సమయాల్లోనే భక్తులకు ప్రసాదాలు పంచేవారు. ఆ రోజుల్లో కొండమీద భోజన సదుపాయాలు ఉండేవికావు. ఈ

1940 నుంచే భక్తుల చేతికి లడ్డూ

1933లో తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం (టీటీడీ) ధర్మకర్తల మండలి ఏర్పాటైంది. ఆలయంలో ప్రసాదాల వితరణ, విక్రయ కార్యక్రమాలను పెంచారు. 1940 నుంచి బూందీని లడ్డూగా మార్చి భక్తులకు అందజేయటం ప్రారంభించారు. లడ్డూల తయారీకి వాడాల్సిన సరుకుల మోతాదును 'దిట్టం' అనే పేరుతో పిలుస్తారు. 1950లో తొలిసారిగా టీటీడీ ధర్మకర్తల మండలి ఈ దిట్టం పరిమాణాలను ఖరారు చేసింది.

ఇందులో భాగంగానే ఆలయ పోటులో దిట్టం ప్రకారం 5100 లడ్డూలు తయారు చేయడానికి మొత్తం 803 కేజీల ముడి సరుకు వినియోగిస్తారు. ఇందులో ఆవు నెయ్యి 165 కేజీలు, శనగపిండి 180 కేజీలు, చక్కెర 400 కేజీలు, ముంత మామిడిపప్పు 30 కేజీలు, ఎండుద్రాక్ష 16 కేజీలు, కలకండ 8 కేజీలు, యాలకులు 4 కిలోలు వినియోగిస్తారు. ఆలయంలో నిత్యం 900 కేజీల ఆవునెయ్యి లడ్డూల తయారీకి వాడతారు. టీటీడీ తయారు చేసే లడ్డూ మరెక్కడా తయారు చేయకుండా పేటెంట్ హక్కులు దక్కించుకోవటంలో 2009లో అప్పటి ఈవో కేవీ రమణాచారి కృషి చేశారు.

రాయితీలడ్డూలపై రూ.60 కోట్లు

భక్తుల కానుకలతో ధార్మిక సంస్థ మనుగడ సాగిస్తోంది. అదే భక్తులకు అందజేసే ఉచిత, రాయితీ ధరలతో ఇచ్చే లడ్డూల వల్ల ఏటా రూ.60 కోట్ల వ్యయాన్ని టీటీడీ భరిస్తోంది. నాలుగేళ్లకు ముందు సర్వదర్శనం, కాలినడకన వచ్చే దివ్యదర్శనం భక్తులు, అంగప్రదక్షిణం, వికలాంగులు, వృద్ధులు, చంటిబిడ్డలతో వచ్చే తల్లిదండ్రులు, శ్రీవారి సేవకులకు రూ.10 రాయితీ ధరతో రూ.20కి రెండు లడ్డూల చొప్పున అందిస్తున్నారు. ఇలా ఏటా సుమారుగా రూ.40 కోట్ల వరకు అదనంగా టీటీడీ ఖర్చు చేస్తోంది. ఇక సర్వదర్శనం, కాలిబాట దర్శనం కోసం వచ్చే భక్తులకు ఒక లడ్డూ ఉచితంగా అందిస్తుండటం వల్ల మరో రూ.20 కోట్లు ఖర్చు చేస్తోంది.

ఆలయం వెలుపల పోటులో బూంది చేస్తున్న పోటు కార్మికులు

ఆలయం లోపల పోటులో లడ్డూలు తయారుచేస్తున్న పోటు కార్మికులు

ప్రసాదాలే భక్తుల ఆకలి తీర్చేవి. భక్తులకు అందజేసే ప్రసాదాన్ని 'తిరుప్పొంగం' అనేవారు. తర్వాత సుఖీయం (క్రీ.శ.1445), అప్పం (క్రీ.శ.1455), వడ (క్రీ.శ.1460), అత్తిరసం(క్రీ.శ.1468), మనోహరపడి (క్రీ.శ.1547) ప్రసాదాలను ప్రవేశపెట్టారు. వీటిలో వడ తప్ప మరేవీ ఎక్కువ రోజులు నిల్వ ఉండేవి కాదు. దాంతో వడకు ఎక్కువ డిమాండ్ ఉండేది.

ఆలయ అవసరాలతోపాటు పెరుగుతున్న భక్తులకు అనుగుణంగా దిట్టాన్ని పెంచుతూ వచ్చారు. ప్రస్తుతం 2001లో సవరించిన దిట్టాన్ని అనుసరిస్తున్నారు.

ఒక లడ్డూ తయారీకి...

భక్తులకు మాధుర్యాన్ని అందించే లడ్డూ తయారీకి టీటీడీ రూ.30 దాకా ఖర్చుపెడుతోంది. పెరిగిన ధరలకు అనుగుణంగా 2015లో లెక్కలు వేశారు.

శ్రీ.శ. మొదటి శతాబ్దం నాటి తమిళ గ్రంథం 'శిలప్పాదిగారం'లో తిరుమల ఆలయ ప్రస్తావన ఉంది. శ్రీ.శ. 614 సంవత్సరంలో పల్లవ రాణి సమవాయి (పెరిందేవి) గర్భాలయానికి జీవోద్ధరణ చేసినట్లు చరిత్ర. గర్భాలయం తర్వాత కొన్నేళ్ళకు ఆనంద నిలయంపై విమాన గోపురాన్ని నిర్మించినట్లు తెలుస్తోంది. శ్రీ.శ.1262 నాటికే విమాన గోపురం సంపూర్ణంగా ఉన్నట్లు శాసనాధారం.

చీమల పుట్ట నుంచి సిరుల గిరుల వరకు

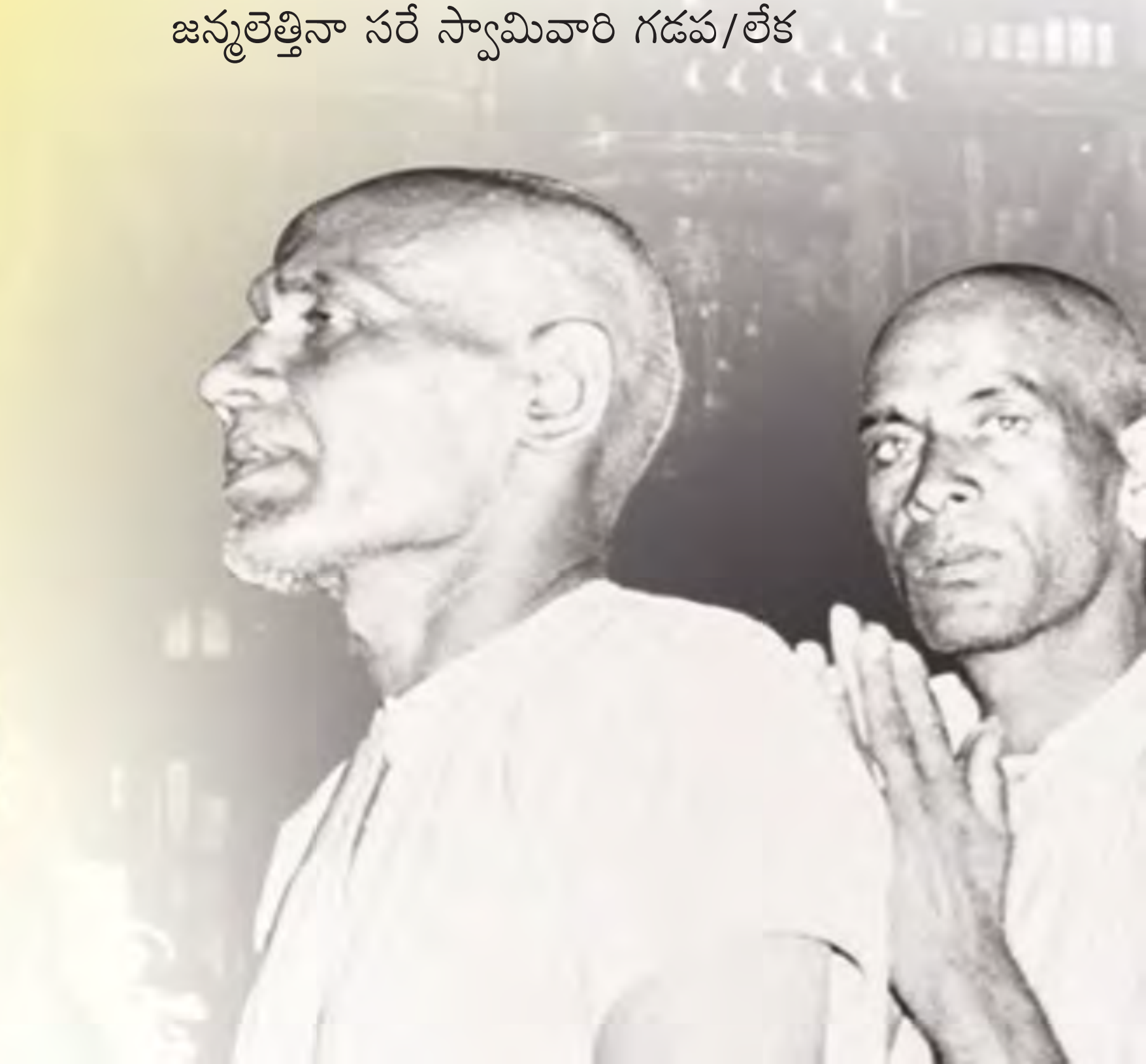
శేషాచల గిరులపై కొలువైన శ్రీవేంకటేశ్వర స్వామి శతాబ్దాల తరబడి చీమలపుట్టలో దాగి ఎండకు ఎండుతూ, వానకు తడుస్తూ ప్రకృతిలో సేద తీరాడు. నాటి 'తిరువేంగడమే' నేటి ఆధ్యాత్మిక, ధార్మిక, భక్తి చైతన్యానికి దర్పణమైన తిరుమల పుణ్య క్షేత్రం. పూర్వం స్వామి ఆలయాన్ని తొలిసారిగా తొండమాన్ చక్రవర్తి కట్టించాడని, ఆ తర్వాత పల్లవులు, చోళులు, పాండ్యులు, విజయనగర రాజులు దశలవారీగా అభివృద్ధి చేశారని చరిత్ర. కాలంతోపాటు కదిలొచ్చిన మార్పులకు సజీవ సాక్ష్యమైన తిరుమల కోవెల భక్తుల కోర్కెలు తీర్చే కల్పవృక్షంగా భాసిల్లుతోంది.

పూర్వం తిరుమలకొండను 'తిరువేంగడం' అని, వేంకటేశ్వరస్వామిని 'తిరువేంగడ ముడయాన్' అని పిలిచేవారు. ఈ తిరువేంగడం అనే కొండ తమిళ దేశానికి ఉత్తర సరిహద్దుగా ఉండేది.

● శ్రీ.పూ.1వ శతాబ్దంలో తిరుమలలో చీమలపుట్ట చేత కప్పబడిన స్వామివారి విగ్రహాన్ని తొండమాన్ చక్రవర్తి తొలిసారిగా దర్శించి ఆ శిలామూర్తి చుట్టూ ఓ చిన్నమండపాన్ని కట్టించాడట. ఆ మండపంలోనే స్వామి చాలా కాలంపాటు భక్తుల చేత పూజలందుకొంటూ ఉండేవారని చరిత్ర.

● శ్రీ.శ.8వ శతాబ్దకాలంలో ఆశ్వురులు శ్రీనివాసుని వైభవ కీర్తిని తమ కీర్తనల ద్వారా నలుదిశలా చాటారు. కులశేఖరాశ్వురు ఎన్ని జన్మలెత్తినా సరే స్వామివారి గడప/లేక

టీటీడి ఉత్సవాలకు సిద్ధమైన శ్రీవారి మూలవిరాట్ నమూనా విగ్రహం

తిరుమల ఆలయ పూజా, కైంకర్యాలు, పరిపాలనలో జోక్యం చేసుకోకూడదని ఐక్యోరియా రాణి 'ప్రోక్లమేషన్' ఉత్తర్వులు జారీ చేశారు. ఈస్టిండియా కంపెనీ హయాంలో ముద్రించిన బంగారు నాణాల్లో కూడా శ్రీదేవి, భూదేవి, స్వామి చిత్రాలు ఉండటం చూస్తే తిరుమల ఆలయానికి అత్యంత ప్రాధాన్యత ఇచ్చినట్లు స్పష్టమవుతోంది.

పీఠంగానైనా ఉండాలంటూ ఓ పాశురం ద్వారా తన భక్తిని చాటుకున్నాడట.

● శిలామూర్తి చుట్టూ గర్భగృహం తిరుమళి కేశికై ఆళ్వారు, కులశేఖరాళ్వారుల మధ్యకాలంలో నిర్మించి ఉండవచ్చని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం. అప్పటి వాతావరణ పరిస్థితుల కారణంగా 'తిరువేంగడం' కొండ మీదకు వెళ్లడం కష్టంగా ఉండటంతో వైష్ణవ భక్తులు వెండితో శ్రీవారి ప్రతిరూపాన్ని 'తిరుచోగినూర్' (నేటి తిరుచానూరు)లో ప్రతిష్ఠించి అక్కడే గుడికట్టారట.

క్రీ.శ. 8 -10వ శతాబ్దంలో గర్భగృహం, అంతరాళం నిర్మాణం

- ఆళ్వారుల కాలంలో తమిళదేశంలో

గర్భగృహంతోపాటు అంతరాళం పూర్తి చేశారు. ఇందుకు ఆధారంగా ఆలయంలోని మొదటి ప్రాకారంలో ఉత్తరపు గోడపై ఒకటవ కొప్పాత్ర మహేంద్ర పర్మాన్ శాసనం ఉంది.

● దీనికి ముందున్న అర్ధమండపం (ప్రస్తుత శయన మండపం), అంతరాళం (ప్రస్తుతం రామన్మేడై/ రాములవారి మేడ)తో కలిపి లోపలి ప్రాకారంలోని మొదటి సముదాయంగా నిర్మించారు.

క్రీ.శ.10వ శతాబ్దంలో గర్భాలయానికి ప్రాకారం నిర్మాణం

● 10వ శతాబ్దం, ఆ తర్వాత కాలంలో ఆలయ నిర్మాణం, దశలవారీగా అభివృద్ధి జరిగింది. గర్భగృహ ఆవరణకు

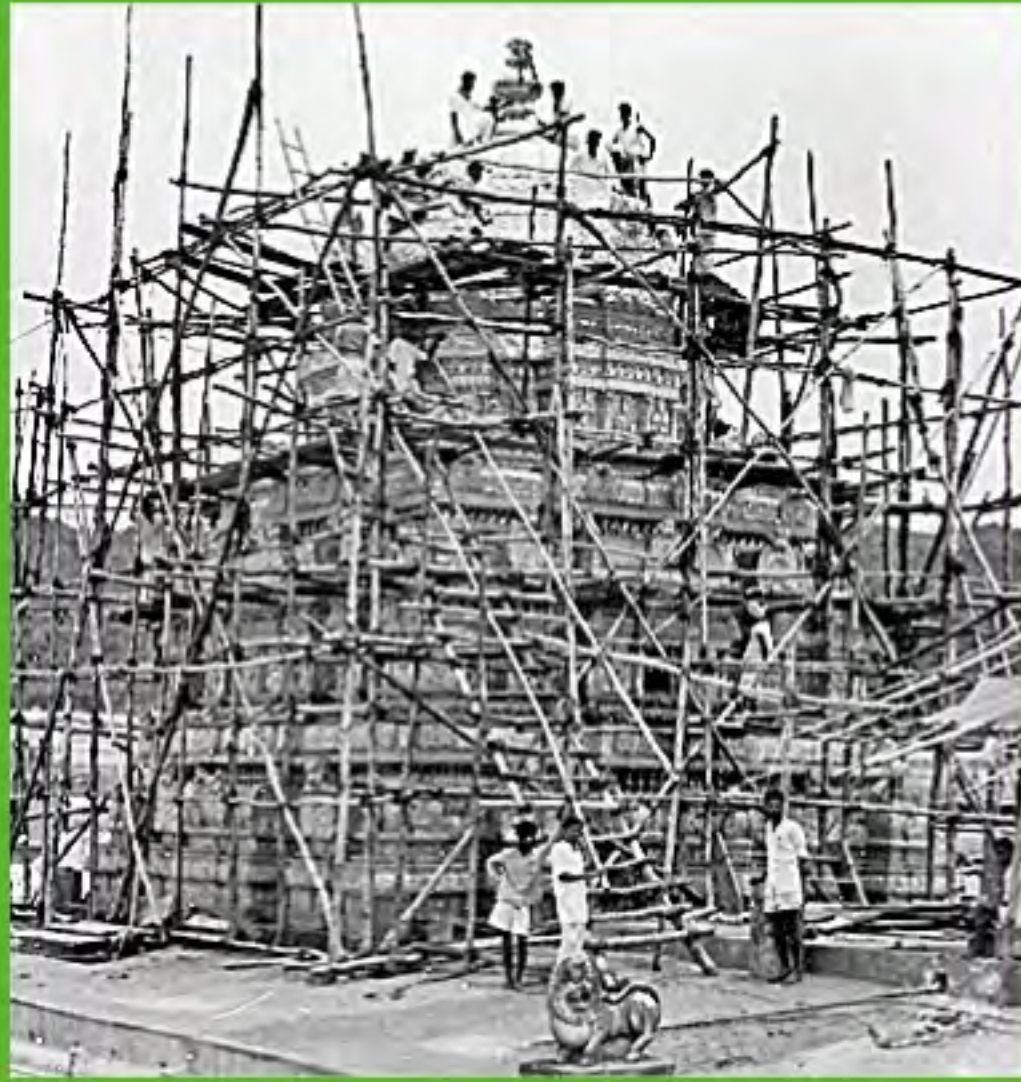
వీర నరసింగరాయలు దేవాలయం మరింత ప్రకాశవంతంగా కనిపించేలా బంగారుపూత పూయించాడట.

విజయనగర శిల్పరీతులలో తిరుమామణి మండపం

● క్రీ.శ.13వ శతాబ్దంలో ఆలయానికి మరమ్మతులు, పునరుద్ధరణ పనులు, నూతన నిర్మాణాలు చేపట్టారు. తర్వాత క్రీ.శ.1417లో మల్లన్న (మాధవదాసు) తిరుమామణి మండపం (ప్రస్తుతం బంగారుమేడ/ బంగారు వాకిలి)ను నాలుగు వరుసల్లో 16 రాతి స్తంభాలతో నిర్మించారు. ఈ మండపం పడమట దిశలో ద్వారపాలకులైన జయవిజయుల విగ్రహాలు ఉన్నాయి.

12వ శతాబ్దం నాటి ఆనంద నిలయం

1958లో ఆనందనిలయానికి బంగారు కవచం అమరుస్తున్న స్వర్ణకారులు

స్వర్ణకాంతులీనుతున్న నేటి ఆనందనిలయం

శైవమతం విస్తృతమైంది. అక్కడి నుంచి తిరుచానూరుకూ విస్తరించింది. దీంతో క్రీ.శ.9వ శతాబ్దంలో తిరుమలలో నామమాత్రంగా ఉన్న చిన్నగుడిని విస్తరించే పనులు చేపట్టారట. అందులో భాగంగా క్రీ.శ.945లో గర్భగృహం నిర్మించారు. ఇక్కడి శేషాచల కొండల్లోని రాళ్లను పలకలుగా పగులకొట్టి వాటితోనే

గోడకు చుట్టూ మరొక గోడ (ప్రాకారం) నిర్మించినట్లు పరిశోధకుల విశ్లేషణ. తర్వాత క్రీ.శ.12-13 శతాబ్దాల మధ్య కాలంలో ఆలయానికి మరమ్మతులు చేయాల్సిన పరిస్థితులు ఏర్పడ్డాయి.

● క్రీ.శ.1262లో సుందర పాండ్యుడు ఆనంద నిలయ విమానం మీద కలశానికి బంగారు పూత పూయించాడట. తర్వాత

● ఇదే మండపాన్నే ముఖమండపం, ఆస్థాన మండపం అని కూడా పిలుస్తారు. ఈ మండపంలోని శిల్పాలన్నీ విజయనగర శిల్పరీతులలో ఉన్నాయి. ఈ మండపం తూర్పుదిశలో నమస్కార భంగిమలో మూలమూర్తికి అభిముఖంగా గరుడాళ్వార్ కొలువై ఉన్నారు. దీన్నే గరుడ మండపం అని కూడా పిలుస్తారు.

1980కు ముందు శ్రీవారి దర్శనం కోసం బంగారు వాకిలిలో వరుసగా వెళుతున్న భక్తులు

వేంకటేశ్వర స్వామి ఆలయంలో నిత్యం 250 కేజీల పుష్పాలు వినియోగిస్తారు. తిరుమలతోపాటు టీటీడీకి అనుబంధంగా ఉన్న 40 ఆలయాల్లో రోజుకు 800 కిలోల పుష్పాలను వినియోగిస్తారు.

12వ శతాబ్దంలో రెండవ గోపురం, విమాన ప్రదక్షిణం

● క్రీ.శ.1209 సంవత్సరం ఆలయంలో నాటికి రెండవ గోపురం (నిర్మాణంలో ఇదే తొలిగోపురం అయినప్పటికీ ప్రస్తుత ఆలయంలో రెండవదిగా కనిపిస్తుంది) నిర్మాణం చేపట్టారు. ఈ గోపురం దాటి ఆలయంలోని స్వామివారి గర్భాలయం విమానానికి నాలుగు దిశల్లో ఉన్న ప్రాకారాన్ని విమాన ప్రదక్షిణం/ విమాన ప్రాకారం అంటారు.

● ఇదే ప్రాకారాన్ని అనుసరించి మరొక ప్రాకారంలో కొన్ని రాతి చెక్కడాలు, మండపాలు, చిన్నచిన్న దేవతా సన్నిధులు నిర్మించారు. ఈ ప్రాకారంలో ఆగ్నేయ దిశలో వంటశాల నిర్మించారు. క్రీ.శ.16లో పడమట దిశలో పెద్దమండపం నిర్మించారు (ప్రస్తుతం కానుకలు లెక్కించే పరకామణిగా ఈ మండపాన్ని వినియోగిస్తున్నారు).

● శ్రీవారి బ్రహ్మాత్మవాలు, అధ్యయనోత్సవాల్లో ఎక్కువ రోజులు ఉత్సవమూర్తులను ఈ మండపంలోనే ఉంచుతారు. ఇదే ప్రాకారంలోనే ఉత్తర దిశలో తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల అర, ఆ తర్వాత రామానుజ (భాష్యకార్ల) సన్నిధి ఏర్పాటైంది. ఇదే క్రమంలో నృసింహ స్వామికి, వరదరాజస్వామికి కూడా ఆలయాలు నిర్మించారు.

క్రీ.శ.13 నుండి మహద్వార గోపురం, సంపంగి ప్రదక్షిణం

● ఆలయ ప్రవేశ ద్వారమైన మహద్వారంపై నిర్మించిన గోపురాన్ని 'మహద్వార గోపురం', 'సింహద్వార గోపురం', 'పడికావలి గోపురం' అనే వివిధ పేర్లతో పిలుస్తారు. తమిళంలో 'పెరియ తిరువాశల్' అంటే పెద్దవాకిలి అని అర్థం. ఈ గోపురాన్ని క్రీ.శ.13వ శతాబ్దం నుండి అంచెలంచెలుగా నిర్మించారు. మహద్వారాన్ని ఆనుకుని 16 రాతి స్తంభాలతో కృష్ణరాయ మండపాన్ని నిర్మించారు.

● ప్రతిమామండపంగా ప్రసిద్ధి పొందిన ఈ మండపంలో విజయనగర శిల్ప సంప్రదాయం కనిపిస్తుంది. స్వామి ఉత్సవమూర్తులు పురవీధుల్లో ఊరేగించిన తర్వాత ఈ ప్రతిమా మండపంలోకి కొంత సమయం పాటు వేంచేపు చేసే సంప్రదాయం నేటికీ అమల్లో ఉంది.

● ఈ మండపానికి ఉత్తరదిక్కున

అద్దాల మండపం, దక్షిణదిక్కులో రంగనాయక మండపం నిర్మించారు. క్రీ.శ.1320-1360 మధ్య మహాదీయుల దండయాత్రల వల్ల తమిళదేశంలోని శ్రీరంగక్షేత్రంలోని శ్రీరంగనాథుని విగ్రహాలు ఇక్కడ దాచి ఉంచడం వల్ల ఈ మండపం రంగనాయక మండపంగా ప్రసిద్ధి పొందింది.

● క్రీ.శ.15వ శతాబ్దంలో ధ్వజస్తంభ మండపం నిర్మించారు. ఇదే మండపంలోని రాతిపీఠంపై ఎత్తైన దారు స్తంభమే ధ్వజస్తంభం. క్రీ.శ.1470లో విజయనగర చక్రవర్తి సాళ్వ నరసింహ రాయలు తన భార్య, ఇద్దరు కుమారులు, తనపేరుతో సంపంగి ప్రాకారం, ఇతర మండపాలు నిర్మించారు.

1980కి పూర్వం బంగారువాకిలిలోని జయవిజయుల వద్దే అన్నప్రసాదాలు పంచిపెడుతున్న అర్చకులు

● ఇక వైష్ణవ భక్తుడైన విజయనగర చక్రవర్తి శ్రీకృష్ణదేవరాయలు ఆలయాన్ని మరింత విస్తరించారు. క్రీ.శ.1513 నుండి 1521 మధ్యకాలంలో ఏడుసార్లు తిరుమలయాత్ర చేసి స్వామి అలంకరణకు వెలకట్టలేని వజ్రవైభూత్య మరకత మాణిక్యాది ఆభరణాలిచ్చారు. ఆలయ నిర్వహణ బాధ్యతను పోషించారు. అనుక్షణం శ్రీవేంకటేశ్వర స్వామికి ప్రణమిల్లుతున్నట్టుగా రెండు చేతులు జోడిస్తున్నట్టుగా ప్రతిమా మండపంలో తిరుమలాదేవి, చిన్నాదేవితో ప్రతిమలు ఏర్పాటు చేయించారు.

● ఆగమం ప్రకారం ఆలయ దక్షిణ దిశలోని మండపాల్లోనే కల్యాణోత్సవం, పవిత్రోత్సవం, పుష్పయాగం, జ్యేష్ఠాభిషేకాలు నిర్వహిస్తారు. పడమట దిశలోని మండపాల్లో గిడ్డంగులుగా ఉపయోగిస్తున్నారు. ఇలా ఆలయం కాలానుగుణంగా అప్పటి అవసరాలకు తగ్గట్టుగా అభివృద్ధి చేస్తున్నా.. ప్రాకారాల్లో మాత్రం ఎలాంటి మార్పులు

చేయలేదు.

నాడు వందల్లో ... నేడు వేలల్లో

● 1945, ఏప్రిల్ 10 మొదటి ఫూట్ రోడ్డు ప్రారంభమైన తర్వాత 1952 టీటీడీ లెక్కల ప్రకారం రోజుకు 2 వేలు, 1974లో పూర్తిస్థాయిలో రెండో ఫూట్ రోడ్డు వచ్చేనాటికి ఈ సంఖ్య సుమారుగా 8 వేలకు చేరింది. 1980లో రోజుకు పదిహేనువేలు, 1990 నాటికి రోజుకు 20 నుంచి 25వేలు, 1995 నాటికి 30 వేలు, 2000 నాటికి రోజుకు 35 నుంచి 40 వేలకు, 2010 నాటికి ఈ సంఖ్య 60 వేలకు చేరింది. ప్రస్తుతం 2015లో సెలవులు, పర్వదినాలు, ప్రత్యేక ఉత్సవాలు, ఒక్కోసారి సాధారణ దినాల్లోనూ ఈ సంఖ్య లక్ష దాటుతోంది.

నిర్మాణ పరంగా 60 వేల మందికే సంతృప్తికర దర్శనం..

ఆలయంలో ఉన్న స్థలాభావ పరిస్థితుల వల్ల కులశేఖరడి (మూల మూర్తికి పది అడుగుల దూరం) నుంచి రోజుకు 27 వేల మంది భక్తులకు దర్శనం కల్పించవచ్చు. ఈ పరిస్థితులు క్రీ.శ. 2000 సంవత్సరానికి ముందు వరకు మాత్రమే ఉండేవి. ఆ తర్వాత 2004 వరకు రాములవారి మేడ (లఘుదర్శనం/ 35 అడుగుల దూరం) నుంచి రోజుకు 45 వేల వరకు భక్తులకు దర్శనం కల్పించేవారు.

● ఇక 2004 నుండి ఘంటా మంటపంలోని ద్వారపాలకులైన జయ విజయుల (మహాలఘ/ 60 అడుగుల దూరం) నుంచి వేగంగా క్యూలైన్లను నెడుతూ 70 వేల మందికి దర్శనం కల్పిస్తున్నారు. తోపులాటల్ని నివారించేందుకు టీటీడీ సన్నిధిలో మూడు క్యూలైన్ల విధానం అమలు చేసింది. ప్రస్తుత విధానంలో 60 వేల మంది భక్తులకు మాత్రమే మూలమూర్తి

ఆలయంలోని గర్భాలయానికి ముందు ఉన్న మెట్టు (కులశేఖరపడి) ద్వారా 27వేలు, రాములవారి మేడ నుండి (లఘుదర్శనం) 45వేల మంది, జయవిజయల నుండి (మహాలఘంలో) 90 వేల మంది భక్తులకు దర్శనం కల్పించే అవకాశం ఉంది. అంతకంటే ఎక్కువసంఖ్యలో వస్తే మరుసటి రోజు దర్శనం కల్పిస్తారు.

దక్షిణ మాడ వీధిలోని కన్వేయర్ బెల్ట్ ద్వారా ఆలయం లోపలికి సరుకులు పంపుతున్న దృశ్యం

ఆలయం లోపల పోటులో తయారైన లడ్డూలు కన్వేయర్ బెల్ట్ ద్వారా ఉత్తరదిశలోని లడ్డూ కౌంటర్లకు చేరిన దృశ్యం

కన్వేయర్ బెల్ట్ల ద్వారానే సరుకులు, బూంది-లడ్డూ

● పెరుగుతున్న భక్తులకు అనుగుణంగా ప్రసాదాల తయారీ కూడా పెరిగింది. దిట్టానికి అనుగుణంగా సరుకులు సరఫరా చేయాల్సి వచ్చింది. ఆలయంలోని ఉగ్రాణంలోకి సరుకులు తీసుకెళ్లేందుకు ఆలయం వెలుపల దక్షిణ దిశలో ప్రత్యేకంగా ద్వారం తెరవాలని ప్రతిపాదన వచ్చింది. దీనిపై సుదీర్ఘకాలం చర్చజరిగింది. ఆగమ పండితులు ముక్తకంఠంతో తిరస్కరించారు. ఆలయ నిర్మాణానికి విరుద్ధంగా మరొక ద్వారం తెరిస్తే వ్యతిరేక ఫలితాలు ఉత్పన్నం అవుతాయని ఆ ప్రతిపాదనను తోసిపుచ్చారు.

● ఇందుకు ప్రత్యామ్నాయంగా సరుకులను ఆలయ ఉగ్రాణంలోకి తీసుకెళ్లేందుకు ఆలయ ఇంజనీర్లు ప్రత్యేకంగా కన్వేయర్ బెల్ట్ అమర్చారు. ఆలయ నిర్మాణానికి ఎలాంటి ఇబ్బంది లేకుండా ప్రస్తుతం ఈ కన్వేయర్ బెల్ట్ ద్వారానే సరుకులను ఉగ్రాణంలోకి చేరవేస్తున్నారు. అలాగే ఆలయం వెలుపల ఉత్తర దిశలోని బూంది పోటులో తయారైన బూందిని కూడా మరో కన్వేయర్ బెల్టు ద్వారా ఆలయంలోని పోటుకు పంపుతున్నారు. ఇక్కడ తయారైన లడ్డూలను తిరిగి లడ్డూ కౌంటర్లకు పంపేందుకు కూడా కన్వేయర్ బెల్ట్నే వాడుతున్నారు.

దర్శనాన్ని సంతృప్తికరంగా కల్పించే అవకాశం ఉంది. అంతకంటే ఎక్కువ సంఖ్యలో భక్తులు దాటితే తోపులాటలు నిత్యకృత్యమయ్యాయి. ఇక రాబోయే రోజుల్లో భక్తుల రద్దీ రెట్టింపుస్థాయిలో వచ్చే అవకాశం ఉందని టీటీడీ అంచనా.

పూజాకైంకర్యాలు తగ్గించాద్దు: పండితులు

● వైఖానస ఆగమ సంప్రదాయం ప్రకారం తిరుమల ఆలయంలో కనిష్టంగా 6 గంటలపాటు గర్భాలయ మూలమూర్తి పూజా కైంకర్యాలకు సమయం కేటాయించాలి. మరోవైపు పెరుగుతున్న భక్తుల రద్దీకి తగ్గట్టుగా స్వామి దర్శనం కల్పించాల్సి ఉంది. నూతన సంవత్సరం, వైకుంఠ ఏకాదశి, ఉగాది పర్వదినం, బ్రహ్మోత్సవాల్లో ఒకటి రెండు గంటల మినహా మిగిలిన సమయాన్ని భక్తులకు శ్రీవారి దర్శనం కల్పించాల్సి వస్తోంది. ఈ కారణంగా స్వామి పూజల్లో కోత పడుతోంది. అలా చేయటం శ్రేయస్కరం కాదని పండితులు హెచ్చరిస్తున్నారు.

స్వామి దర్శనం కోసం భక్తకోటి...

1933 నుంచి 1970కి ముందు వరకూ భక్తులు మహాద్వారం నుంచి నేరుగా ఆలయంలోకి వెళ్లి పది నిమిషాల్లోనే స్వామిని దర్శించుకుని వచ్చేవారు. 1945, ఏప్రిల్ 10న మొదటి ఘాట్ రోడ్డు

ప్రారంభమైన తర్వాత 1952 టీటీడీ లెక్కల ప్రకారం రోజుకు 2 వేలు, 1974లో పూర్తిస్థాయిలో రెండవ ఘాట్ రోడ్డు వచ్చేనాటికి ఈ సంఖ్య రోజుకు సుమారుగా 8 వేలకు పెరిగింది. 1980లో రోజుకు పదిహేను వేలు, 1990 నాటికి రోజుకు 20 నుంచి 25వేల , 1995కు 30 వేలు, 2000 నాటికి రోజుకు 35 నుంచి 40 వేలకు , 2010 నాటికి ఈ సంఖ్య 60 వేలకు చేరింది. 2010 సంవత్సరంలో మొత్తం 2.14 కోట్ల మంది భక్తులు స్వామిని దర్శించుకున్నారు. 2011లో 2.43 కోట్లు, 2012లో 2.73 కోట్లు, 2013లో 1.96 కోట్లు (సమైక్యాంధ్ర ఉద్యమం ప్రభావం), 2014లో 2.26 కోట్లమంది భక్తులు వచ్చారు. ఇక ఈ ఏడాది ఎనిమిది నెలల కాలంలో సుమారు 1.8 కోట్లు దాటింది. భవిష్యత్లో ఈ సంఖ్య ఏడాదికి 3 కోట్లకు పెరిగే అవకాశం ఉంది.

నేత్రద్వారాల ఏర్పాటుకు ఆగమం అభ్యంతరం

● ఆలయ నిర్మాణం ఆగమ నిబంధనలకు లోబడి జరిగింది. శ్రీవారి పోటెత్తుతున్న భక్తులందరికీ సత్వరంగా స్వామి దర్శనం కల్పించాలంటే వెండి వాకిలి ప్రాకారానికి నేత్రద్వారం తెరవాలన్న ప్రతిపాదన రెండు దశాబ్దాల

నుంచి నలుగుతూనే ఉంది. దీని ప్రకారం వెండివాకిలికి అటుఇటు 20 అడుగుల దూరంలో రెండు ద్వారాలు తెరవాల్సి ఉంది. ఈ నేత్రద్వారాల నుండి లోనికి, వెలుపలకు పంపడం ద్వారా ఎలాంటి తోపులాటలు లేకుండా చేయాలన్నదే దీని సారాంశం.

నేత్రద్వారాలతో సులభ దర్శనం

“ఆలయ నిర్మాణంలో మార్పులు చేసి నేత్ర ద్వారాలు తెరిస్తే భక్తులందరికీ సులభంగా దర్శనం కల్పించవచ్చు.

దీనిపై మూడు దశాబ్దాలుగా చర్చ జరుగుతోంది. ఆగమం అడ్డు అని చెబుతున్నా దానిపై చర్చించేందుకు ఎవ్వరూ ముందుకు రావటం లేదు. శాస్త్రధర్మంగానే, అవసరాలకు తగ్గట్టుగా మార్పులు చేస్తే అందరికీ మంచిది”

- **పీవీఆర్ కే ప్రసాద్**, టీటీడీ మాజీ ఈవో

1978-1982)

తిరువతిలోని అలిపిరి మెట్లమార్గం 9 కి.మీ. మేర 3,550 మెట్లు ఉన్నాయి. శ్రీవారి మెట్ల మార్గంలో 2.1 కి.మీ, 2,388 మెట్లు ఉన్నాయి. దారి పొడవునా పెల్లర్లు, మౌలిక సదుపాయాలన్నీ ఉన్నాయి. 1843 నుండి 1933 వరకు పరిపాలన సాగించిన మహంతులు ఈ మెట్ల మార్గాన్ని అభివృద్ధి చేశారు. తర్వాత 2010వరకూ కూడా టీటీడీ పలు దశల్లో అభివృద్ధి చేస్తూ వస్తోంది.

2

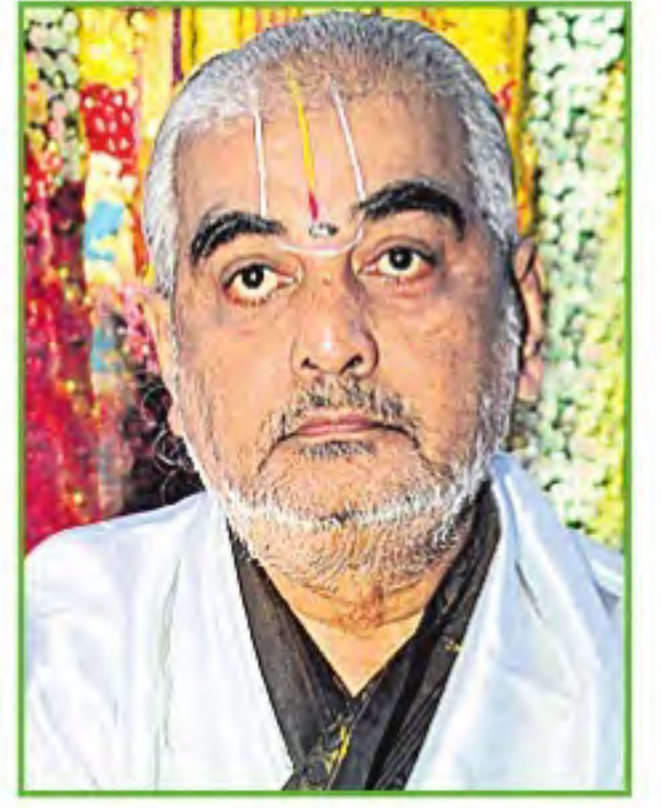
బయలు
దేరిన
భక్తులు
స్వామి
దర్శనార్థం
ఇలా వరద
రాజస్వామి
ఆలయం
వద్దకు
నేరుగా
చేరు
కోవచ్చు.

ఆలయంలో మార్పులు చేయకూడదు

- స్వయం వ్యక్త సాలగ్రామ స్వరూపంలో శ్రీవేంకటేశ్వర స్వామి గర్భాలయంలోని 'ఉపధ్యక' పుణ్యప్రదేశంలో వెలిసారు.
- దేవశిల్ప విశ్వకర్మ వేయి స్తంభాలతో దివ్యమైన ఆలయం నిర్మించినట్లు పురాణాల ద్వారా తెలుస్తోంది.
- మహాయుగాలుగా దివ్యమైన దేవాలయం మరుగున ఉంది. అది సామాన్య మానవులకు కనిపించకుండా అదృశ్యంగా ఉంది. ఇందుకు శాస్త్ర ఆధారం ఉంది. కంటికి కనిపించే ఆలయాన్ని నిర్మాణంగా పరిగణించకూడదు. స్వామి దేహంగా భావించాలి. అలాంటి ఆలయంలో ఎలాంటి మార్పులు చేయకూడదు. అలా చేయటం శాస్త్రం విరుద్ధం. అలా శాస్త్ర విరుద్ధంగా చేయటం వల్ల ప్రతికూల ఫలితాలు సంభవిస్తాయి.

- డాక్టర్ పవీ
రమణదీక్షితులు
ఆలయ ప్రధాన అర్చకులు

శిల్పశాస్త్రం ప్రకారం నేత్రద్వారాల ఏర్పాటుకు వీలుంది

నేత్రద్వారాలు తెరవాలనే ప్రతిపాదన ఎప్పటినుంచో ఉంది. దానిపై ఏళ్లకాలంగా చర్చ జరుగుతూనే ఉంది. ఇంతవరకు పరిష్కారం లభించలేదు. తమిళనాడులోని తిరువణ్ణమలై, కాంచీపురం, చిదంబరం

బయటకు
వెళ్ళే
ద్వారం
(ఇరవై
అడుగులు)

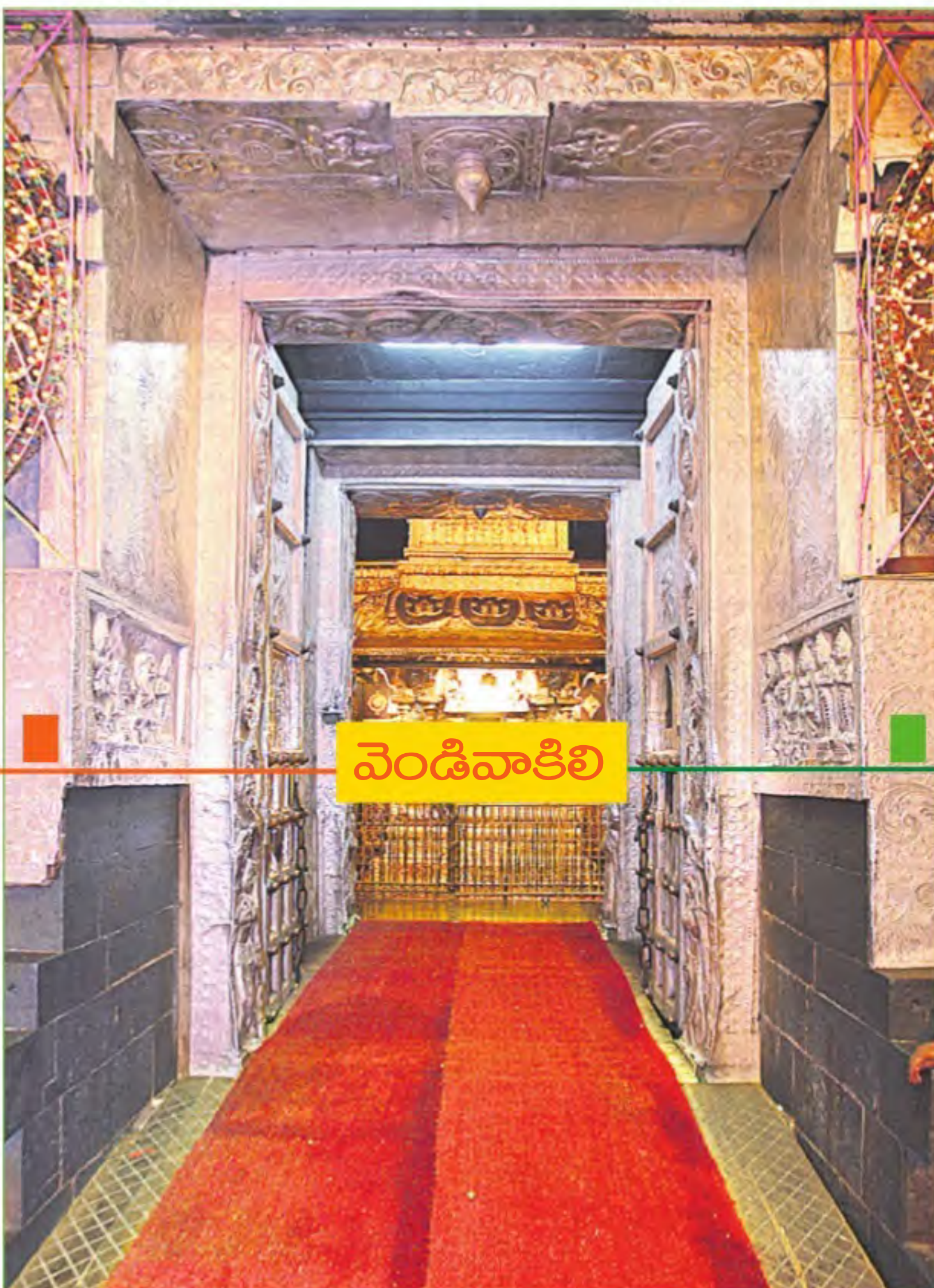
వంటి ఆలయాల్లోకి భక్తులు సులభంగా వెళ్లిరావటానికి అనేక మార్గాలున్నాయి, కాలానుగుణంగా మార్పులు జరిగాయి. తిరుమల ఆలయాన్ని వాటితో పోల్చలేము. అయితే, పెరుగుతున్న భక్తులకు సులభంగా గర్భాలయ మూలమూర్తి దివ్యమంగళ రూపాన్ని దర్శించే భాగ్యాన్ని కల్పించేందుకు మార్పుల అవసరం మాత్రం స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. ఇందుకు శిల్పశాస్త్రం సమ్మతిస్తోంది.

- పిబీ లక్ష్మీనారాయణ,

1976-2002 టీటీడీ ఆలయాల స్థపతి, ప్రస్తుత స్థపతి సలహాదారు

1

స్వామి
దర్శనం
సులభతరం
అవడానికి
వెండివాకిలి
నుండి 20
అడుగులు
దూరంలో
ప్రతిపాదిత
నేత్రద్వారం

వెండివాకిలి

● పనిలో పనిగా ఆనంద నిలయ

ప్రాకారానికి కూడా ప్రత్యేక ద్వారం తెరవాలని కూడా మరో ప్రతిపాదన తెరపైకి వచ్చింది.

● దీనిప్రకారం రాములవారి మేడకు

ముందున్న స్నాన మంటపం దక్షిణదిశ ప్రాకారానికి కొత్తగా ప్రత్యేకద్వారం ఏర్పాటు చేయాలి. వీఐపీ అయినా, సామాన్యుడైనా భక్తులందరికీ 35 అడుగుల దూరం నుంచే సంతృప్తికరమైన దర్శనం కల్పించి వైకుంఠ వాకిలి వద్ద బంగారు బావి సమీపం వరకు భక్తులను వెలుపలకు పంపాలన్నదే మరో ఉద్దేశం. దీనివల్ల జయవిజయలను దాటి లోనికి వెళ్లిన భక్తులు తిరిగి అదే మార్గంలో రాకుండా సులభంగా కొత్త ప్రత్యేకద్వారం నుంచి వెలుపలకు పంపవచ్చు. ఈ ద్వారాలు అమల్లోకి వస్తే భక్తులందరికీ సంతృప్తికర దర్శనంతోపాటు రోజుకు లక్ష మందికి పైబడి దర్శనం కల్పించే అవకాశం ఉందని లెక్కలు చెబుతున్నాయి. ఆ

2010 నవంబరు 20వ తేదీన శ్రీవారి దర్శన విధానాలపై జాతీయ సదస్సును ప్రారంభిస్తున్న అప్పటి జస్టిస్ ఎన్.రామమోహన్ రావు, పక్కన ఈడీ ఐవైఆర్ కృష్ణారావు, టీటీడీ సభ్యుడు వి.నాగిరెడ్డి, మాజీ ఈడీ అజయ్ కల్లం తదితరులు...

మేరకు 2010లో అప్పటి ఈడీ ఐవైఆర్ కృష్ణారావు ఎక్కువ మంది భక్తులకు స్వామి దర్శనం కల్పించాలనే సంకల్పంతో దర్శనంలో కొత్త విధానాలతో పాటు ఆలయ ఆగమాలకు అభ్యంతరం లేకుండా చూడాలని జాతీయ స్థాయిలో చర్చకు లేవదీశారు. అందులో భాగంగా 2010 నవంబర్ 20, 21వ తేదీల్లో జాతీయ స్థాయి సదస్సును తిరుపతి మహతి ఆడిటోరియంలో నిర్వహించారు. అందులో ఆగమ పండితులు, అర్చకులు, టీటీడీ పూర్వపు ఈడీలు, ఆలయం తో ముడిపడిన అనువజ్ఞుల చేత ఉపన్యాసాలు ఇప్పించారు. సదస్సు విజయవంతం అయినప్పటికీ ఆలయంలో కొత్త దర్శన విధానాలపై, నేత్రద్వారాలు, ప్రత్యేక ద్వారాలపై ఆగమ పండితులు తిరస్కరించారు. మరోసారి 2012లో అప్పటి టీటీడీ ఈడీ ఎల్.వి. సుబ్రహ్మణ్యం కూడా నేత్రద్వారాల అంశాన్ని తెరపైకి తీసుకువచ్చినా, అమలు చేయలేక పోయారు. ఏది ఏమైనా స్వామివారి దర్శనం కోసం పరితపిస్తున్న భక్తజనావళికంతటికీ విమర్శలకు, శాస్త్రవిరుద్ధతకు తావులేకుండా సంతృప్తికరంగా దర్శన భాగ్యం కల్పించవలసిన ప్రధాన బాధ్యత టీటీడీ మీద ఉన్న ప్రధాన కర్తవ్యం.

నర్తన తిరుమంజనం నిర్వహిస్తున్న అర్చకులు, జీయర్లు

వారపు సేవల్లో ఉత్సవాల వేల్పు

బ్రహ్మాండనాయకుడైన శ్రీవేంకటేశ్వర స్వామి ఉత్సవాల వైభవం నయనానందకరం. ప్రతి ఏటా స్వామికి 450 ఉత్సవాలు నిర్వహిస్తారు. వేకువ సుప్రభాతం నుంచి ఏకాంత సేవ వరకు నిత్య సేవల్లో స్వామి భక్తకోటికి దర్శనమిస్తూ పరవశింపచేస్తాడు. ఇక సోమవారం నుంచి శుక్రవారం వరకు రోజుకో ప్రత్యేక సేవలో స్వామి వైభవ ప్రాశస్త్యాన్ని వర్ణించటానికి మాటలు చాలవు.

- శ్రీదేవి, భూదేవి సమేతుడైన శ్రీ మలయప్పకు ప్రతి సోమవారం ఉదయం జరిగే ప్రధానసేవ విశేషపూజ. ఆలయంలోని నిత్య కల్యాణోత్సవ మండపంలో దీనిని ఆర్జిత సేవగా నిర్వహిస్తున్నారు.

- ఉభయ దేవేరులతో స్వామి శ్రీపీఠం (తిరుచ్చి)పై ఆశీనులై ఛత్రచామర బాజాభజంత్రీలు, వేద పారాయణలతో ఆనంద నిలయాన్ని వీడి కల్యాణోత్సవ మండపానికి చేరుకుంటారు.

- ఉత్సవమూర్తులకు అలంకారాలు, పట్టువస్త్రాలు సడలిస్తారు. స్నానవస్త్రాలు ధరింపచేసి స్నానపీఠంపై తూర్పు ముఖంగా వేంచేపు చేస్తారు.

- దీక్షాధారులైన వైఖానస అర్చకులు వేదికపై నవకలశాలను, హోమగుండంలో

అగ్నిని ప్రతిష్ఠిస్తారు. పుణ్యావచనంతో స్థల శుద్ధి, పరిసర శుద్ధి చేస్తారు. కంకణ ప్రతిష్ఠ చేసి ఉత్సవమూర్తులకు అర్ఘ్యపాద్యాచమనాది ఉపచారాలతో కంకణాలు సమర్పిస్తారు.

- ఆర్జితం చెల్లించిన గృహస్తులతో సంకల్పం చేయిస్తారు. నవకలశ పూజ నివేదన, పూర్ణాహుతి సమర్పిస్తారు. ఆ హోమ తిలకాన్ని ఉత్సవమూర్తులకు ధరింప చేస్తారు. అనంతరం భక్తులకూ పంచిపెడతారు.

- తర్వాత స్నానపీఠంపై శ్రీదేవి, భూదేవి, మలయప్పను వేంచేపు చేసి స్నపన తిరుమంజనం నిర్వహిస్తారు.

- మంగళవాయిద్యాలు, వేదఘోష నడుమ శుద్ధజలంతో అభిషేకం నిర్వహిస్తారు. తర్వాత ఆవుపాలతో, ఆ

తర్వాత శుద్ధజలంతో అభిషేకించి ధూపదీప నైవేద్యాలు సమర్పిస్తారు. ఈ సమయంలో వేదపండితులు పురుష సూక్తం, శ్రీసూక్తం, భూ నీలా సూక్తాలు, పంచ సూక్తాలు పఠిస్తారు.

- చివరగా నవకలశాలలోని జలంతో సహస్రధారాభిషేకం చేస్తారు. ఆ జలాన్ని అర్చకులు తాము ప్రోక్షణ చేసుకుని, భక్తులకూ ప్రోక్షణ చేస్తారు.

- అనంతరం తెరల మాటున ఉత్సవమూర్తులను నూత్నవస్త్రంతో తుడిచి పట్టువస్త్రం, పూలమాలతో అలంకరిస్తారు. పెద్దవడలు, లడ్డూలు, అన్నప్రసాదాలు నివేదిస్తారు. తెరలు తీసి కర్పూర నీరాజనం సమర్పిస్తారు. హారతి అయిన తర్వాత సేవలో పాల్గొన్న భక్తులకు ఉత్తరీయం లేదా రవిక గుడ్డ, పెద్దలడ్డూ,

స్వామి, ఉత్సవమూర్తులకు హారతి కోసం ఆలయంలో రోజుకు ఆరు కిలోల హారతి కర్పూరం వినియోగిస్తారు. ఆలయంలో దీపారాధన కోసం ఆవునెయ్యి, నువ్వుల నూనె 50 కిలోల వరకు ఉపయోగిస్తారు.

ఉత్సవమూర్తులకు అభిషేకం

నమూనా విగ్రహం

అష్టదశ పాదపద్మారాధన

వడ అందజేస్తారు. చివరగా భక్తులందరికీ మూలవిరాట్టు దర్శనభాగ్యాన్ని కల్పిస్తారు. టికెట్టు ధర రూ.600.

అష్టదశ పాదపద్మారాధన-

- తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం (1933- 1984) ఆవిర్భవించి యాభైఏళ్లు పూర్తి చేసుకున్న సందర్భంగా 1984లో స్వర్ణోత్సవాలు నిర్వహించారు. అందుకు గుర్తుగా ఈ అష్టదశ పాద పద్మారాధన సేవను ప్రారంభించారు. ఇందుకు అవసరమైన 108 బంగారు కమలాలను హైదరాబాద్ కు చెందిన ఓ మహ్మదీయ భక్తుడు స్వామికి కానుకగా సమర్పించారు.

- సేవకు ముందుగా ఆర్జితసేవ గృహస్తులను 'కులశేఖరపడి' గడప నుండి బంగారువాకిలి వరకు కూర్చోబెడతారు.

- అర్చకులు గర్భాలయ మూలమూర్తికి అర్ఘ్యపాద్యాచమనాది ఉపచారాలు సమర్పిస్తారు. స్వామి పాద పద్మాల చెంత కూర్చుని అర్చనకు సిద్ధమవుతారు. ఆలయ పెద జీయంగార్ అందించిన బంగారు పద్మాలను స్వీకరించి అష్టోత్తర శతనామాలతో స్వామి పాద పద్మాలకు అర్చన చేస్తారు.

- స్వామి పాదపద్మాలపై ఉన్న తులసిదళాలను స్వీకరించి వక్షస్థలంలో కొలువైన శ్రీ మహాలక్ష్మి అమ్మవారిని చతుర్వింశతి నామావళితో అర్చన పూర్తి చేసి గంధధూపం సమర్పిస్తారు. ఆవునేతి తో తడిపిన 27 వత్తులు గల వెండి దీపపుసెమ్మెతో స్వామికి నక్షత్ర హారతి, నైవేద్యాలు సమర్పిస్తారు. కర్పూర నీరాజనంతో స్వామి పాదపద్మాలు, వైకుంఠ హస్తం, చక్రం, స్వామి ముఖారవిందం, తిరునామాలు, శంఖం, కటిహస్తం, పాదపద్మాలు, నందక ఖడ్గం, వక్షస్థల మహాలక్ష్మికి సమర్పిస్తారు.

ఆర్జిత గృహస్తులకు ఉత్తరీయం లేదా రవిక గుడ్డ, రెండు పెద్ద లడ్డులు, రెండు

వడలు అందజేస్తారు. టికెట్టు రూ.1250.

ప్రాచీనం... సహస్ర కలశాభిషేకం

- తిరుమల ఆలయంలో నిర్వహించే సేవల్లో సహస్ర కలశాభిషేకం అత్యంత ప్రాచీనమైన, విశిష్టమైన సేవగా

1980కు ముందు తిరుమల ఆలయంలో భోగ శ్రీనివాసమూర్తికి సహస్ర కలశాభిషేకం

చెప్పవచ్చు. ప్రతి బుధవారం బంగారు వాకిలిలో ప్రధాన సేవగా నిర్వహిస్తారు.

- ఆలయంలో మూలమూర్తి (ధ్రువమూర్తి), మనవాళప్పిరుమాళ్ (భోగశ్రీనివాసమూర్తి), కొలువు శ్రీనివాసమూర్తి, ఉగ్రశ్రీనివాసమూర్తి, మలయప్ప... ఐదు రకాల మూర్తులను పంచబేరాలుగా పిలుస్తారు.

- సహస్ర కలశాభిషేకంలో భోగ శ్రీనివాసమూర్తితోపాటు శ్రీదేవి, భూదేవి సమేత మలయప్ప, స్వామివారి సేనాధిపతి విష్ణుకృష్ణుడు పాల్గొంటారు.

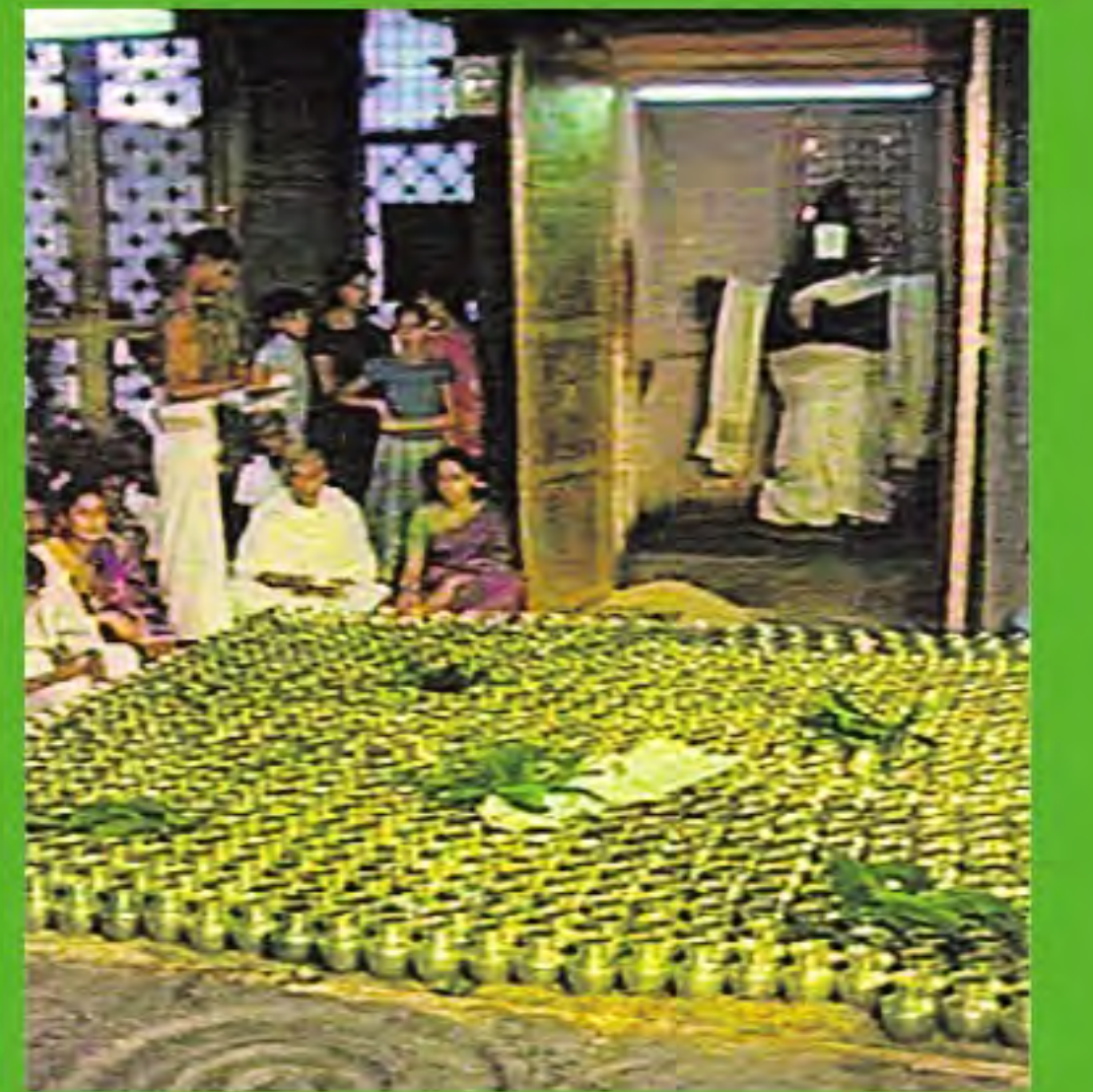
- క్రీ.శ.614 నాటిదిగా భావించే శ్రీ భోగ శ్రీనివాసమూర్తిని వైఖానస ఆగమం ప్రకారం కొతుకమూర్తి అనీ, పురుషబేరం అనీ పిలుస్తుంటారు.

- గర్భాలయంలో మూలమూర్తికి ఈశాన్యదిశలో ఉండే భోగ శ్రీనివాస మూర్తికి నిత్యం ఆకాశగంగ తీర్థంతో

అభిషేకిస్తారు. ఎప్పుడూ బంగారు వాకిలి దాటి బయటకు తీసుకురారు. సహస్ర కలశాభిషేకం కోసం ఒక్క బుధవారం మాత్రమే గంటామండపానికి తీసుకొస్తారు.

- దక్షిణదిశలో స్నానపీఠంపై ఉత్తరాభిముఖంగా ఉభయదేవేరులతో మలయప్ప, ఉత్తరదిశలో స్నానపీఠంపై దక్షిణాభిముఖంగా విష్ణుకృష్ణులవారిని వేంచేపు చేస్తారు. వీరికి మధ్యలో తూర్పున అభిముఖంగా శ్రీ భోగ శ్రీనివాసమూర్తిని ఆసీనుల్ని చేస్తారు. ఆయనకు గర్భాలయ మూలవిరాట్టును అనుసంధానిస్తూ బంగారు తీగ లేదా పట్టుదారంతో కడతారు. దీనినే 'సంబంధ కూర్చం' అంటారు.

- నేలపై ధాన్యం (వడ్లు)పోసి, 1008

వెండికలశాలను సుగంధద్రవ్యాలు కలిపిన జలంతో నింపి ప్రతిష్ఠిస్తారు. విష్ణుకృష్ణుడి పక్కన 'నవకలశాలు' ఏర్పాటు చేస్తారు. ఆగ్నేయదిశలో 'యజ్ఞవేదిక' ఏర్పాటు చేస్తారు. ఆర్జితసేవాగృహస్తులను ఆసీనుల్ని చేస్తారు.

- మంగళ ధ్వనుల నడుమ దీక్షాధారులైన వైఖానస అర్చకులు ఘంటానాదంతో హోమగుండంలో అగ్నిప్రతిష్ఠాపన చేస్తారు. కలశాన్ని ప్రతిష్ఠించి పుణ్యతీర్థ జలాలు ఆవాహనం చేసి ధూపదీప కర్పూర నీరాజనాలిచ్చి అక్షతారోపణం చేస్తారు. కలశంలోని పవిత్ర జలాన్ని అన్ని వైపులా చల్లుతూ పుణ్యాహవచనం పూర్తి చేస్తారు.

- శ్రీ భోగ శ్రీనివాసమూర్తికి అర్ఘ్యపాద్యాచమనాది అనుష్ఠాన క్రియలు, తులసి సమర్పించి కంకణధారణ చేస్తారు. తర్వాత శ్రీదేవి, భూదేవి, మలయప్ప,

తిరుమల ఆలయం ముందు భక్తులు మొక్కు తీర్చుకునేందుకు కొబ్బరికాయలు సమర్పిస్తారు. ఈ పవిత్ర స్థలాన్ని అఖిలాండం అంటారు. ఇక్కడ రోజుకు 40 వేల కొబ్బరికాయల్ని భక్తులు స్వామి మొక్కు రూపంలో సమర్పిస్తున్నారు.

విష్వక్సేనులవారికి కంకణధారణ చేస్తారు.

- సంకల్పసహితంగా ముక్కోటి దేవతలను ఉద్దేశించి హోమం చేస్తారు. ధాన్యంపై ప్రతిష్ఠించిన సహస్ర కలశాలు, పీఠంపై ప్రతిష్ఠించిన నవకలశాలకు ఆవాహనాది క్రియలు చేసి ధూపదీప హారతులు సమర్పిస్తారు.

- హోమగుండం వద్ద అప్పాలు, శుద్ధాన్నం నివేదన చేసి హోమాన్ని నిర్వహిస్తూ పూర్ణాహుతి చేస్తారు. హోమ తిలకాన్ని శ్రీభోగ శ్రీనివాసమూర్తి, శ్రీదేవి, భూదేవి, మలయప్ప, విష్వక్సేనులవారికి సమర్పిస్తారు. భక్తులకూ అందజేస్తారు.

- మంగళవాయిద్యాలు, వేద పండితుల పంచసూక్తాల నడుమ సహస్ర కలశాలలోని శుద్ధజలం, పాలు, పెరుగు, తేనె, పసుపు, చందనద్రవ్యాలతో భోగ

అందజేస్తారు. టికెట్టు ధర రూ.850.

నేత్ర దర్శనం

- తిరుమల క్షేత్రంలో ప్రతి గురువారం ఓ విశిష్టత ఉంది. మూలమూర్తి దర్శనం, నివేదనలు, అలంకారాలు ఈ రోజు విభిన్నంగా ఉంటాయి. ప్రతి గురువారం వేకువ జామున రెండవ అర్చన తర్వాత మూలమూర్తి ఎలాంటి ఆభరణాలు, అలంకారాలు లేకుండా నిరాడంబర రూపంతో దర్శనమిస్తారు.

- ఆభరణాలే కాకుండా నొసటన పెద్దగా ఉండే పచ్చ కర్పూరపు తిరునామం (ఊర్ధ్వపుండ్రాలు) బాగా తగ్గిస్తారు. భక్తులకు స్వామి నేత్రాలు దర్శించుకునే మహద్భాగ్యం ఆ రోజు మాత్రమే కలుగుతుంది. గురువారం నాటి ఈ

మెడలో హారం, కాళ్లకు కడియాలు, పాదాలకు బంగారు తొడుగులు అలంకరిస్తారు.

అన్నరాశి నైవేద్యమే తిరుప్పావడసేవ

- శ్రీవేంకటేశ్వర స్వామివారికి ప్రతి గురువారం రెండో అర్చన తర్వాత నివేదనోత్సవాన్ని నిర్వహిస్తారు. దీనినే 'తిరుప్పావడసేవ' అనీ, అన్నకూటోత్సవం అనీ అంటారు. స్వామికి బంగారువాకిలి వద్ద నుండి నేరుగా సమర్పించే అన్ననివేదన ఇది.

- బంగారు వాకిలి ముందు గరుడాశ్వారుకు ఎదురుగా నాలుగు స్తంభాల మధ్య వెదురు చాపలపై 6 బస్తాల బియ్యం (450 కిలోలు) తో తయారు చేసిన పులిహోరను 'రాశి'గా పోస్తారు. స్తంభాలకు చుట్టూ తెరలు కట్టి ఈ అన్నరాశిని పెద్ద శిఖరం లాగా దానికి చుట్టూ ఎనిమిది దిక్కులా చిన్న శిఖరాలు గా తీర్చిదిద్దుతారు. ఈ రాశి ముందు ధూపదీప నైవేద్యాలు, నీరాజనం సమర్పిస్తారు.

- జిలేబి, తేనెతొళ (మురుకు), దోసె, అప్పలం, పాయసం, లడ్లు, వడలు వంటి ప్రసాదాలను మూలవిరాట్టు దృష్టి పడేలా కులశేఖరపడి వద్ద ఉంచి నైవేద్యం, మంగళహారతి సమర్పిస్తారు.

- వేద పండితులు శ్రావ్యంగా పఠించే శ్రీనివాస గద్యంతో సప్తగిరులు పులకిస్తాయి. శ్రీనివాసగద్యం పూర్తికాగానే బంగారువాకిలి నుండే మూలమూర్తికి, తర్వాత అన్నరాశికి హారతి సమర్పిస్తారు. తర్వాత పులిహోర రాశిని భక్తులకు వితరణ చేస్తారు. గృహస్థులను మూలవిరాట్టు దర్శనానికి అనుమతిస్తారు.

ఈ సేవలో పాల్గొన్న గృహస్థులకు ఉత్తరీయం, రవికగుడ్డ, ప్రసాదాలు అందజేస్తారు. టికెట్ ధర రూ.850.

పూలంగి సేవలో పెరుమాళ్లు...

- ప్రతి గురువారం సాయంత్రం

1980కు ముందు శ్రీవారి ఆలయంలో తిరుప్పావడసేవ

శ్రీనివాసమూర్తికి, విష్వక్సేనులవారికి అభిషేకిస్తారు. చివరగా అన్ని మూర్తులకు తులసిమాలలు అలంకరించి నవ కలశాలలోని జలంతో బంగారుపళ్లెంతో సహస్రధారాభిషేకం చేస్తారు.

- తర్వాత ఆ పవిత్రజలాన్ని ముందుగా అర్చకులు చల్లుకుని, జీయంగార్, ఏకాంగి, భక్తుల మీద చల్లుతారు. తర్వాత తెరలమాటున పట్టువస్త్రాలు, పూలమాలలతో అలంకరించి, క్షీరాన్నం, అప్పాలతో నివేదన సమర్పిస్తారు. అనంతరం తెరలు తొలగించి అక్షతారోపణతో కర్పూర నీరాజనం సమర్పించి మూర్తులను ఆనంద నిలయంలోకి వేంచేపు చేస్తారు. చివరగా భక్తులకు మూలవిరాట్టు దర్శన భాగ్యాన్ని కల్పించి, ఉత్తరీయం లేదా రవికగుడ్డ, పెద్దలడ్డూ, వడ, రెండు అప్పాలు, రెండుదోశలు, అన్నప్రసాదాలు

దర్శనాన్నే నేత్రదర్శనం అంటారు.

ఆ రోజు ఆభరణాల బదులు పట్టుధోవతిని, పట్టు ఉత్తరీయాన్ని ధరింపజేస్తారు. స్వామివారి శిరస్సుపై కిరీటాన్ని తీసి పట్టువస్త్రాన్ని చుడతారు. బంగారు శంఖుచక్రాలు, కర్ణభూషణాలు, సాలిగ్రామహారాలను అలంకరిస్తారు.

1980కు ముందు శ్రీవారి అభిషేకం

నిజపాద దర్శనం (సమూహ విగ్రహం)

బ్రహ్మాత్మవాలకు పూర్వం తిరుక్కొడి తిరునాళ్ అనే పేరుండేది. ఏకాంత సేవలంటే భక్తులను అనుమతించకుండా స్వామికి మాత్రం ఏకాంతంగా నిర్వహించే సేవలు. భక్తులు నగదు చెల్లింపు ద్వారా పాల్గొనే సేవల్ని ఆర్జిత సేవలుగా పిలుస్తున్నారు.

మూలవిరాట్టుకు నిర్వహించే తోమాల సేవనే పూలంగి సేవ అంటారు.

● సాయం సమయంలో వైఖానస అర్చకులు శుచిస్నాతులై సన్నిధిగొల్ల వెంటరాగా ఆలయానికి చేరుకుంటారు.

● జీయంగార్లు, ఏకాంగి 'యమునోత్తరై' అను 'పూల అర'లో సిద్ధంగా ఉంచిన పూలు, పూలమాలల్ని పెద్ద వెదురుబుట్టలను బాజా భజంత్రీలతో, ఛత్రచామర మర్యాదలతో సన్నిధికి ఊరేగింపుగా తీసుకొస్తారు.

● అర్చకులు స్వామికి అలంకరించిన ఆభరణాలు తీసివేసి, బంగారు తీగెలతో కూడిన ముఖమల్ వస్త్రాన్ని ధరింప చేస్తారు. అర్ఘ్యపాద్యాచమనాది

నమస్కారం చేసి, అభిషేకానికి అనుమతి ఇవ్వమని ప్రార్థించి సంకల్పం, అష్టోత్తర శతనామార్చన చేస్తారు. స్వామికి నొసటన ఉండే పచ్చకర్పూరపు నామాన్ని తగ్గించి సూక్ష్మంగా ఉంచుతారు. ఆభరణాలు, పట్టువస్త్రాలను తీసివేసి, స్నానవస్త్రంగా తెల్లని కౌపీనాన్ని ధరింప చేసి, దంతధావన అర్ఘ్యపాద్యాచమనాది ఉపచారాలు సమర్పించి శిరసాదిగా పునుగు తైలాన్ని అలది వెండి గంగాశాల్లో బంగారు బావి జలాన్ని సిద్ధం చేస్తారు.

● జీయంగార్లు, అర్చకులు గర్భాలయంలోకి చేరుకోగా, అధికారులు, భక్తులు కులశేఖర పడి నుంచి బంగారు వాకిలి వరకు కూర్చుంటారు.

అద్దుతారు. ఈ నలుగు విధానాన్ని 'ఉద్వర్తనం' అంటారు. ఆ తర్వాత ఇచ్చే హారతిలో ముఖారవిందం, శంఖుచక్రాలు, వరద కటి హస్తాలు, పాదాలు, నందక ఖడ్గం, వక్షస్థల మహాలక్ష్మి.. ఇలా అంగాంగాలతో స్వామి దివ్యమంగళ రూపాన్ని భక్తులు దర్శించి ఆనంద పరవశులవుతారు. జలాభిషేకంతో జాలువారుతున్న తీర్థాన్ని 'శ్రీపాద తీర్థం' అంటారు. అనంతరం స్వామి వక్షస్థలంలో కొలువైన శ్రీ మహాలక్ష్మికి అభిషేకం చేస్తారు. తరువాత బంగారు బావి జలంతోనూ, ఆకాశగంగ తీర్థంతోనూ స్వామిని అభిషేకించి ఆ తీర్థాన్ని పాత్రలో సేకరిస్తారు.

● ఈలోగా పండితులు వేద పారాయణం పూర్తి చేస్తారు. తెరవేసి వస్త్రంతో స్వామికి తడిలేకుండా తుడుస్తూ ఉండగా జీయంగార్ ద్రవిడ వేదంలోని 'నీరాట్టం' పది పాశురాలు గానం చేస్తారు.

● ఆ సమయంలో అర్చకులు తెరలమాటున స్వామికి సరిగంచు పెద్ద పట్టువస్త్రాన్ని అంతరీయంగాను, పండ్రెండు మూరల పట్టువస్త్రాన్ని ఉత్తరీయంగానూ ధరింప చేస్తారు. తర్వాత ఆభరణాలు అలంకరించి పట్టువస్త్రంతో శిరస్సుకు కిరీటంగా చుడతారు. నుదుట పచ్చకర్పూరంతో తిరునామం తీర్చిదిద్దుతారు.

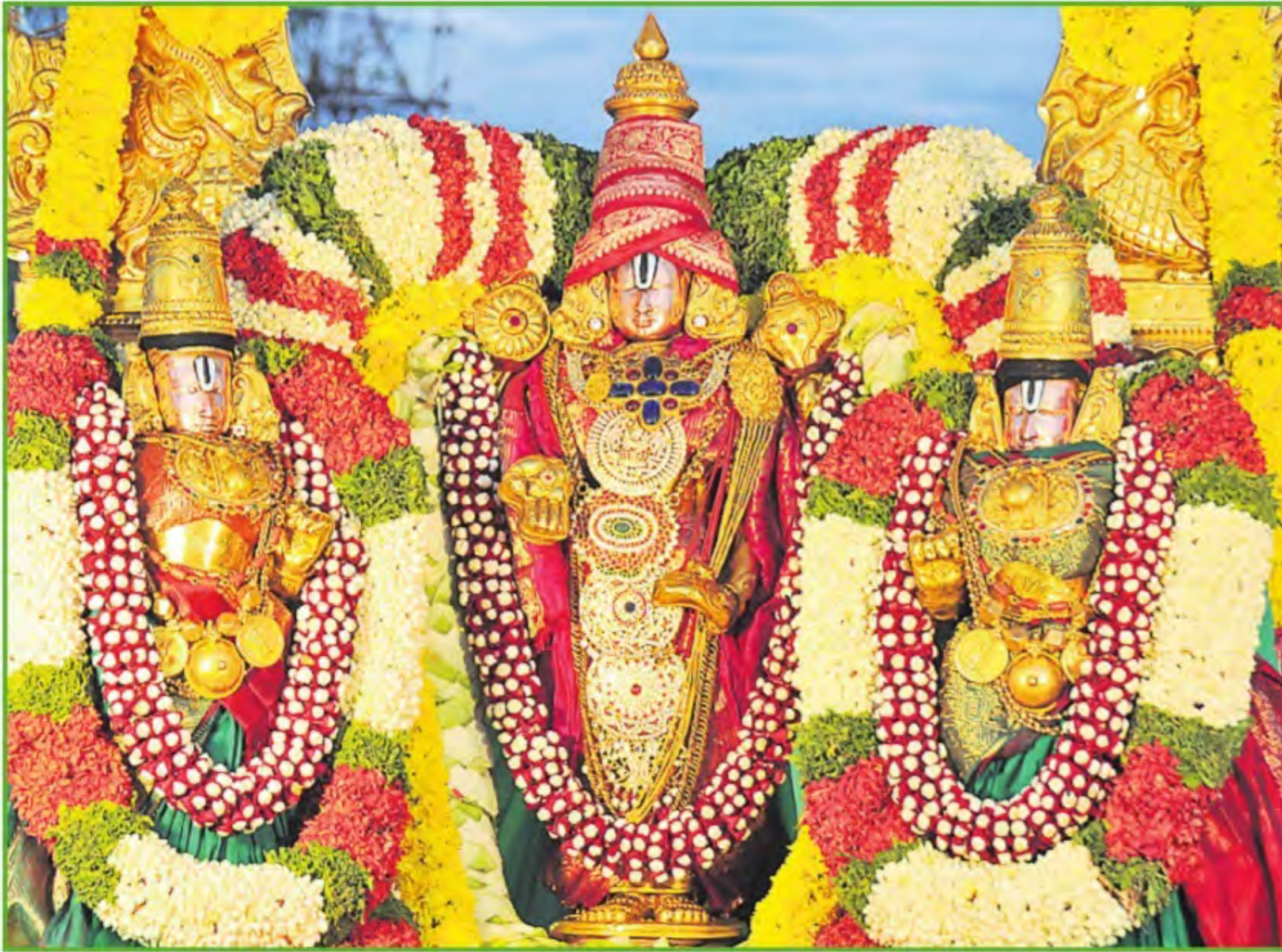
● తర్వాత వెన్న, పంచదారతో నివేదన చేసి తాంబూలం సమర్పిస్తారు. ఆ తర్వాత 'పచ్చ కర్పూరపు హారతి' సమర్పిస్తూ తెరను తొలగించి, భక్తులకు అభిషేక తీర్థాన్ని, 'శ్రీపాదరేణువు' అనే మహాప్రసాదాన్ని వితరణ చేస్తారు. టికెట్టు ధర రూ.750.

వస్త్రాలు సమర్పించే వస్త్రాలంకార సేవ

అభిషేకసేవలో మూలవిరాట్టుకు ధరింప చేసే వస్త్రాలను భక్తులే సమర్పించేందుకు ప్రత్యేకంగా వస్త్రాలంకార సేవ టికెట్టు టీటీడీ ప్రారంభించింది. టికెట్టు ధర రూ.12.250.

నిజపాదాల దర్శనం.. భక్తకోటి జన్మధన్యం

ప్రతి శుక్రవారం శ్రీ స్వామి నిజపాదాల దర్శనభాగ్యం భక్తులకు కలుగుతుంది. అభిషేకసేవలో పాల్గొనే భక్తులతోపాటు నిజపాద సేవాటికెట్టు కలిగిన వారికీ ఈ మహాదృశ్యం దక్కుతుంది.

శ్రీదేవి, భూదేవి సమేత శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి

ఉపచారాలు సమర్పించి పూలంగి, తోమాల సేవలు నిర్వహిస్తారు. జీయంగార్లు, వైష్ణవాచార్యులు, దివ్యప్రబంధాన్ని గానం చేస్తారు.

● పూలమాలల్ని శిరస్సు నుంచి పాదాల వరకు అలంకరిస్తారు. ఈ అలంకరణలో స్వామివారు పూల అంగీని ధరించినట్టు కనువిందుగా దర్శనమిస్తారు. స్వామివారు గురువారం రౌద్రంగా ఉంటారని, ఆ రౌద్రాన్ని తగ్గించి శాంతింప చేయడానికే పూలంగిసేవ నిర్వహిస్తారని పండితులు చెబుతున్నారు.

దివ్యమంగళ స్వరూప దర్శన భాగ్యం!

● ప్రతి శుక్రవారం తెల్లవారుజామున నాలుగు గంటలకు బ్రహ్మముహూర్తంలో స్వామివారికి జరిగే విశేషసేవ 'అభిషేకం'.

● అర్చకులు మూలవిరాట్టుకు

● జీయంగార్, అర్చకులు స్వామికి, వక్షస్థల మహాలక్ష్మికి నమస్కరించి అభిషేక సమర్పణకు అనువుగా వరద హస్తం దగ్గర నిలుస్తారు.

● తొలుత జీయంగార్లు బంగారు శంఖంతో ఆకాశగంగ తీర్థాన్ని అర్చకులకు అందిస్తారు. వారు పురుష సూక్తాన్ని పఠిస్తూ స్వామి శిరస్సుపై అభిషేకిస్తారు. వేద పండితులు పంచసూక్తులు, పంచోపనిషత్తులు పారాయణం చేస్తారు.

● తర్వాత ఆవుపాలతో శిరసాది పాదాల వరకు అభిషేకిస్తారు. తర్వాత బంగారు బావి శుద్ధజలంతో అభిషేకించి, పసుపు ముద్దలను వక్షస్థల మహాలక్ష్మికి సమర్పిస్తారు.

● అనంతరం స్వామికి కర్పూరం, చందనం, కుంకుమపువ్వు శిరసాదిగా

బ్రహ్మోత్సవాల్లో ఎనిమిదో రోజు మహారథం (కొయ్యరథం)పై స్వామి పురవీధుల్లో ఊరేగుతారు. 1972 సంవత్సరం తర్వాత కొయ్యరథానికి హైడ్రాలిక్ బ్రేకులు ఏర్పాటు చేశారు. దీని బరువు 80 టన్నులు ఉంటుంది. ఈ రథాన్ని లాగేందుకు మహారాష్ట్రలోని నాందేడ్ నుంచి భక్తులు తప్పనిసరిగా హాజరవుతారు.

దేవతల కోసం 'బ్రహ్మస్థలం'

తిరుమల ఆలయంలో పంచ భూతాలు, దేవగణాలు, అష్టదిక్పాలకులు నిత్యం స్వామిని సేవించేందుకు వీలుగా గర్భాలయం నుంచి ముఖమండపం తప్పిస్తే మిగిలిన మూడు ప్రాకారాల్లోనూ ఎక్కువభాగం 'బ్రహ్మస్థలం'గానే ఆలయ నిర్మాణం సాగిందని పండితులు, అర్చకులు చెబుతున్నారు.

- ఆలయాల గోపురాలు, విమాన ప్రాకారాలు ప్రకృతిసిద్ధంగావచ్చే భూకంపాల వంటి వైపరీత్యాలను తట్టుకునే శక్తికోసమే అలాంటి నిర్మాణాలు చేపడుతుంటారని సాంకేతిక నిపుణులు చెబుతున్నారు.

- సాధారణంగా వైష్ణవం, శైవం వంటి

శాఖలు తమ ఆలయాలు నిర్మించే సందర్భంలో ఆయా ధర్మాలను అనుసరించి వాస్తును కూడా పరిగణనలోకి తీసుకునే నిర్మాణం పనులు చేస్తారు.

- పురాతన గృహాల్లోని మధ్య భాగంలో ఎక్కువ ఖాళీస్థలం వదిలేవారు. దాన్ని బ్రహ్మ స్థలంగా పరిగణిస్తారు. అక్కడ దేవతలు కొలువై ఉంటారట. అందుకే ఆ బ్రహ్మస్థలంలో తులసి మొక్క నాటి పూజలు చేస్తారు. అక్కడికే నేరుగా పంచభూతాలు ఆవాహన అవుతుంటాయి. భగవంతుడు ముఖద్వారం నుంచి కాకుండా నేరుగా ఆకాశమార్గం నుంచి నేరుగా బ్రహ్మస్థలానికి చేరుకుని పూజలందుకుంటారని పురాణాలు విశదీకరిస్తున్నాయి.

ధ్వజరోహణంలో దర్భతాడు...

హిందూ ధర్మంలో దర్భను పవిత్రంగా భావిస్తారు. అంతటి పవిత్రమైన దర్భతోనే ధ్వజారోహణంలో దర్భతాడు (కొడితాడు) సిద్ధం చేస్తారు. 1.5 అంగుళాల మందం, 300 అడుగుల పొడవుతో దర్భలను తాడుగా పేనుతారు. దర్భలతోనే రెండు మీటర్ల వెడల్పు, ఆరుమీటర్ల పొడవుతో 12 చదరపు మీటర్ల చాపను సిద్ధంచేస్తారు. చాపను ధ్వజస్తంభం (కొడిస్తంభం)కు అమర్చి, దారంతో చుడతారు. దర్భను ఇంతకుముందు వరకు టీటీడి అటవీశాఖ వెంకటగిరి ప్రాంతంలో సేకరించేవారు. వర్షాభావ పరిస్థితుల కారణంగా అవసరమైన దర్భ లభించేది కాదు. పవిత్రకార్యానికి వాడే దర్భను పెంచటంలోనూ శుభ్రత పాటించే పరిస్థితులు సన్నగిల్లాయి. దీంతో బ్రహ్మోత్సవాల్లో కీలక ఘట్టమైన ధ్వజారోహణం కోసం పవిత్రమైన దర్భను పెంచే విషయంలో టీటీడి అటవీశాఖా డీఎఫ్ఎస్ ఎన్ఎవీ శివరామ్ ప్రసాద్ ప్రత్యేక శ్రద్ధ తీసుకున్నారు. ఈమేరకు ఆలయానికి కిలోమీటరు దూరంలోని ఉద్యానవనంలో మంచినీరు, సేంద్రియ ఎరువులు వాడి దర్భను పెంచారు. దానిని పవిత్ర కార్యాలకు వినియోగిస్తున్నారు.

పుష్కరిణి నిత్య హారతి

ఆలయానికి ఉత్తర ఈశాన్యదిశలో పుష్కరిణి ఉంది. 1.5 ఎకరాల వైశాల్యమున్న ఈ కోనేరు మధ్యలో క్రీ.శ 1468లో సాళ్వ నరసింగరాయలు నివాళీ మండపాన్ని నిర్మించారు. క్రీ.శ.15వ శతాబ్దంలో పుష్కరిణికి తాళ్ళపాక వారు మెట్లను నిర్మించి నివాళీ మండపాన్ని బాగు చేయించారు. ప్రతి యేటా బ్రహ్మోత్సవాల్లో చక్రస్నానం కార్యక్రమాన్ని పుష్కరిణిలో నిర్వహిస్తారు. ఫాల్గుణ మాసంలో తెప్పోత్సవాలు నిర్వహిస్తారు. స్వామి పుష్కరిణికి హారతి ఇచ్చే సంప్రదాయానికి 2008లో అప్పటి ధర్మకర్తల మండలి అధ్యక్షులు భూమన కరుణాకరరెడ్డి, ఈడ కేవీ రమణాచారి శ్రీకారం చుట్టారు. నాటినుంచి ప్రతిరోజూ సాయంసంధ్యాసమయంలో మలయప్ప సాక్షిగా పుష్కరిణి నిత్య హారతి అందుకుంటోంది.

ధ్వజారోహణంలో ధ్వజస్తంభానికి సమర్పించిన దర్భ చాప, తాడు

దర్భతో చాప, తాడు అల్లుతున్న కార్మికులు

వెంకన్న క్షేత్రం... విహంగ వీక్షణం

తిరుమల ఆలయానికి రెండువేల సంవత్సరాలకు పైగా చారిత్రకనేపథ్యం ఉంది. కాలిబాట, డోలీలు, ఎడ్లబండ్లపై యాత్రికులు ఏడుకొండెలెక్కి తిరుమలకొండకు చేరేవారు. అప్పట్లో వేళ్లమీదలెక్కిపెట్టేజనమే. వేయికాళ్ల మండపంలో నిద్రచేసి శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామిని దర్శించుకుని తిరిగి వెళ్లేవారు. 1933లో టీటీడీ ధర్మకర్తల మండలి ఏర్పాటైంది. అప్పటి ఆలయ బాధ్యతలు నిర్వహించే అన్నారావు, భారత ఇంజనీరింగ్ పితామహుడు మోక్షగుండం విశ్వేశ్వరయ్య, అప్పటి బ్రిటిష్ గవర్నర్ జనరల్ సర్

ఆర్థర్ హాప్ నేతృత్వంలో 1945 ఏప్రిల్ 10న తొలిఘాట్ రోడ్డు ఏర్పాటైంది. తర్వాత 1973లో రెండో ఘాట్ రోడ్డు రావటంతో భక్తుల సంఖ్య క్రమంగా పెరిగింది. అందుకు తగ్గట్టుగానే టీటీడీ తిరుమల ఆలయానికి చుట్టూ 10 చ.కి.మీ. విస్తీర్ణంలో సౌకర్యాలు పెంచుతూ వస్తోంది. ఫలితంగా భక్తుల సంఖ్య నేడు లక్ష దాటుతుండటం విశేషం. ఇటీవల శేషాచలంలో ఏర్పడిన అగ్నికీలల్ని ఆర్పేందుకు టీటీడీ, భారత ప్రభుత్వం హెలికాప్టర్లు వినియోగించారు. అప్పట్లో తీసిన తిరుమల విహంగ వీక్షణలో అరుదైన చిత్రమిది.

1. భూ వరాహస్వామి ఆలయం-తొలి దర్శనం అందుకునే వేల్పు
2. పుష్కరిణి- ప్రకృతిసిద్ధంగా ఆవిర్భావం
3. ఆనందనిలయం-8వ శతాబ్దానికి పూర్వం
4. వెండివాకిలి గోపురం-12వ శతాబ్దం
5. మహద్వార గోపురం-13వ శతాబ్దం
6. హాథీరామ్ మహాంతుమతం-17వ శతాబ్దం
7. నాలుగు మాడ వీధులు-19వ శతాబ్దం
8. పాత అన్నప్రసాద భవనం-1980

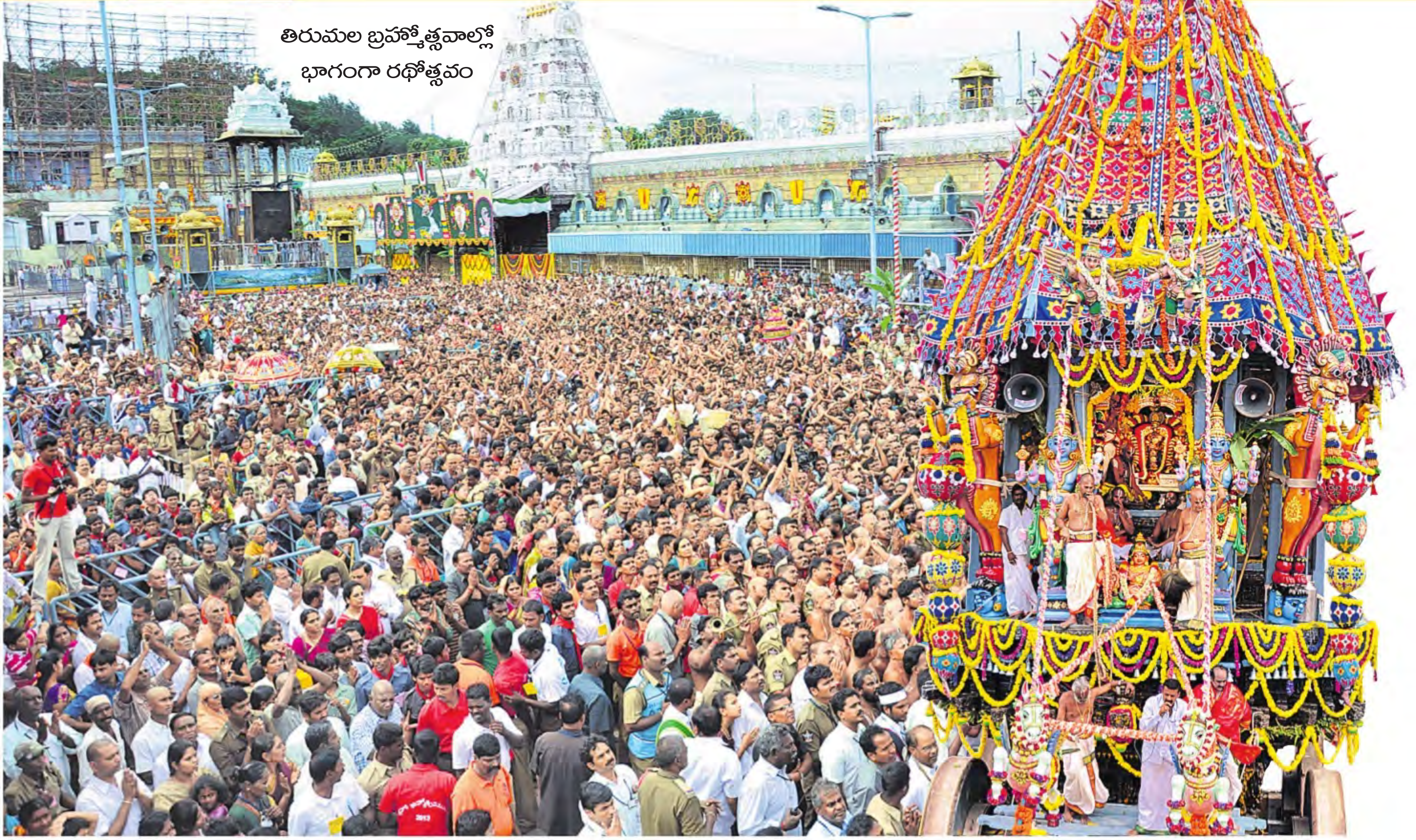
9. మొదటి వైకుంఠం క్యూకాంప్లెక్స్-1985
10. కొత్త కల్యాణకట్ట -1985
11. ఆస్థాన మండపం -1985
12. రాంభగీవా అతిథిగృహాలు-1985
13. వరాహస్వామి అతిథిగృహాలు-1993
14. సప్తగిరి సత్రాలు-1996
15. రెండో వైకుంఠం క్యూకాంప్లెక్స్-2003
16. కొత్త అన్నప్రసాద భవనం ప్రారంభం-2010
17. నందకం అతిథిగృహం-2010

18. పాపవినాశం ప్రవేశ తోరణం
19. నారాయణగిరి పర్వతశ్రేణులు
20. శ్రీనివాసమంగాపురం
21. చంద్రగిరి ఊరు
22. కొండమీద చంద్రగిరి కోట
23. పద్మావతి అతిథి గృహాల ప్రాంతం
24. ఆశ్వారు చెరువు
25. శ్రీవారి వసంత మండపం
26. నారాయణగిరి ఉద్యానవనం
27. పొరోహిత సంఘం, కళ్యాణవేదిక

1951 నవంబరులో శ్రీవారి ఆలయ ఆదాయం 1,34,256 రూపాయల 9 అణాల 11 పైసలు, ఆ నెలలో కొండకు వచ్చిన యాత్రికుల్లో పెద్దలు 26,219 మంది, పిల్లలు 1,719 మంది. ప్రస్తుతం ఏడాదిలో 2.5 కోట్ల మంది భక్తులు స్వామి దర్శనానికి వస్తున్నారు.

తిరుమల బ్రహ్మాత్మవార్షిక
భాగంగా రథోత్సవం

బ్రహ్మాత్మవారే కాదు...

జగత్కల్యాణోత్సవాలు

వేంకటాచల క్షేత్రంలో వెలసిన శ్రీనివాసుడు బ్రహ్మదేవుడిని పిలిచి
జగత్కల్యాణం కోసం తనకు ఉత్సవాలు నిర్వహించాలని
అజ్ఞాపించాడట. ఆ ప్రకారం బ్రహ్మదేవుడు శ్రవణ నక్షత్రం నాటికి
పూర్తయ్యే విధంగా తొమ్మిది రోజుల పాటు ఉత్సవాలు
నిర్వహించాడట. తొలిసారిగా బ్రహ్మదేవుడు ఈ ఉత్సవాలను
జరిపించడం వల్ల అవి బ్రహ్మాత్మవాలుగా ప్రసిద్ధి పొందాయి.

వేంకటేశ్వరుడు అర్చామూర్తిగా ఆవిర్భవించింది ఆశ్వయుజ మాసంలో
వచ్చే శ్రవణ నక్షత్ర శుభ ముహూర్తాన. అందుకే దసరా నవరాత్రులలో
ఓ శుభముహూర్తాన చక్రస్నానం నాటికి తొమ్మిది రోజుల ముందు
మొదలయ్యేవిధంగా బ్రహ్మాత్మవాలు నిర్వహిస్తారు. ఇది అనాదిగా
వస్తున్న ఆచారం. సౌర, చాంద్రమానాల్లో ఏర్పడే వ్యత్యాసం వల్ల ప్రతి
మూడేళ్లకొకసారి అధిక మాసం వస్తుంది. ఇందులో భాగంగా ఈ ఏడాది
కన్యామాసం (అధిక భాద్రపదం)లో వార్షిక బ్రహ్మాత్మవం, దసరా
నవరాత్రులలో నవరాత్రి బ్రహ్మాత్మవం నిర్వహిస్తున్నారు. వైఖానన
ఆగమోక్తంగా వైదిక ఉపచారాల ప్రకారం ధ్వజస్తంభంపై గరుడ
ధ్వజపటాన్ని ఎగురవేయటం (ధ్వజారోహణం), బలి ఆచారాలు,
మహారథోత్సవం, శ్రవణ నక్షత్రంలో చక్రస్నానం, ధ్వజారోహణం
వంటివి ఈ ఉత్సవాల్లోనే నిర్వహిస్తారు.

1954 జూన్‌లో మైసూర్ రాజు చిక్కదేవరాయ వడయార్ శ్రీవారికి బంగారు గొడుగు కానుకగా సమర్పించారు.

బ్రహ్మోత్సవాల సందర్భంగా ఆ గొడుగును ఇప్పటికీ వినియోగిస్తున్నారు. స్వామి వారికి ప్రతిరోజూ జరిపే కొలువుల్లో సైతం ఈ గొడుగునే వాడుతున్నారు.

నవరాత్రి ఉత్సవాలు మాత్రం వైదిక ఆచారాలు లేకుండా అలంకారప్రాయంగా నిర్వహిస్తారు. ఈసారి అధిక భాద్రపద మాసం రావటం వల్ల బ్రహ్మోత్సవ సుముహూర్తం ఓ నెల ముందుకు వచ్చింది.

అంకురార్పణ

వెంకన్న బ్రహ్మోత్సవాలు అంకురార్పణ కార్యక్రమంతో ఆరంభమవుతాయి. శ్రీవేంకటేశ్వర స్వామివారి సర్వసేనాధిపతి విష్వక్సేనుడు. బ్రహ్మోత్సవాల ప్రారంభానికి ముందురోజు రాత్రి ఆలయానికి నైరుతి దిశలో ఉన్న వసంతమండపానికి మేళతాళాలతో చేరుకుంటారు. నిర్ణీత పునీతప్రదేశంలో భూదేవి ఆకారంలోని లలాట, బాహు, స్తన ప్రదేశాల నుంచి మృత్తికను తీసుకుని ఊరేగింపుగా ఆలయానికి చేరుకుంటారు. దీన్నే 'మృత్సవం గ్రహణం' అంటారు. యాగశాలలో ఈ మట్టితో నింపిన తొమ్మిది పాలికలలో(కుండలు)-నవధాన్యాలను పోసి, వాటిని మొలకెత్తించే పని ప్రారంభిస్తారు. ఈ కార్యక్రమానికంతా సోముడు (చంద్రుడు) అధిపతి. శుక్లపక్ష చంద్రునిలా పాలికలలో నవధాన్యాలు దినదినాభివృద్ధి చెందేలా నిత్యం నీరుపోసి అవి మొలకెత్తేలా జాగ్రత్తపడతారు. అంకురాలను ఆరోపింప చేసే కార్యక్రమం కాబట్టి దీనినే అంకురార్పణ అంటారు.

ధ్వజారోహణం

బ్రహ్మాండనాయకునికి నిర్వహించే ఈ బ్రహ్మోత్సవాలకు సకల దేవతామూర్తులను ఆహ్వానిస్తారు. స్వామివారి వాహనం గరుడుడు కాబట్టి, ఒక నూత్నవస్త్రం మీద గరుడుని బొమ్మని చిత్రీకరిస్తారు. దీన్ని 'గరుడ ధ్వజ పటం' అంటారు. దీన్ని ధ్వజస్తంభం మీద కట్టేందుకు నూలుతో చేసిన కొడితాడును సిద్ధం చేస్తారు. ఉత్సవ మూర్తులైన మలయప్ప, శ్రీదేవి, భూదేవిల సమక్షంలో గోధూళి లగ్నమైన మీన లగ్నంలో కొడితాడుకు కట్టి పైకి ఎగురవేస్తారు. ధ్వజస్తంభం మీద ఎగిరే గరుడ పతాకమే సకల దేవతలకు స్వామివారి బ్రహ్మోత్సవాలకు ఆహ్వానపత్రం. అష్టదిక్పాలకులు, భూత, ప్రేత, యక్ష, రాక్షస, గంధర్వగణాలకు ఇదే ఆహ్వానం. ఈ ఆహ్వానాన్ని అందుకుని ముక్కోటి దేవతలు స్వామివారి బ్రహ్మోత్సవాలను తిలకించి ఆనందిస్తారని పురాణాలు చెబుతున్నాయి.

పెద్ద శేషవాహనం

ధ్వజారోహణం అయిన రోజు రాత్రి స్వామి శ్రీదేవి భూదేవి సమేతంగా సర్వాలంకార భూషితుడై తిరుమల ఆలయ నాలుగు మాడవీధుల్లో ఊరేగుతారు. స్వామివారు కొలువుదీరింది శేషాద్రి. ఆయన పానుపు శేషుడు. అందుకే ఉత్సవాలలో శేషుడికి అత్యంత

వార్షిక బ్రహ్మోత్సవాలు

తేది	ఉదయం	రాత్రి
16.09.2015	ధ్వజారోహణం (సా.6గం.)	పెద్ద శేషవాహనం
17.09.2015	చిన్నశేషవాహనం	హంసవాహనం
18.09.2015	సింహవాహనం	ముత్యపుపందిరి వాహనం
19.09.2015	కల్పవృక్షవాహనం	సర్వభూపాల వాహనం
20.09.2015	మోహినీ అవతారం	గరుడవాహనం
21.09.2015	హనుమంత వాహనం	
సాయంత్రం	స్వర్ణరథోత్సవం	గజవాహనం
22.09.2015	సూర్యప్రభ వాహనం	చంద్రప్రభ వాహనం
23.09.2015	రథోత్సవం	అశ్వ వాహనం
24.09.2015	చక్రస్నానం	ధ్వజారోహణం

నవరాత్రి బ్రహ్మోత్సవాలు

తేది	ఉదయం	రాత్రి
14.10.2015	బంగారు తిరుచ్చి	పెద్ద శేషవాహనం
15.10.2015	చిన్నశేషవాహనం	హంసవాహనం
16.10.2015	సింహవాహనం	ముత్యపుపందిరి వాహనం
17.10.2015	కల్పవృక్షవాహనం	సర్వభూపాల వాహనం
18.10.2015	మోహినీ అవతారం	గరుడవాహనం
19.10.2015	హనుమంత వాహనం	
సాయంత్రం	పుష్పక విమానం	గజవాహనం
20.10.2015	సూర్యప్రభ వాహనం	చంద్రప్రభ వాహనం
21.10.2015	స్వర్ణరథోత్సవం	అశ్వ వాహనం
22.10.2015	చక్రస్నానం	బంగారు తిరుచ్చి

ప్రాధాన్యమిస్తూ తొలి రోజు ఆ వాహనం మీదే ఊరేగుతారు.

చిన్నశేషవాహనం

రెండోరోజు ఉదయం స్వామివారు తన ఉభయ దేవేరులతో కలసి ఐదు శిరస్సుల చిన్న శేష వాహనంపై భక్తులకు దర్శన భాగ్యం కల్పిస్తారు. పెద్ద శేషవాహనాన్ని 'ఆదిశేషుడి'గా,

అంకురార్పణ

ధ్వజారోహణం

పెద్ద శేషవాహనం

1958 నవంబర్ 28వ తేదీ శ్రీవారి ఆలయానికి ఒక రోజు ఆదాయం మొట్టమొదటిసారి లక్ష రూపాయలు దాటింది. ఆ రోజు అజ్ఞాత వ్యక్తి ఒకరు స్వామి వారికి లక్ష రూపాయల కట్టను హుండీలో వేశారు. ఆ రోజు మొత్తం హుండీ ఆదాయం లక్షా 874రూపాయల 75 పైసలు.

చిన్న శేషవాహనం

హంస వాహనం

సింహ వాహనం

ముత్యపు పందిరి వాహనం

చిన్నశేషవాహనాన్ని 'వాసుకి'గా భావించవచ్చు.

హంసవాహనం

రెండోరోజు రాత్రి స్వామివారు సర్వ విద్యా ప్రదాయిని అయిన శారదామాత రూపంలో హంస వాహనంపై ఊరేగుతారు. హంస పాలు, నీళ్లను వేరు చేసినట్లే గుణావగుణ విచక్షణ జ్ఞానానికి సంకేతంగా స్వామి హంస వాహనాన్ని అధిరోహిస్తారు. ఇహలోక బంధ విముక్తుడైన జీవుని ఆత్మను హంసతో పోల్చుతారు. అలాంటి హంసపై పరమ హంస అయిన శ్రీనివాసుడు ఊరేగడం నయనానందకరం. హంస అనే శబ్దానికి అంధకారాన్ని తొలగించి వెలుగునిచ్చే పరిశుద్ధమైన మనోమందిరమని కూడా అర్థం ఉంది. కోర్కెలనే అంధకారాన్ని వీడి శాశ్వతమైన పరబ్రహ్మ చెంతకు చేరే ముక్తి మార్గం వైపు నడవాలని స్వామి తన భక్తులకు చాటుతారని ఐతిహ్యం.

సింహవాహనం

మూడోరోజు ఉదయం సింహ వాహనమెక్కి స్వామి భక్తులకు దర్శనమిస్తాడు. జంతువులకు రాజైన సింహాన్ని సైతం తానేనంటూ మనుషులలో జంతు స్వాభావికమైన

వాహన సేవను ముందుండి నడిపిస్తున్న జీయర్లు

ప్రవృత్తిని అదుపు చేసుకోవాలని స్వామివారు లోకానికి చాటుతారు.

ముత్యపు పందిరి వాహనం

మూడోరోజు రాత్రి శ్రీస్వామివారికి జరిగే సుకుమారసేవ ముత్యపు పందిరి వాహనం. ముక్తి సాధనకు మత్యం లాంటి స్వచ్ఛమైన మనసు కావాలని ఈ వాహనం ద్వారా స్వామివారు చాటి చెబుతారు. శ్రీనివాసుడు ముత్యపు పందిరిపై మనోజ్ఞంగా దర్శనమిస్తూ భక్తులకు

కనువిందు చేస్తారు.

కల్పవృక్ష వాహనం

కల్పవృక్షం కోరిన వారికి మాత్రమే వరాలు ఇస్తుంది. తన భక్తులకు అడగకుండానే వరాలు ఇచ్చే వేల్పు వెంకటాద్రివాసుడు. కల్పవృక్షం.. అన్నం, వస్త్రాలు, కోర్కెలు మాత్రమే తీర్చగలదు. కానీ స్వామివారు శాశ్వతమైన కైవల్యాన్ని ప్రసాదించే కల్పతరువు. నాలుగోరోజు ఉదయం సువర్ణకాంతులీనే కల్పవృక్ష

హనుమంత వాహనం

గజ వాహనం

సూర్యప్రభ వాహనం

చంద్రప్రభ వాహనం

1965 నుండి 1969 మధ్యకాలంలో తొలిసారిగా ఆలయంలోకి క్యూ సంప్రదాయం ఆరంభమైంది. తర్వాత వరాహస్వామి ఆలయం పక్కనే పాత పుష్కరిణి కాంప్లెక్స్ (పీపీసీ) పేరుతో రెండువేల మందికి సరిపడా నాలుగు రేకుల పెట్టు నిర్మించారు.

కల్పవృక్ష వాహనం

సర్వభూపాల వాహనం

మోహినీ అవతారం

గరుడ వాహనం

వాహనంపై వెంకన్న సర్వాలంకార భూషితుడై ఊరేగుతాడు.

సర్వభూపాల వాహనం

లోకంలో భూపాలులందరికీ భూపాలుడు తానేనని లోకానికి చాటుతూ శ్రీవేంకటేశ్వరుడు నాలుగోరోజు రాత్రి సర్వ భూపాల వాహనం మీద కొలువదీరుతారు. సర్వభూపాల వాహన సేవ జీవుల్లో అహంకారాన్ని తొలగించి శాశ్వతమైన ఫలాన్ని ఇస్తుంది.

మోహినీ అవతారం

బ్రహ్మాత్మవాలలో అత్యంత ప్రధానమైనది ఐదోరోజు. ఆ రోజు ఉదయం మోహినీ అవతారంలో స్వామివారు భక్తజనానికి సాక్షాత్కార మిస్తారు. అన్ని వాహనసేవలు వాహన మండపం నుంచి ప్రారంభమైతే, మోహినీ అవతారం మాత్రం శ్రీవారి ఆలయంలో నుంచే పల్లకిపై ప్రారంభమవుతుంది. పరమ శివుడిని సైతం సమోహపరచి, క్షీర సాగర మథనం నుంచి వెలువడిన అమృతాన్ని దేవతలకు దక్కిలా చేసిన అవతారమిది.

గరుడవాహనం

ఐదోరోజు రాత్రి తనకు నిత్య సేవకుడైన గరుత్మంతుడి మీద

ఊరేగుతారు. స్వామివారి మూలమూర్తి మీద ఉన్న మకరకంఠి, లక్ష్మీహారం, సహస్ర నామ మాల ధరించి మలయప్ప స్వామి భక్తులను అనుగ్రహిస్తారు. గోదాదేవి శ్రీవిల్లిపుత్తూరు నుంచి పంపే తులసిమాలను, నూతన గొడుగులను గరుడవాహనంలో అలంకరిస్తారు.

హనుమంత వాహనం

ఆరోరోజు ఉదయం జరిగే సేవ ఇది. త్రేతాయుగంలో తనకు సేవ చేసిన భక్త

శిఖామణి హనుంతుడిని వాహనంగా చేసుకుని స్వామివారు తిరువీధుల్లో ఊరేగింపుగా వెళతారు. హనుమంతు భక్తి తత్పరతను ఈ కాలం వారికి చాటి చెబుతూ, రాముడు, కృష్ణుడు, వేంకటేశ్వరుడు అన్నీ తానేనని ఈ సేవ ద్వారా స్వామివారు తెలియజేస్తారు.

గజ వాహనం

గజేంద్ర మోక్షం ఘట్టంలో ఏనుగును కాపాడిన విధంగానే, శరణు కోరే వారిని కాపాడతానని చాటి చెప్పడానికి శ్రీనివాసుడు ఆరోరోజు రాత్రి ఈ వాహనంపై ఊరేగుతారు. గజ వాహనారూఢుడైన స్వామిని దర్శిస్తే ఏనుగంత సమస్య కూడా తొలగిపోతుందని భక్తుల విశ్వాసం.

సూర్యప్రభ వాహనం

బ్రహ్మాత్మవాలలో ఏడోరోజు ఉదయం సప్త అశ్వాలపై భానుడు రథసారథిగా ఎర్రటి పూలమాలలు ధరించి స్వామి ఈ వాహనం మీద ఊరేగడం ద్వారా సూర్య భగవానుడికి తానే ప్రతిరూపమని చాటి చెబుతారు.

చంద్రప్రభ వాహనం

ఏడోరోజు రాత్రి తెల్లటి వస్త్రాలు, పువ్వుల మాలలు ధరించి స్వామి చంద్ర

సుదర్శన చక్రతాళ్వార్

రథోత్సవం

అశ్వవాహనం

చక్రస్నానం

తిరుమల శ్రీవారి పేరుతో మూలనిధి/పెట్టుబడుల (ఫిక్స్డ్ డిపాజిట్లు) రూపంలో బ్యాంకుల్లో సుమారు రూ. 10 వేల కోట్లపైగా ఉన్నట్టు అంచనా. వీటిపై వడ్డీ రూపంలో స్వామికి సాలీనా రూ.655 కోట్ల (2014-2015) మేర అందుతోంది.

ప్రభ వాహనంపై విహరిస్తారు. సూర్యుడి తీక్షణత్వం, చంద్రుని శీతలత్వం రెండూ తన అంశలేనని తెలియజేస్తారు.

రథోత్సవం

గుర్రాల వంటి ఇంద్రియాలను మనస్సు అనే తాడుతో కట్టి రథం వంటి శరీరాన్ని రథికుడైన ఆత్మ ద్వారా అదుపు చేయాలనే తత్వజ్ఞానాన్ని స్వామి ఎనిమిదో రోజు తన రథోత్సవం ద్వారా తెలియజేస్తారు. స్వామివారి రథ సేవలో పాల్గొన్న వారికి పునర్జన్మ ఉండదని భక్తుల విశ్వాసం.

అశ్వవాహనం

ఎనిమిదో రోజు రాత్రి అశ్వవాహనం మీద స్వామి ఊరేగుతారు. చతురంగ బలాలలో అత్యంత ప్రధానమైనది అశ్వబలం. కలియుగాంతంలో శ్రీనివాసుడు అశ్వవాహనం మీద వచ్చి దుష్ట శిక్షణ, శిష్ట రక్షణ చేస్తాడని చాటి చెప్పడమే దీని ఉద్దేశం.

చక్రస్నానం

ఎనిమిది రోజుల పాటు వాహన సేవల్లో అలసి పోయిన స్వామి సేద తీరడం కోసం తొమ్మిదో రోజు ఉదయం చక్రస్నానం జరుపుతారు. వరాహ స్వామి ఆలయం ఆవరణలో వివిధ సుగంధ ద్రవ్యాలతో ఉభయ నాంచారులతో స్వామికి అభిషేక సేవ జరుగుతుంది. అనంతరం శ్రీవారికి మరోరూపమైన చక్రతాళ్వార్ను వరాహస్వామి పుష్కరిణిలో స్నానం చేయించడంతో ఉత్సవాలు ముగుస్తాయి. చక్రతాళ్వార్ స్నాన మాచరించే సమయంలో కోనేరులో స్నానం చేస్తే సకల పాపాలు నశించి, కష్టాలు తీరుతాయని భక్తుల విశ్వాసం.

ధ్వజావరోహణం

చక్రస్నానం జరిగిన రోజు సాయంత్రం ఆలయంలోని ధ్వజస్తంభం మీద దేవతామూర్తులను ఆహ్వానిస్తూ ఎగురవేసిన ధ్వజపటాన్ని ఆవరోహణం చేస్తారు. తొమ్మిది రోజుల పాటు నిర్వహించిన ఉత్సవ సంబరాన్ని వీక్షించి ఆనందించిన దేవతామూర్తులకు ఈ విధంగా వీడ్కోలు చెబుతూ బ్రహ్మాత్మవాలను ముగిస్తారు.

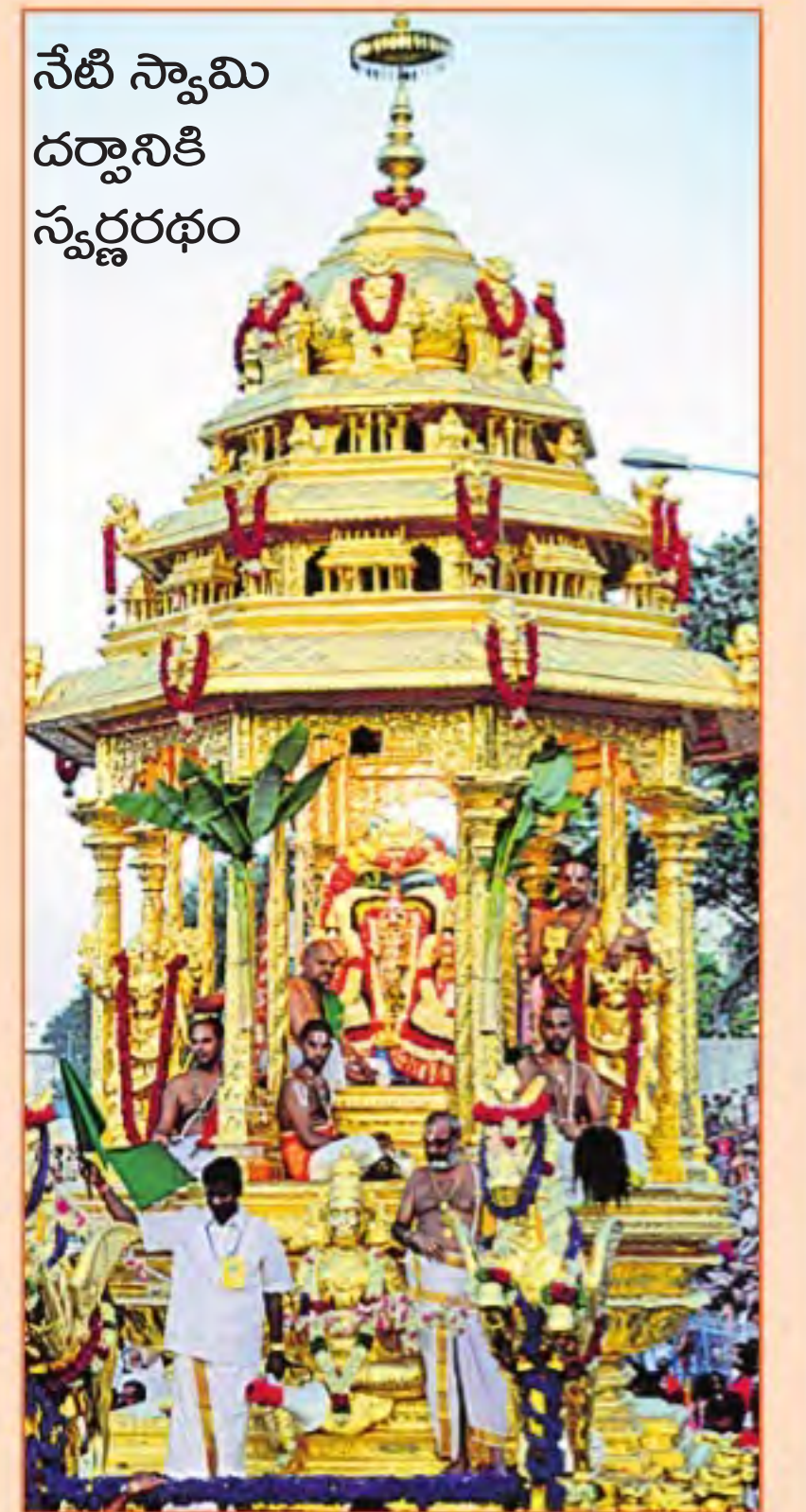
అలనాటి వైభవానికి ప్రతీకగా....

వెండిరథం వెలుగులు కనుమరుగు

వెంకన్న సన్నిధిలో వెండిరథం వెలుగులు కనుమరుగయ్యాయి. మూడేళ్లకు ఒకసారి వచ్చే అధికమాసంలో తిరుమలేశునికి రెండు బ్రహ్మాత్సవాలు నిర్వహిస్తారు. తొలిసారి జరిగే వార్షిక బ్రహ్మాత్సవం ఎనిమిదోనాడు కొయ్యతేరుపై శ్రీదేవి, భూదేవి సమేత మలయప్ప ఊరేగుతూ భక్తకోటికి దర్శనమిస్తారు. ఇక నవరాత్రి బ్రహ్మాత్సవాల్లో వెండిరథం ఊరేగించటం సంప్రదాయం. అలాగే, ఏటా వార్షిక వసంతోత్సవాలలో రెండోరోజు వెండిరథంపై ఉత్సవమూర్తులు తిరుమాడ వీధుల్లో ఊరేగుతూ భక్తులకు దర్శనమిస్తారు. ఈ సంప్రదాయం 1992 వరకు సాగింది. తర్వాత శ్రీవారికి కొత్తగా స్వర్ణరథం సిద్ధం చేశారు. అప్పటి నుంచి వెండిరథానికి బదులు స్వర్ణరథాన్ని ఊరేగిస్తున్నారు. వైఖానస ఆగమం ప్రకారం వెండిరథాన్ని తప్పనిసరిగా ఊరేగించాలని అర్చకులు, పండితులు చెబుతున్నారు. స్వర్ణరథం అలంకార ప్రాయంగా మాత్రమే చూడాలని పండితులు చెబుతున్నారు. కొత్త వెండిరథం అవసరమని పండితుల సూచనతో ఆ దిశగా టీటీడీ అడుగులు వేసినా ఇంతవరకు సఫలం కాలేదు.

స్వామి సేవలో స్వర్ణరథం

1992లో తయారు చేసిన స్వర్ణరథం సుమారు 21 ఏళ్లపాటు సేవలందించింది. క్రమేణా అది మసకబారడంతో మాజీ టీటీడీ ఈవో ఎల్వీ సుబ్రహ్మణ్యం, జేఈవో శ్రీనివాసరాజు నేతృత్వంలో మరొక స్వర్ణరథాన్ని తయారు చేయాలన్న సంకల్పం 2013 నాటికి కార్యరూపం దాల్చింది. తిరుమలలోని మ్యూజియంలో ప్రత్యేకంగా వర్క్ షాపు ఏర్పాటు చేసి కొత్త స్వర్ణరథాన్ని సిద్ధం చేశారు. ఇది భారతదేశంలోనే అతిపెద్దది. 32 అడుగుల ఎత్తు. 30 టన్నుల బరువు గల ఈ రథానికి మొత్తం 74 కిలోల మేలిమి బంగారం వాడారు. 18 అంగుళాల మందంతో కూడిన 2900 కిలోల రాగి పై తొమ్మిదిసార్లు స్వర్ణతాపడం చేశారు. బీహెచ్ఈఎల్ సంస్థ రూపొందించిన హైడ్రాలిక్ చక్రాలతో సరికొత్త హంగులతో స్వర్ణరథాన్ని తీర్చిదిద్దారు. వైఖానస ఆగమోక్తంగా కొత్త స్వర్ణరథానికి సంప్రోక్షణ, వైదిక పూజలు నిర్వహించారు. అనంతరం శ్రీదేవి, భూదేవి సమేతంగా మలయప్పను రథపీఠంపై వేంచేపు చేశారు. తొలిసారిగా 2013, అక్టోబరు 10వ తేది గరుడ వాహన సేవ సందర్భంగా రథరంగ డోలోత్సవం నిర్వహించారు. స్వర్ణకాంతుల స్వర్ణరథంలో దేవదేవుడైన స్వామివారు, అమ్మవార్లతో ఊరేగుతూ భక్తులకు కనువిందు చేశారు. అప్పటి నుంచి ఉత్సవాల్లో కొత్త స్వర్ణరథం భాగమైంది.

నేటి స్వామి దర్శానికి స్వర్ణరథం

వేంకటాచల క్షేత్రంలో నూట ముప్పై ఒక్క సంవత్సరాలకు ముందు వేద పాఠశాల ఆవిష్కృతమైంది. 1884 ఫిబ్రవరిలో పురిశై రంగాచార్యులు, ఆనంద పిళ్లై నేతృత్వంలో ప్రారంభమైన ఈ వేద పాఠశాల భారతీయ సనాతన ధర్మ పరిరక్షణ కోసం అహర్నిశలు కృషి సల్పుతోంది.

వేదవ్యాప్తికి తిరుమలలోని వేద విజ్ఞానపీఠం ప్రత్యేక కార్యాచరణను చేపట్టింది. వేద ధర్మాలు కొనసాగించటం, పరమాత్మ తత్వాన్ని జన బాహుళ్యంలోకి తీసుకెళ్లటం, తిరుమల దేవాలయంలో స్వామికి జరిగే నిత్య పూజా కైంకర్యాలు, ఉత్సవాదులు విశేషంగా నిర్వహించేందుకు, వేదభూమిలో భవిష్యత్ పండిత అవసరాలు తీర్చటమే లక్ష్యంగా వేద పాఠశాల కార్యాచరణతో ముందుకు సాగుతోంది.

నేటి జీవన వేదం

తిరుమల వేదవిజ్ఞాన పీఠంలోని చతుర్ముఖ బ్రహ్మ

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం వేద విద్యార్థుల జీవనానికి సంపూర్ణ భరోసా ఇస్తోంది. అందులో భాగంగా వేదపాఠశాలలో విద్యార్థిగా రికార్డుల్లో నమోదు చేసుకున్న రోజునే 12 ఏళ్ల కోర్సు చేసే వేదవిద్యార్థికి రూ.3 లక్షలు టీటీడీ బ్యాంకులో డిపాజిట్ చేస్తుంది. 2007 ధర్మకర్తల మండలి చైర్మన్ భూమన కరుణాకరరెడ్డి నేతృత్వంలోని బోర్డు ఈ నిర్ణయం తీసుకుంది. కోర్సు పూర్తి అయ్యేనాటికి ఆ విద్యార్థికి సుమారు రూ.9 లక్షల దాకా అందుతోంది. ఇక ఎనిమిదేళ్ల

మొత్తం 40 మంది విద్యార్థులు ఉన్నారు. ఎనిమిదేళ్ల కోర్సులో చేరే విద్యార్థిపేరుతో రూ.లక్ష డిపాజిట్ చేసి, పూర్తయ్యాక రూ.3 లక్షల నగదు అందిస్తున్నారు.

ఆగమాలు: వైఖానస, పాంచరాత్ర, చాత్వాద శ్రీవైష్ణవ, శైవ, తంత్రసారాగమాల్లో మొత్తం 300 మంది విద్యను అభ్యసిస్తున్నారు. ఎనిమిదేళ్ల కోర్సుల్లో చేరే విద్యార్థి పేరుతో రూ.లక్ష డిపాజిట్ చేసి కోర్సు పూర్తి అయ్యాక రూ.3 లక్షల నగదు అందిస్తున్నారు.

స్మార్తం: ఋగ్వేద, శుక్ల యజుర్వేద,

తిరుమల ఆలయంలో నిర్వహించే నిత్య ఉత్సవాల తరహాలో విద్యార్థుల చేతుల మీదుగా మాదిరి ఉత్సవాలు నిర్వహిస్తారు. టీటీడీ వేద పాఠశాలల్లో వివిధ విభాగాల కోర్సులు పూర్తి చేసిన 90 శాతం విద్యార్థులు టీటీడీ పరిధిలోనే స్థిరపడి ఉపాధి పొందుతున్నారు. మిగిలినవారు దేశ విదేశాల్లోని ప్రముఖ ఆలయాల్లో అర్చకులు, పండితులుగా జీవనం సాగిస్తున్నారు.

● 1884 నుంచి 2015 వరకు అంటే 131 ఏళ్లలో టీటీడీ వేద పాఠశాలల ద్వారా

గురుకుల విద్య

స్వామి వేదహారంలో వేద విద్యార్థులు

ఆటపాటల్లోనూ సాటిలేని వేదవిద్యార్థులు

కోర్సులో భాగంగా ఆగమ- స్మార్త- ప్రబంధ విద్యార్థులకు రూ. లక్ష డిపాజిట్ చేసి, కోర్సు పూర్తి కాగానే వడ్డీతో కలిపి ఆ విద్యార్థులకు అందజేస్తారు.

వేదం: ఋగ్వేదం, శుక్లయజుర్వేదం, కృష్ణయజుర్వేదం (తైత్తిరీయశాఖ), కృష్ణ యజుర్వేదం (మైత్రాయణి శాఖ), సామవేదం (కౌఠమ శాఖ, జైమినిశాఖ), అధర్వణ వేదం. ఏడేళ్లు, పన్నెండేళ్ల వేద విద్య కోర్సుల్లో మొత్తం 300 మంది విద్యార్థులు అభ్యసిస్తున్నారు. అడ్మిషన్ పొందాక టీటీడీ విద్యార్థిపేరుతో రూ.3 లక్షలు బ్యాంకులో డిపాజిట్ చేస్తోంది. ఏడేళ్ల కోర్సుతో రూ.6 లక్షలు, పన్నెండేళ్ల కోర్సు తర్వాత రూ.9 లక్షల నగదు అందిస్తోంది.

దివ్యప్రబంధం: ఈ విభాగంలో

కృష్ణయజుర్వేద, వైఖానస స్మార్త కోర్సుల్లో 300 మంది విద్యను అభ్యసిస్తున్నారు. ఎనిమిదేళ్ల కోర్సులో చేరే విద్యార్థి పేరుతో లక్ష డిపాజిట్ చేసి కోర్సు పూర్తయ్యాక రూ.3 లక్షల నగదు అందిస్తున్నారు.

వేద విద్యార్థులకు ఇతర సౌకర్యాలు

ఏడాదిలో నాలుగు జతల వస్త్రాలు, పుస్తకాలు, చాపలు, శాలువ, భోజనం పళ్లెం, గ్లాసు ఇస్తారు. ప్రతి నెలా సబ్బులు, బట్టల సబ్బులు, కొబ్బరినూనె, విద్యా, వైజ్ఞానిక యాత్రలు, దేవాలయాల సందర్శనకు తీసుకెళ్తారు. ధనుర్మాసం, బ్రహ్మోత్సవాలు, ప్రత్యేక పర్వదినాల్లో స్వామి దర్శనం, విద్యార్థి స్వచ్ఛంద సేవా కార్యక్రమాలు తీసుకెళ్తారు. పాఠశాలల్లో క్రికెట్, వాలీబాల్, షటిల్ బాట్మింటన్ క్రీడాంశాలల్లో ప్రత్యేక శిక్షణ ఇస్తారు.

కోర్సులు పూర్తిచేసి సుమారు 20 వేల మంది వేద పండితులు, అర్చకులు, పౌరోహితులుగా ఉపాధి పొందుతున్నట్టు టీటీడీ రికార్డుల ద్వారా తెలుస్తోంది. మరికొందరు విదేశాల్లో అర్చకవృత్తిని కొనసాగిస్తూ ఆర్థికంగా స్థిరపడ్డారు.

● నేటి పెద్ద జీయరైన గోవింద రామానుజ జీయర్ స్వామి నాటి వేద పాఠశాల విద్యార్థి. శ్రీవారి కైంకర్య బాధ్యతలు పర్వవేక్షించే ప్రస్తుత ఆలయ పెద్ద జీయరు, మూడేళ్ల క్రితం పరమపదించిన శ్రీరంగ రామానుజ జీయరు స్వామివారు కూడా వేదపాఠశాల విద్యార్థులే! ఇదే తరహాలో ఇక్కడ విద్యను అభ్యసించిన ఎందరెందరో విద్యార్థులు అత్యున్నత స్థానాల్లో ఉండటం విశేషం.

తెలిసీ తెలియక జరిగే దోపిల నివారణార్థం పవిత్రోత్సవాలు నిర్వహిస్తారు. ఈ పవిత్రోత్సవాలను 1962 నుండి టీటీడి క్రమం తప్పకుండా ప్రతి ఏటా శ్రావణమాసం (ఆగస్టు) లోని శుద్ధ దశమి, ఏకాదశి, ద్వాదశిలో మూడు రోజులపాటు వైదిక ఆచారాలతో నిర్వహిస్తోంది.

తలనీలాల సమర్థణలో చిన్నాపెద్దా తేడా లేదు...

భక్తుల కురులూ సిరులే!

వెంకన్నకు భక్తులు సమర్పించే వెంట్రుకలతో విదేశీ వాణిజ్యమా? అని ఆశ్చర్యపోకండి. ఇది నిజం.. సాక్షాత్తు వెంకన్న సన్నిధిలో నిత్యం భక్తులు సమర్పించే తలనీలాలు టీటీడికి ఏటా సుమారు రూ.200 కోట్లకుపైగా విదేశీ మారకద్రవ్యం ఆర్జించి పెడుతున్నాయి. అనాదిగా వస్తున్న తలనీలాల మొక్కల ఆచారానికి ఆధునిక కంప్యూటర్ యుగంలోనూ భక్తకోటి బ్రహ్మరథం పడుతున్నారు.

పురాణాల్లో తలనీలాల మొక్కల ప్రస్తావన

తీర్థక్షేత్రాల్లో విధిగా తలనీలాల మొక్కలు చెల్లించుకోవాలని పద్మ పురాణం చెబుతోంది. తలనీలాలు సమర్పించుకోవడం ద్వారా తెలిసో తెలియకో చేసిన కర్మలన్నీ తొలగి

ఇవిగో ఏటా తలనీలాలు సమర్పించిన భక్తులు

2003	71,19,002
2004	74,51,762
2005	69,17,569
2006	78,05,418
2007	83,01,119
2008	94,78,845
2009	96,68,120
2010	1,01,99,109
2011	1,15,03,767
2012	1,14,99,472
2013	1,06,71,790
2014	1,15,85,648
2015	86,88,985

(జనవరి - ఆగస్టు వరకు)

పోతాయి. మనిషిలో స్వతహాగా ఉండే అహం తొలగి సన్మార్గంలో నడిచేందుకు తలనీలాల మొక్కలు దోహద పడతాయి. అందుకే పిల్లల పుట్టువెంట్రుకల్ని పుణ్యక్షేత్రాలు, పుణ్యతీర్థాల్లోనే తీయిస్తారు. 1803కు ముందునుండే తిరుమలలో తలనీలాలు తీసే ఆచారం ఉండేది. చంటిబిడ్డలు, వృద్ధులు స్త్రీ- పురుష లింగ భేదం లేకుండా స్వామికి తలనీలాల మొక్కలు చెల్లిస్తారు.

ఏడాదిలో 1.16 కోట్ల మంది...

ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద క్షౌరశాలగా ప్రసిద్ధి పొందిన తిరుమలలో రెండు ప్రధాన కల్యాణ కట్టలతోపాటు కాటేజీలు, అతిథి గృహాలు, యాత్రికుల వసతి సముదాయాల వద్ద మరో 9 చిన్న కల్యాణకట్టలు ఉన్నాయి.

రద్దీ కారణంగా 1985లో మొదటి వైకుంఠం క్యూకాంప్లెక్స్, 2003 నాటికి రెండో వైకుంఠం క్యూకాంప్లెక్స్ నిర్మించారు. మొత్తం 40వేల మంది వేచి ఉండే అవకాశం ఉంది. 1969 సంవత్సరం తర్వాత వెయ్యికాళ్ల మండపాన్ని పునరుద్ధరించారు. మాస్టర్ప్లాన్ కింద 2003లో పురాతన మండపాన్ని తొలగించారు.

● సాధారణ రోజుల్లో 30 వేలు, రద్దీ రోజుల్లో 60 వేలు పైబడి భక్తులు తలనీలాలు సమర్పిస్తున్నారు. ఇలా నెలకు సరాసరి 9.7 లక్షలు, ఏడాదికి 1.15 కోట్ల మంది భక్తులు స్వామివారికి తలనీలాలు సమర్పిస్తున్నారు. ఈ ఏడాది జూన్ 13వతేదిన రికార్డు స్థాయిలో 73వేల మంది భక్తులు తలనీలాలు సమర్పించటం విశేషం. ఇలా ఏటా టీటీడీకి సుమారు 360 టన్నుల వెంట్రుకలు సమకూరుతున్నాయి.

● తిరుమలతోపాటు తిరుపతిలోని శ్రీ కపిలేశ్వరస్వామి ఆలయం, తిరుచానూరు శ్రీపద్మావతి అమ్మవారి ఆలయ పరిధిలో టీటీడీ కల్యాణ కట్టలు పనిచేస్తున్నాయి. ఇక్కడ రోజూవారీగా సుమారు 300 మంది తలనీలాలు సమర్పిస్తున్నారు.

తలనీలాల సేకరణ ఇలా...

గుండు కొట్టే సమయంలోనే వెంట్రుకల నాణ్యతను క్షురకులు గుర్తిస్తారు. గుండు కొట్టించుకునేందుకు స్త్రీలు వస్తే వారి జుట్టును ముడివేస్తారు. కార్యక్రమం పూర్తయిన తర్వాత భక్తుల చేతనే ఆ వెంట్రుకల్ని హుండిలో వేయిస్తారు. మిగిలినవాటిని కూడా మరోహుండిలో వేస్తారు. తర్వాత వాటిని తిరుమలలోనే ప్రధాన కల్యాణకట్టపై ఉండే గిడ్డంగులకు తరలిస్తారు. అక్కడ వెంట్రుకల్లో తేమ లేకుండా ఆరబెడతారు. తర్వాత రంగు, పొడవు, నాణ్యత లెక్కన ఆరు రకాలుగా విభజిస్తారు.

ఈ-వేలంలో పెరిగిన ఆదాయం

1933లో టీటీడీ ఏర్పడక ముందు

తలనీలాల విభాగంలో ప్రతిభ కనబరిచి, పురస్కారాలు అందుకున్న సిబ్బందితో జేఈవో

నిర్దిష్ట విధానాల అమలుతోనే ఆదాయం

తలనీలాలకు అంతర్జాతీయ మార్కెట్ ఉందని గుర్తించాము. అందుకు తగ్గట్టుగా టెండర్ విధానంలో పారదర్శకతకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చాం. సాధారణ టెండర్ విధానాన్ని మార్పు చేశాం. కేంద్ర ప్రభుత్వ ఏజెన్సీ సంస్థ అయిన ఎంఎస్ టీసీ ద్వారా వెంట్రుకల అమ్మకానికి ఈ-వేలం విధానాన్ని అమలు చేశాం. ఈ-వేలంలో అమ్ముడైన వెంట్రుకల్ని అప్పగించేంత వరకు ప్రత్యేక జాగ్రత్తలు అమలు చేశాం. గతంలో ఏటా రూ.40 కోట్లు వచ్చే ఆదాయం పారదర్శకత అమలు చేయటం వల్ల రూ.240 కోట్లు దాటింది. భవిష్యత్లో మరింత పెరిగే అవకాశం ఉంది.

- కేఎస్ శ్రీనివాసరాజు, జేఈవో, తిరుమల

ఆలయ నిర్వాహకులతోపాటు ప్రైవేట్ వ్యక్తులు కూడా కల్యాణకట్టలను నిర్వహించేవారు.

తర్వాత 1985, ఏప్రిల్ 6న తలనీలాల కోసం టీటీడీ అధికారికంగా కల్యాణకట్టలు ప్రారంభించింది. ఈ సందర్భంగా సమకూరే తలనీలాలను

సాధారణ టెండర్ ప్రక్రియలో విక్రయించే వారు. దీనిద్వారా టీటీడీకి ఆదాయం అంతగా వచ్చేది కాదు. దాంతో 2011లో అప్పటి టీటీడీ ఈవో ఎల్వీ సుబ్రహ్మణ్యం, తిరుమల జేఈవో కేఎస్ శ్రీనివాసరాజు పారదర్శకంగా అంతర్జాతీయ స్థాయిలో తలనీలాలు విక్రయించేందుకు కేంద్ర ప్రభుత్వ ఏజెన్సీ అయిన మెటీరియల్ ట్రేడ్ స్కాప్ ట్రేడింగ్ కార్పొరేషన్ లిమిటెడ్ (ఎంఎస్ టీసీ)తో సంప్రదింపులు జరిపారు.

రూ.810 కోట్ల విదేశీ మారకద్రవ్యం

తొలిసారిగా సెప్టెంబరు 22, 2011 టీటీడీ ఈ-వేలంలో తలనీలాలు విక్రయించారు. ఈ ఏడాది ప్రారంభం నుంచి ప్రతి నెల మొదటి గురువారం ఈ-వేలం ప్రక్రియలో వెంట్రుకలను విక్రయిస్తున్నారు. 2015 ఆర్థిక సంవత్సరం ప్రారంభం వరకు మొత్తం 15 విడతల ఈ వేలం ద్వారా టీటీడీకి రూ.810 కోట్లు ఆదాయం సమకూరింది.

తమిళులే టాప్!

తిరుమలేశునికి తలనీలాల మొక్కు చెల్లించే విషయంలో పక్కనే ఉన్న తమిళనాడు వాసులే టాప్ గా

చిన్నారలు, స్త్రీలు, పురుషులు, వయోవృద్ధులు, విదేశీయులు తారతమ్యం లేకుండా సభక్తికంగా తలనీలాలు సమర్పించుకోవడం సంప్రదాయం

1945 ఏప్రిల్ 10 మొదటి ఘాట్ రోడ్డు ఏర్పడే వరకూ పగలు కూడా సూర్యుడు కనిపించని పరిస్థితి ఉండేది. 1973 రెండవ ఘాట్ రోడ్డు ఏర్పాటు కావడంతో వాహనాల సంఖ్య పెరగడం వల్ల ఉష్ణోగ్రతలు త్రమంగా పెరిగాయి. అప్పటి వరకు కనిష్టంగా 0 డిగ్రీల నుండి గరిష్టంగా 28 డిగ్రీల వరకూ ఉండేది. ప్రస్తుతం కనిష్టం 16 - గరిష్టం 37 డిగ్రీల వరకూ ఉంది.

రకం	కేజీ ధర
31 ఇంచుల మొదటిరకం	25,563
16-31 ఇంచుల రెండోరకం	20,044
10-15 ఇంచుల మూడోరకం	5,031
05-09 ఇంచుల నాల్గోరకం	4,180
05 ఇంచుల తక్కువ ఐదోరకం	30
తెల్లవెంట్రుల ఆరోరకం	7,821

ఆర్థిక సంవత్సరం	ఆదాయం
2011-2012	రూ.160 కోట్లు
2012-2013	రూ.204 కోట్లు
2013-2014	రూ.241 కోట్లు
2014-2015	రూ.205 కోట్లు

నిలుస్తున్నారు. రెండోస్థానంలో రెండు తెలుగు రాష్ట్రాలు, తర్వాత వరుసగా కర్ణాటక, మహారాష్ట్ర (నాండేడ్, శిరిడి) భక్తులు అధికంగా వస్తూ స్వామికి తలనీలాల మొక్కులు చెల్లిస్తుంటారు. ఇక ఉత్తరాదిలోని ఉత్తరప్రదేశ్, రాజస్థాన్, గుజరాత్, మధ్యప్రదేశ్, ఢిల్లీ వంటి రాష్ట్రాల్లోని భక్తులు అధికంగా శ్రీవారి దర్శనం కోసం తిరుమలకు వస్తున్నా వారిలో తలనీలాలు సమర్పించే భక్తులు తక్కువనే చెప్పవచ్చు.

విశ్వ విపణిలో వెంట్రుకలతో వాణిజ్యం

వెంట్రుకలు ప్రధానంగా వ్యవసాయం, మందుల తయారీ, నిర్మాణ రంగం, పర్యావరణ పరిరక్షణ రంగాల్లో వాడతారు. ఇక ఫ్యాషన్ ప్రపంచంలో రారాజుగా వెంట్రుకల్ని డిజైన్లు, కాస్మాటిక్స్లో వినియోగిస్తున్నారు. ఫ్యాషన్ డిజైన్లలో సాటిలేని దేశాలైన ఇటలీ, ఫ్రాన్స్ తోపాటు నైజీరియా వంటి చిన్న దేశాలు కూడా వెంట్రుకలు కొనుగోలు చేసే దేశాల్లో ముందు వరుసలో ఉన్నాయి.

చారిత్రక నేపథ్యం

క్రీస్తుపూర్వం 1400 సంవత్సరాల కాలంలోనే ఈజిప్టులో నాటక రంగాల్లో వెంట్రుకలతో తయారు చేసిన విగ్గులు వాడినట్టు చరిత్ర. ఆనాడు వాడిన విగ్గులు నేటికీ చెక్కు చెదరకపోవటం వెంట్రుకల నాణ్యత, వాటిలోని ఔషధగుణాలకు నిదర్శనమని తెలుస్తోంది.

వ్యవసాయ రంగంలో...

● వెంట్రుకలు భూమిలో కలసి పోవటం వల్ల రసాయనిక వాయువులైన కార్బన్, నైట్రోజన్, సల్ఫర్ తోపాటు టాక్సిక్ వాయువులైన అమోనియా,

కార్బన్ సల్ఫేట్, హైడ్రోజన్ సల్ఫేట్, సల్ఫర్ డయాక్సైడ్ వంటి వాయువుల విడుదలకు కారణమవుతుంది.

● బయో డీగ్రేడబుల్ వస్తువుగా, వర్మీ కంపోస్టుగా వాడటానికి వెంట్రుకలు చాలా ఉపయోగం. పొట్టిరకం, ముడి రకానికి సంబంధించిన వెంట్రుకలతో ఎరువులు తయారు చేస్తారు.

● జంతువుల పేడలో నైట్రోజన్ 0.2 శాతం మాత్రమే ఉండగా, మనుషుల వెంట్రుకల్లో మాత్రం అత్యధికంగా 16 శాతం నైట్రోజన్ ఉంటుంది. దాంతోపాటు సల్ఫర్, కార్బన్, చెట్లు ఎదగడానికి దోహదపడే మరో 20 రకాల పోషక పదార్థాలుంటాయి.

వెంట్రుకల ఎరువుతో అధిక దిగుబడి

● చైనా వ్యవసాయంలో జంతువుల పేడతోపాటు వెంట్రుకల్ని కూడా కలిపి వాడటం వల్ల ప్రపంచంలోనే అత్యధిక దిగుబడి సాధించారు. ఒక్కసారి వెంట్రుకల ఎరువు వేస్తే కనీసం మూడేళ్లపాటు ఇతర ఎరువుల అవసరం లేకుండానే పంటలు పండించి మంచి దిగుబడి సాధించవచ్చని చైనా వ్యవసాయ

శ్రీవారికి భక్తులు సమర్పించిన తలనీలాలను ఇలా జాగ్రత్త చేసి గ్రేడ్లుగా విభజిస్తారు

శాస్త్రవేత్తలు నిరూపించారు.

పెట్రోల్ బావులు, చమురు శుద్ధి కర్మాగారాల్లో వాడకం

● వెంట్రుకలకు ఉండే పటిష్టత, మన్నిక దృష్ట్యా వాటితో తయారు చేసిన పరికరాలనే పెట్రోల్ బావుల్లోనూ, చమురు శుద్ధి కర్మాగారాల్లోనూ వాడతూంటారు. నూనె శుద్ధిచేయడానికి ఫిల్టర్ గా వాడతారు. నీటిని శుభ్రం చేసే పరిశ్రమల్లోనూ వాడతారు.

● అంతరిక్ష పరిశోధనలకు వాడే క్రయోజెనిక్ ఇంజన్లలో ఇంక్యులేషన్ (పైపార)గా వాడతారు. గ్లాస్ ఫైబర్ కంపోజిట్ కంటే వెంట్రుకలతో తయారు చేసిన ఇంక్యులేషన్ చాలా చవకగాను, మన్నికగా ఉండటం వల్ల క్రయోజెనిక్

ఇంజన్ల విడిభాగాల్లో వాడుతుంటారు.

● అమెరికా, ఫిలిపైన్స్ వంటి దేశాల్లో నూనె కర్మాగారాల్లో వెంట్రుకలతో తయారు చేసిన పరికరాలనే వాడతారు. మన్నికతోపాటు నూనె పీల్చే గుణం లేకపోవటం, ఫినాల్, పాదరసం, రాగి, కాడ్మియం, వెండి వంటి రసాయన పదార్థాలను ఒడిసి పట్టుకునే గుణం కూడా ఉండటమే ఇందుకు కారణం.

కీలకమైనా ఫార్మా పరిశ్రమల్లోనూ...

● వెంట్రుకల్లో 20 రకాల పోషక విలువల గల అమినో ఆమ్లాలు ఉన్నాయి. సిస్టైన్, లిజైన్, ఇసోలిసిన్, వాలిన్ మొదలగు పోషకాలున్నాయి. హైడ్రాలసిస్ పద్ధతి ద్వారా వెలికి తీయవచ్చు.

ఈ సిస్టైన్ పోషకాన్ని కాస్మాటిక్స్, ఫార్మారంగాల్లో (మందుల తయారీ) ప్రధానంగా గాయాలు మాన్పడానికి యాంటీసెప్టిక్ గా వాడతారు.

● చత్తీస్ ఘడ్ లో గాయాలకు వెంట్రుకలతో కాల్చిన బూడిదను ఔషధంగా వాడతారు. తద్వారా శాశ్వతంగా గాయం మానటం, రక్తస్రావాన్ని నిలిపివేయటం జరుగుతుంది.

● సర్జరీలో కుట్లు వేయడానికి మానవ శరీరానికి బాగా సూట్ అవుతుంది.

ఎలాంటి ప్రతిచర్యలు ఉండవు, మన్నికతోపాటు ముడి వేయడానికి అనుకూలత ఉన్న కారణంగా వైద్యరంగంలో విరివిగా వాడతారు.

● పశువుల రక్తస్రావాన్ని నిరోధించటంలోనూ, మూత్ర విసర్జన సమస్యల పరిష్కారంలోనూ వాడతారు.

● శతాబ్దాల కిందట యూరప్ దేశాల్లో సూక్ష్మసర్జరీల్లో కూడా, చాలా సున్నితమైన వాటిల్లో కూడా వెంట్రుకల వాడకం ఉంది.

● కణ ఉత్పత్తి, ప్రొటీన్, కెరాటిన్ ఉత్పత్తి మొదలగు జీవ ఉత్పత్తులు తయారు చేయడానికి కణ పునరుజ్జీవనానికి, వెంట్రుకలతో తయారు చేసిన

వైశాఖ శుద్ధ దశమి శుక్రవారం పూర్వా ఫల్గుణీనక్షత్రంలో నారాయణవనంలో శ్రీ పద్మావతి దేవి శ్రీనివాసుడికి వివాహం జరిగినట్టు వేంకటాచల మహాత్మ్యం తెలియజేస్తోంది. అదే తిథిలో తిరుమలలోని నారాయణగిరి పర్వతశ్రేణుల్లోని ఉద్యానవనంలో శ్రీనివాస పద్మావతి వరిణయోత్సవం సంప్రదాయరీతిలో కన్నుల పండువలా సాగుతుంది.

ప్రాటీన్నే ఉపయోగిస్తారు.

- ఆసియా ఖండం వారి వెంట్రుకలు నల్లగా ఉండటం వల్ల సిస్టైన్ ఆమ్లం సమృద్ధిగా లభిస్తుంది.

- హైడ్రాలసిస్ అనే ప్రక్రియ ద్వారా కెరాటిన్ అనే ప్రొటీన్ను వెంట్రుకల నుంచి తయారు చేయవచ్చు.

వివిధ దేశాల్లో ...

- మారిషస్ లో ఎలుకల నివారణకు, అమెరికాలో జింకల కట్టడికి, ఇండియాలో ఎలుగుబంట్ల నివారణకు వెంట్రుకలతో చేసిన వస్తువులు వాడుతుంటారు.

విగ్గులు, జుత్తు అతికించే ఫ్యాషన్ పరిశ్రమల్లోనూ ...

- వెంట్రుకలతో విగ్గుల తయారీ పరిశ్రమ, జుత్తు అతికించే పరిశ్రమలు అభివృద్ధి చెందాయి.

- 1970 కాలంలో సింథటిక్ ఫైబర్ తో తయారు చేసిన విగ్గులను ప్రత్యామ్నాయంగా వాడారు. కానీ, నాణ్యత, మన్నిక, సహజత్వం దృష్ట్యా తర్వాత కాలంలో వెంట్రుకలే విగ్గులుగా వాడతారు.

- చైనా, హాంకాంగ్, ఇండోనేషియా, ఇటలీ వంటి దేశాలు విగ్గులు ఎగుమతి చేస్తాయి
- అమెరికా, ఇంగ్లాండ్, జపాన్, కొరియా దేశాల్లో విగ్గులు అధికంగా కొనుగోలు చేస్తారు.

- మనదేశంలోని ఢిల్లీ నగరంలో జ్యాలాపురి పరిశ్రమ ఇందుకు ఉదాహరణగా చెప్పవచ్చు. దేశంలో ఇదే అతిపెద్ద వెంట్రుకల పరిశ్రమ. పర్యావరణ కాలుష్యం కారణంగా ఢిల్లీ శివారు ప్రాంతంలోకి తరలించారు.

- పొడవు వెంట్రుకలతో కాస్మాటిక్స్ (విగ్గులు, జుత్తు అతికించే వస్తువులు), దారాలు అల్లుతారు.

- 2010 సంవత్సరంలో భారత దేశం ఒక మిలియన్ కిలోల తలనీలాలు ఎగుమతి చేసి రూ.238 మిలియన్ డాలర్లు సంపాదించింది.

- వెంట్రుకల్లో 'రెమి' అనే రకం నాణ్యమైంది. దాని రంగు, మన్నిక, తత్వం వంటి గుణాల కారణంగా రెమీ వెంట్రుకలకు డిమాండ్ ఎక్కువ. పరిశోధకులు, వివిధ హెయిర్ డై పరిశ్రమలలో కాస్మాటిక్ బ్రష్లు తయారు చేయడానికి ఇదే రకం వెంట్రుకలే వాడుతుంటారు.

భక్తుకోటికి బోలెడంత భద్రత

- ఒళ్లు తెలియని భక్తిపారవశ్యంతో దూరాభారమూ, వ్యయప్రయాసలూ అలుపుసాలుపూ వేశాపాశా ఎరుగకుండా నిత్యం పరవళ్లు తొక్కుతుండే భక్తజనానికి టీటీడీ విజిలెన్స్, పోలీసు బలగాలు భద్రతను కల్పించాయి. భక్తులు ఎలాంటి చీకూ చింతాలేకుండా తీర్థయాత్రను పరిపూర్ణం చేసుకునే సౌలభ్యం కల్పించాయి.

- టీటీడీ ముఖ్య భద్రత, నిఘా అధికారి నేతృత్వంలో ఆలయానికి ఆర్మీడ్ ఫోర్సు, స్పెషల్ ప్రొటెక్షన్ ఫోర్సు, టీటీడీ విజిలెన్స్ విభాగాలు కాపలాగా పనిచేస్తాయి. మహాద్వారం నుండి ఆనంద నిలయ ప్రాకారం వరకు విజిలెన్స్ తప్ప మిగిలిన సిబ్బంది అధునాతన ఆయుధాలతో 24 గంటలూ షిఫ్టుల పద్ధతిలో పహారా కాస్తారు. ఇక ఆలయానికి నాలుగు దిశల్లోనూ గస్తీ (ఔట్ పోస్టు)ల్లో ఉంటారు. పోలీసు ఔట్ పోస్టులను కూడా ఆలయ సంస్కృతి ఉట్టిపడేలా ప్రత్యేకంగా తయారు చేసారు. ఆలయం ముందు గొల్ల మండపం వద్ద కూడా భద్రత సిబ్బంది విధుల్లో ఉంటారు.

భక్తులకోసం.... భద్రతా సిబ్బంది

- స్వామి దర్శనానికి వెళ్లే భక్తులను భద్రతా సిబ్బంది వైకుంఠం నుంచి ఆలయం వరకు పలు దశల్లో తనిఖీ చేస్తారు. భక్తులు వెంట తీసుకెళ్లే చిన్న చేతినంచులను సైతం వదలకుండా పరిశీలించేందుకు అత్యాధునిక స్కానింగ్ యంత్రాలు ఏర్పాటు చేశారు.

- వైకుంఠం నుంచి ఆలయం వరకు అడుగడుగునా అధునాతన సీసీ కెమెరా వ్యవస్థ ద్వారా నిఘా సిబ్బంది ఆలయంలోకి వెళ్లేవారి కదలికల్ని నిశితంగా పరికిస్తారు. ఆలయంలోకి వెళ్లే సరుకులను కూడా తనిఖీ చేసిన తర్వాతే ఆలయంలోకి తరలిస్తారు.

- ఆలయంలో విధుల్లో ఉండే భద్రతా సిబ్బంది ఆలయ సంప్రదాయాలను అనుసరించి జంతుచర్యాలతో కాకుండా నూలుదారంతో తయారు చేసిన బెల్ట్లు ధరిస్తారు. ఆలయ పరిసరాల్లో పాదరక్షలు ధరించరు. అశుభ కార్యాలు జరిగిన సందర్భాల్లో ఆలయంలో విధినిర్వహణకు వెళ్లరు.

- సాధారణ పోలీసు విభాగాలు, నేర పరిశోధన విభాగాలు, నిఘా, భద్రతా విభాగాలు కూడా భక్తులకు, ఆలయానికి అదనంగా భద్రత కల్పిస్తాయి.

- ఇక దేశంలో ఉగ్రవాద చర్యల నేపథ్యంలో సుమారు 40 మంది మెరికల్లాంటి యువ కమాండోల అక్టోపస్ దళం ఎల్లప్పుడూ ఆలయాన్ని అంటిపెట్టుకుని ఉంటుంది. వీరంతా సాధారణ దుస్తుల్లో భక్తుల మధ్య సంచరిస్తుంటారు.

- తిరుపతి నుంచి తిరుమలకు వెళ్లే వాహనాలను, ప్రయాణీకులను, లగేజీని తనిఖీ చేసేందుకు తిరుపతిలోని అలిపిరి, తిరుమలలోని గరుడాద్రినగర్ తనిఖీ కేంద్రాల్లోనూ, అలిపిరి, శ్రీవారి మెట్టు కాలిబాటల్లో వచ్చే దారుల్లోనూ తనిఖీ వ్యవస్థ ఉంది. కాలిబాటల్లో 24 గంటలూ పనిచేసే గూర్ఖా వ్యవస్థ కూడా ఉంది.

- ఇక బ్రహ్మాత్మవాల సమయంలో సాధారణ బలగాలతోపాటు జాతీయ విపత్తుల నివారణ సంస్థ తరపు సిబ్బంది కూడా తమవంతు సేవలందిస్తారు.

ఆలయ అవసరాల కోసం పారేనది నుంచి నీళ్లు తెచ్చుకోవాలి. లేకపోతే తటాకం లేదా సరస్సు, అదీ లేకపోతే బావి నుండి తెచ్చుకోవాలి. తిరుమల దట్టమైన అటవీ ప్రాంతం కావటం వల్ల బయట నుండి నీళ్లు తేవటం కష్టం. అందుకే బంగారు బావి తవ్వించినట్లు చరిత్ర. విజయనగర సామ్రాజ్య చిహ్నమైన ఆది వరాహం, కత్తి చిహ్నాలు బంగారు బావిపై కనిపిస్తాయి.

ఒకే గొడుగు కిందకు టీటీడీ సేవలు

కోర్కెలు తీర్చే కొండలరాయునికి భక్తిశ్రద్ధలతో సామాన్య భక్తులు సమర్పించే ముడుపులతోనే తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం(టీటీడీ) ముందుకు సాగుతోంది. అలాంటి ధార్మిక సంస్థలో పారదర్శక పాలనతోపాటు అన్ని విభాగాల సేవల్ని ఒకే గొడుగు కిందకు తీసుకొచ్చి సామాన్య భక్తులకు మరింత చేరువ కావాలని ఆ సంస్థ కార్యనిర్వహణాధికారి డాక్టర్ దొండపాటి సాంబశివరావు సంకల్పించారు. కొత్తవాటికి, వివాదాంశాల జోలికెళ్లకుండా ఉన్నవాటిని మరింత లోతుగా అధ్యయనం చేసి లోపాలను సవరించి కొత్త జవనత్వాలతో ముందుకు నడిపించాలని భావిస్తున్న టీటీడీ ఈవో 'సాక్షి ఫన్ డే'తో పంచుకున్న మనోభావాలివి...

❖ టీటీడీ ఈవోగా బ్రహ్మాత్మవాల బాధ్యత తీసుకోవడంపై ఎలాంటి అనుభూతి ఉంది?

దేవదేవుని సన్నిధిలో వీఐపీ, సామాన్యుడు అన్న తేడా ఉండదు. దేవుని ముందు అందరూ సమానమే. ధార్మిక సంస్థ టీటీడీ కూడా అదే లక్ష్యంతో ముందుకు సాగుతోంది. సామాన్యుడే మాన్యుడు అన్న లక్ష్యంతో సాగిపోతున్నాం. బ్రహ్మాత్మవాల్లో సామాన్య భక్తులను దృష్టిలో ఉంచుకునే ఏర్పాట్లు చేస్తున్నాం. దేవదేవుడైన శ్రీవేంకటేశ్వర స్వామివారి బ్రహ్మాత్మవాలు పర్యవేక్షించే బాధ్యత రావటం అదృష్టంగా భావిస్తున్నా. ఆ అనుభూతి చెప్పలేనిది. అంతకంటే బాధ్యతతో పనిచేయాలని సంకల్పించాము.

❖ ధార్మిక సంస్థలోని వివిధ విభాగాల సేవల్ని భక్తులకు ఎలా చేరవేయబోతున్నారు?

టీటీడీలో అనేక విభాగాలున్నాయి. కొన్ని ప్రత్యక్షంగా భక్తులకు సేవ చేస్తుంటాయి, మరికొన్ని పరోక్షంగా సేవలందిస్తాయి. వీటిలో కొన్ని భక్తులకు అవసరమైన సౌకర్యాలు కల్పిస్తే, మరికొన్ని ధర్మప్రచారం ద్వారా స్వామి వైభవ ప్రాశస్త్యాన్ని చాటటం, మానవ సంబంధాలు- నైతిక విలువలు పెంపొందించటం ద్వారా యువతను ధార్మికత దిశగా తీసుకెళ్తుంటాయి. రిసెప్షన్, ఆలయం, అన్నప్రసాదం, కల్యాణకట్ట, ధర్మప్రచారంలో భాగంగా శ్రీనివాసకల్యాణోత్సవాలు, శుభప్రదం, మనగుడి, వైభవోత్సవాలు, సప్తగిరి మాసపత్రిక, శ్రీవేంకటేశ్వర భక్తిఛానల్ వంటి ఎన్నెన్నో విభాగాలు, ప్రాజెక్టులన్నీ ఇలా అన్నీ ఒకే గొడుగు కిందకు తీసుకొచ్చి భక్తుడి కేంద్రంగా సేవలందించేందుకు

ప్రత్యేక ప్రణాళిక అమలు చేస్తాం. అన్ని విభాగాలు ఒకే లక్ష్యంతో ముందుకు సాగితే భక్తుడికి టీటీడీ సేవలు సత్వరంగా లభిస్తాయి.

❖ ఆలయంలో మూడు క్యూలైన్ల విధానం అమలుతో ఎలాంటి ఫలితాలు వచ్చాయి?

ఆలయంలో మూడు క్యూలైన్ల విధానం చక్కగా అమలు చేస్తున్నాం. భక్తులకు స్వామి దర్శనం సంతృప్తిగా లభిస్తోంది. గతంలో భక్తుల మధ్య ఉండే తోపులాటలు తగ్గాయి. గతంలో కంటే స్వామిని దర్శించుకునే భక్తుల శాతం 5నుండి 10 శాతం వరకు పెరిగింది. దీన్ని మరింత అభివృద్ధి చేయాలని యోచిస్తున్నాం. హుండీ కానుకలు కూడా 10 శాతం వరకు పెరగటం శుభపరిణామం.

❖ రూ.300 టికెట్లు, రూ.50 సుదర్శనం వంటి ఆన్లైన్ దర్శనాలు ఎలా అమలవుతున్నాయి?

రూ.300 టికెట్ల ఆన్లైన్ దర్శనాలు సజావుగా అమలవుతున్నాయి. రోజుకు 26వేలు రూ.300 టికెట్లు, మరో 4వేల వరకు రూ.50 సుదర్శనం టికెట్లు కేటాయిస్తున్నాం. భక్తుల నుంచి స్పందన

ఆలయంలో భక్తులకు మెరుగైన దర్శన విధానంపై అధ్యయనం చేస్తూ...

డాక్టర్ దొండపాటి సాంబశివరావు

విశేషంగా ఉంది. ఆ టికెట్లు పొందిన భక్తులు తిరుమలకు వచ్చినట్టుగాను, తిరిగి వెళ్లినట్టుగాను తెలియటం లేదంటే ఎంత సక్సెస్ఫుల్గా అమలవుతున్నాయో ఇక చెప్పనక్కరలేదు. దీనివల్ల సిఫారసు దర్శనాల సంఖ్య కూడా క్రమంగా తగ్గుతోంది.

❖ లడ్డా నాణ్యత, రుచి విషయంలో స్వామి భక్తులు కొంత ఆవేదనతో ఉన్నారు? దిట్టాన్ని సవరించి భక్తుల కోర్కె తీరుస్తారా?

స్వామి దర్శనం తర్వాత అంత ప్రాధాన్యత లడ్డాకు ఉంది. నాణ్యత, రుచికరమైన లడ్డాలు శుచిగా తయారీకి కట్టుబడి ఉన్నాం. అందులో భాగంగానే లడ్డా తయారీలో వాడే ఆవునెయ్యి, చక్కెర, ఇతర పప్పు దినుసులన్నీ కూడా నిర్దిష్ట నాణ్యత ప్రమాణాలు కలిగిన వాటినే వినియోగిస్తున్నాం. రోజూ 3 లక్షలకు తగ్గకుండా లడ్డాలు తయారు చేస్తున్నాం. భక్తులు వేచి ఉండే కంపార్ట్మెంట్లలోనే లడ్డా టోకెన్లు పొందే సౌకర్యం కల్పించాం.

రోజూ వేకువజాము సుప్రభాత సేవకు ముందు బ్రాహ్మముహూర్తంలో స్వయంగా బ్రహ్మదేవుడు స్వామిని పూజిస్తాడని పురాణాలు చెబుతున్నాయి. ఇదే సంప్రదాయంగా నేటికీ తిరుమల ఆలయంలో అర్చకులు ప్రత్యేకమైన ఓ బంగారు పాత్రలో జలాన్ని ఉంచుతారు. తర్వాత అదే పుణ్యజలాన్ని బ్రహ్మతీర్థంగా భక్తులకు వితరణ చేస్తారు.

❖ భక్తులందరికీ దర్శనం కల్పించేందుకు మీరు ఏమి చేయదలిచారు?

ఆలయ నిర్వహణాంశాల్లో వివాదాల జోలికి వెళ్లము. ఉన్న వాటిని ఎలా అభివృద్ధి చేయాలో ఆ దిశగా యోచన చేస్తాం. దేనికైనా సమయం వచ్చినప్పుడు అది తప్పక జరుగుతుంది. అందరికీ ఆమోదయోగ్యమైన నిర్ణయం వస్తుంది. భవిష్యత్లో మార్పులు మాత్రం తప్పవు.

❖ పరిపాలన సంస్కరణలేమైనా చేపట్టబోతున్నారా?

పాలనలో సంస్కరణల కంటే ఉన్నవాటిని మెరుగుపరచటం వల్ల మంచి ఫలితాలు సాధించవచ్చు. ఆయా విభాగాల్లో అమలు చేసేవాటిలోనే నిర్దిష్ట విధానాలను ప్రవేశ పెట్టాము. బస, కల్యాణకట్ట, అన్నప్రసాదం వంటి విభాగాలను సులభతరం చేయటం వల్ల భక్తులకు మరింత చేరువయ్యాయి. రిసెప్షన్ విభాగాల్లో గదుల వేకెన్సీ రిజర్వు తగ్గించాం. గదుల కేటాయింపుల్లో పారదర్శక విధానాల వల్ల ఆక్యుపెన్సీ 110 శాతానికి పెరిగింది. గదుల అద్దె ఆదాయం కూడా మరో 13 శాతం వరకు పెరిగింది. కల్యాణ కట్టల్లోనూ 15 నుండి 20 శాతం భక్తులు అధికంగా తలనీలాలు సమర్పించే అవకాశాలు పెరిగాయి.

❖ వేయికాళ్ల మండపాన్ని ఎలా నిర్మించబోతున్నారు?

చారిత్రక నేపథ్యం కలిగిన వేయికాళ్ల మండపాన్ని వెయ్యేళ్లు నిలిచేలా నిర్మించాలని సంకల్పించాం. దేవదేవుని ఉత్సవాలకు అనువుగా చారిత్రక, ఆధ్యాత్మిక, ధార్మికత ఉట్టిపడేలా అధునాతన సాంకేతిక పరిజ్ఞానంతో ఆలయానికి నైరుతి దిశలో నారాయణగిరి ఉద్యానవనంలో నిర్మిస్తాం. భక్తులు మండపాన్ని దర్శించేలా పూర్వవైభవాన్ని పునరుజ్జీవింప చేస్తాం.

❖ టీటీడీ ఈవోగా మీ ప్రాధాన్యతాంశాలేమిటి?

స్వామిదర్శనం కోసం తిరుమల కొండమీద కొచ్చిన సామాన్య భక్తుడి నుంచి ఏపీవీ వరకు ఉపయోగించుకునే విధంగా యాత్రీసదస్లు అభివృద్ధి చేయటమే నా తొలి ప్రాధాన్యత. ఒకేచోట అనువైన మరుగుదొడ్లు, స్నానపు గదులు, లాకర్లు, తలనీలాలు సమర్పించే సౌకర్యాలు కల్పించాలి. నాల్గు యాత్రీసదస్లను అభివృద్ధి చేస్తే గదులు కోరుకునే భక్తులు తగ్గుతారు. రూ.300 టికెట్లు పొందిన భక్తులు యాత్రీసదస్లు

ఉపయోగించుకునే విధంగా వందశాతం పరిశుభ్రతతో అభివృద్ధి చేస్తాం.

● తిరుమలలో నీటి ఇబ్బందులున్నాయి. వాటిని తగ్గించేందుకు చర్యలు చేపడతాం. వర్షపు నీరు వృథా కాకుండా ప్రతినీటి బొట్టును వినియోగించుకునేలా ప్రత్యేక ప్రణాళిక అమలు చేస్తాం. వర్షపు నీటిని తిరిగి వాడుకునే విధంగా హార్వెస్టింగ్ చేయాలని భావిస్తున్నాం. గోగర్భం డ్యాము కింద అదనంగా చెక్ డ్యాము నిర్మిస్తాం. వాటర్ను ట్రీట్ చేసి తిరిగి వినియోగంలోకి తీసుకొస్తాం. అది పూర్తయితే సుమారు నాలుగు నెలలపాటు అదనంగా నీరు లభించే అవకాశం ఉంది.

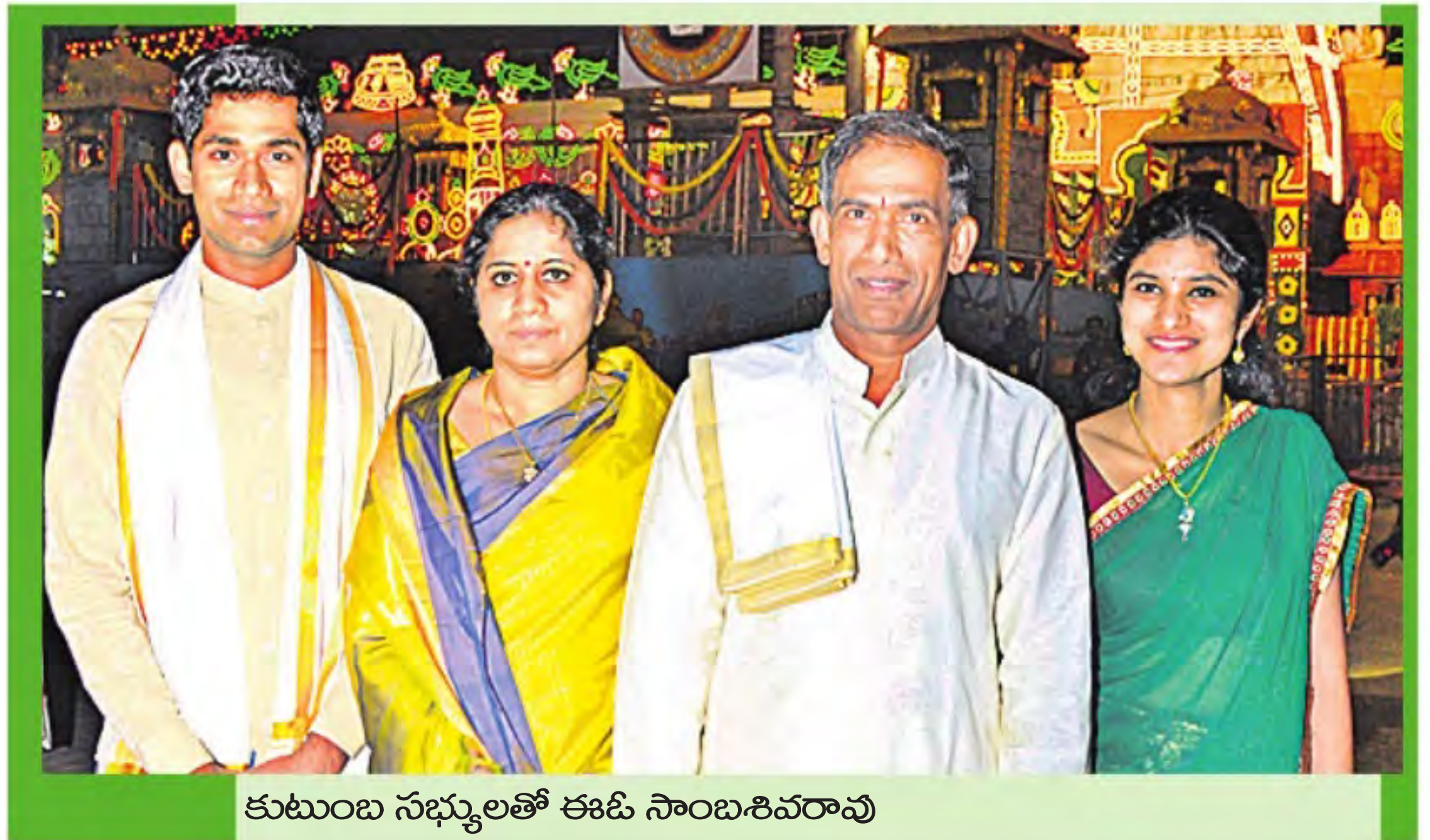
● ఇక పవర్ విషయానికి వస్తే ఎల్ఈడీ బల్బుల వినియోగానికి వెళ్లాల్సిన

కల్పిస్తాం. అన్నీ సవ్యంగా సాగుతున్నాయి.

● ప్రత్యేకించి గరుడ వాహనం, చక్రస్నానంపై ఎక్కువ దృష్టిపెట్టాం. గరుడ వాహనంపై మలయప్పస్వామిని దర్శించేందుకు వచ్చే అశేష జనవాహిని సంతృప్తిగా స్వామిని దర్శించే ఏర్పాట్లు చేశాం. వాహనాన్ని బాగా రద్దీ ఉండే ప్రాంతాల్లో తిప్పుతూ భక్తులందరికీ దర్శనభాగ్యం కల్పిస్తాం.

● టీటీడీ, విజిలెన్స్, పోలీసు, ఆర్టీసీ విభాగాల మధ్య సమన్వయం పెంచాం. అందరికీ బాధ్యతలు అప్పగించాం. అమలయ్యేలా ప్రత్యేక ఆదేశాలిచ్చాం. అందరూ ఒకే మాటమీద ఉంటూ అన్నీ విజయవంతం చేసేలా చర్యలు చేపట్టాం.

● ఆలయ నాలుగు మాడ వీధుల్లో

కుటుంబ సభ్యులతో ఈడి సాంబశివరావు

అవసరం ఉంది. బ్రహ్మాత్మవాల అలంకరణలతోపాటు సాధారణ రోజుల్లోనూ ఎల్ఈడీ లైట్లనే వినియోగిస్తాం. దీనివల్ల విద్యుత్ ఆదాతోపాటు పర్యావరణానికి మేలు జరుగుతుంది. సోలార్ విద్యుత్ వినియోగం పెంచాల్సిన అవసరం ఉంది. ఆ దిశగా ప్రణాళికలు సిద్ధం చేస్తున్నాం.

❖ రెండు బ్రహ్మాత్మవాలకు ఎలాంటి ఏర్పాట్లున్నాయి?

● అధిక మాసం సందర్భంగా రెండు బ్రహ్మాత్మవాలు వచ్చాయి. ఒకటి వార్షిక, మరొకటి నవరాత్రి బ్రహ్మాత్మవాలు. రెండింటినీ అంగరంగవైభవంగా నిర్వహిస్తాం. ఏలోటూ రానివ్వం.

● బ్రహ్మాత్మవాలకు తరలి వచ్చే సామాన్య భక్తులకు అధిక ప్రాధాన్యం ఇస్తాం. వారికి ప్రయాణం, బస, కల్పిస్తాం. ఆలయంలో మూలవిరాట్టు దర్శనంతోపాటు ఉత్సవమూర్తుల దర్శనం

అన్నప్రసాదం, మంచినీరు, పారిశుధ్య నిర్వహణలకు అధిక ప్రాధాన్యం ఇచ్చాం.

● వాహన సేవను శ్రీవేంకటేశ్వర భక్తిఛానల్ ద్వారా నాణ్యమైన ప్రసారాలు చేస్తాము. అధునాతన కెమెరాలు వినియోగిస్తాం. వాహన సేవ విశిష్టతను తెలిపేందుకు అనుభవజ్ఞులైన వ్యాఖ్యాతలను ఏర్పాటు చేస్తాం.

● ఉత్సవాల్లో ఉత్సవమూర్తుల అలంకరణకు, వాహన సేవల అలంకరణకు ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఇచ్చాం. శ్రీదేవి, భూదేవి సమేత మలయప్పస్వామి అలంకారాల్లో ఏలోటూ రానివ్వకుండా చూసుకోవలసిందిగా సిబ్బందికి తగిన ఆదేశాలిచ్చాం.

● భక్తులను అలరించే సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు ఏర్పాటు చేశాం. అందుకోసం అనుభవజ్ఞులైన కళాకారుల్ని ఎంపిక చేశాం.

ఏపీ పంచాయతీరాజ్ చట్టం 1964 నిబంధన 5(1)కు లోబడి జీవో ఎంఎస్ 338, తేది: 16.09.2005న తిరుమల టౌన్షిప్‌గా రాష్ట్ర ప్రభుత్వ కార్యదర్శి ఉత్తర్వులు ఇచ్చారు. టీటీడీ ఈవోనే ఎగ్జిక్యూటివ్ అథారిటీగా వ్యవహరిస్తారు. గ్రామస్థాయిలో సర్పంచ్, గ్రామ కార్యదర్శి విధులు, అధికారాలన్నీ ఈవోకు బదలాయించబడ్డాయి.

కాలినడకన దర్శనం చేసుకునే భక్తుల కోసం అలిపిరి వద్ద గల కాలిబాట

నెట్టింట్లోంచే తిరుమల యాత్ర

తిరుమలలో నానాటికీ పెరుగుతున్న భక్తుల రద్దీకి అనుగుణంగా టీటీడీ ఆధునిక, సాంకేతికతను అందిపుచ్చుకుంది.

ఇంట్లో నెట్ ఉంటే చాలు... ఆన్‌లైన్‌లోనే స్వామి దర్శనం, బస, సేవలను బుక్ చేసుకునేలా నిబంధనలు సులభతరం చేసింది.

తిరుమలలో రూ.300 టికెట్లు కేటాయింపు ల్లేవు... ఆన్‌లైన్‌లోనే 26వేల టికెట్లు. రూ.300 ప్రత్యేక ప్రవేశ దర్శన టికెట్లు కేటాయింపులో మార్పు వచ్చింది. 2009 నుండి తిరుమలలోనే టికెట్లు కేటాయించేవారు. ఇటీవల పూర్తిగా రద్దు చేశారు. ఆ కోటాలో రోజు కేటాయించే 26 వేల టికెట్లను ఇంటర్నెట్ ద్వారా కేటాయిస్తున్నారు. ఓ కుటుంబంలోని భక్తుల్లో ఒకరు తమ ఫోటో గుర్తింపు కార్డును అప్‌లోడ్ చేయాలి. మొదటి వ్యక్తితోపాటు మిగిలిన వారి పేర్లు నమోదు చేసుకోవాలి.

● అదే టికెట్టుపై ఒకరికి రెండు లడ్డూలు ఇస్తారు. అదనంగా మరో రెండు లడ్డూలు కావాలంటే దర్శన టికెట్లు బుకింగ్ సందర్భంలోనే మరో రూ.50 చెల్లించి రెండు లడ్డూ టికెట్లు తీసుకునే సదుపాయం కల్పించారు. స్వామి దర్శనం తర్వాత ఆలయం వెలుపల ఆ టికెట్లపై భక్తులు లడ్డూలు పొందే అవకాశం ఉంది.

● ఆన్‌లైన్‌తోపాటు టీటీడీ ఈ-దర్శన్ కేంద్రాల్లోనూ, మండల పోస్టాఫీసుల్లోనూ రూ.300 దర్శన టికెట్లు తీసుకునే సౌకర్యం కల్పించారు. ఇటీవల టీటీడీ ఏపీ,

తెలంగాణలోని 2500 పోస్టాఫీసుల ద్వారా రోజుకు 5 వేల టికెట్లు వరకు పొందే అవకాశం కల్పించింది..

● ఈ రూ.300 టికెట్లను ప్రతిరోజూ

శ్రీవారి నిత్య సేవలు- వేళలు

సేవలు	హాజరు సమయం	సేవా సమయం	ధర	వ్యక్తులు
సుప్రభాతం	02.00	02.30	రూ.120	1
తోమాల సేవ (మంగళ/బుధ/గురు)	03.00	03.30	రూ.220	1
అర్చన (మంగళ/బుధ/గురు)	03.30	04.00	రూ.220	1
కల్యాణోత్సవం	10.00	12.00	రూ.1000	2
ఆర్జిత బ్రహ్మోత్సవం	12.30	14.00	రూ.200	1
దోలోత్సవం(ఊంజల్‌సేవ)	11.00	13.30	రూ.200	1
వసంతోత్సవం	13.30	15.00	రూ.300	1
సహస్రదీపాలంకరణసేవ	17.00	17.30	రూ.200	1
ఏకాంత సేవ	ఏకాంతం (టికెట్లు అనుమతించరు)			

56 రోజులకు ముందు కోటాను టీటీడీ విడుదల చేస్తుంది. ఖాళీలను బట్టి భక్తులు తమకు నచ్చిన తేదీల్లో టికెట్లు రిజర్వ్ చేసుకునే సౌకర్యం కల్పించారు.

● ఉదయం 9 గంటల నుంచి సాయంత్రం 7 గంటల వరకు పది టైం స్లాట్లలో టికెట్లు కలిగిన భక్తులకు శ్రీవారి దర్శనం కల్పిస్తున్నారు.

● ఇక ఇదే విధానంలో రూ.50 సుదర్శనం టికెట్లు రోజుకు 4 వేలు కేటాయిస్తున్నారు. వీరికి రాత్రి 7 నుంచి రాత్రి 10 గంటల్లోపు మూడు టైం స్లాట్లలో స్వామి దర్శనానికి అనుమతిస్తారు.

సంప్రదాయ వస్త్రధారణ తప్పనిసరి

● శ్రీవేంకటేశ్వర స్వామి దర్శనానికి వచ్చే భక్తులకు ఆలయ సంప్రదాయం తెలియజేసేందుకు టీటీడీ కొత్త నిబంధనలు అమలు చేస్తోంది. ప్రారంభంలో కల్యాణోత్సవం, ఆ తర్వాత అన్ని రకాల ఆర్జిత సేవల్లో పాల్గొనే భక్తులకు సంప్రదాయ వస్త్రధారణ అమలు చేసింది.

టీటీడీ ఆలయ దర్శనం కోసం...

చిత్తూరుజిల్లా వ్యాప్తంగా టీటీడీ ఆలయాలు ఉన్నాయి. ఇందులో అనాదిగా దేవస్థానం నిర్వహించే ఆలయాలతోపాటు స్థానికంగా పూజలందుకుంటూ టీటీడీకి అప్పగించిన ఆలయాలు ఉన్నాయి. వీటి సందర్శన కోసం దేవస్థానం సొంతంగా ఏపీ టూరిజం బస్సులతో ప్రత్యేక ప్యాకేజీలు ఏర్పాటు చేసింది. తక్కువ టికెట్లు ధరతో ప్రతిరోజూ ఉదయం నుంచి సాయంత్రం వరకు సుమారు ఏడెనిమిది ఆలయాలు సందర్శించే అవకాశం కల్పించింది. ఆ ప్రత్యేక ప్యాకేజీ టూర్ వివరాలే మిటో తెలుసుకుందాం!

తిరుపతిలోని స్థానిక ఆలయాలు

● శ్రీపద్మావతి అమ్మవారి ఆలయం, తిరుచానూరు ● శ్రీకోదండరామస్వామి ఆలయం, తిరుపతి ● శ్రీగోవిందరాజ స్వామి ఆలయం, తిరుపతి ● శ్రీకపిలేశ్వర

నిత్యాన్న ప్రసాదానికి కూరగాయల విరాళం

అన్నప్రసాదాల తయారీకోసం రోజుకు టన్నుల కొద్దీ కూరగాయలు వాడతారు. వాటిలో టమోటాలు, కొత్తిమీర, కరివేపాకు, పచ్చిమిరపకాయలు వంటి కూరగాయల్ని భక్తులు విరాళంగా ఇస్తే టీటీడీ అధికారులు స్వీకరిస్తారు. అదనపు వివరాలకు 0877-226458 నెంబర్‌లో సంప్రదించవచ్చు.

దాతలకు బస, దర్శనంలో కోటా

టీటీడీ నిర్వహిస్తున్న ట్రస్టులు, స్కీముల కోసం విరాళాలు ఇచ్చే భక్తులు నేరుగా తిరుమలలో ఆదిశేషు అతిథి గృహంలోని దాతల విభాగంలో అందజేయవచ్చు. ఈవో, టీటీడీ పేరుతో తీసిన డీడీ, చెక్‌లు మాత్రమే తీసుకుంటారు. నేరుగా నగదు స్వీకరించరు. రూ.1 లక్ష ఆపైన విరాళం అందజేసిన దాతలకు బస, దర్శనం, ఇతర బహుమానాలు టీటీడీ అందజేస్తోంది. ఫోన్లు పంపే డీడీలు కూడా స్వీకరిస్తారు. అదనపు సమాచారం కోసం ఫోన్:087722-63472,2263727కు సంప్రదించవచ్చు.

టీటీడీ పారోహిత సంఘంలో పెళ్లి చేసుకోవాలంటే...

భారతీయ వివాహ చట్టాల ప్రకారం వధూవరులకు నిర్ణీత వయోపరిమితి ఉండాలి. వధూవరుల తల్లిదండ్రులు లేదా వారి సంరక్షకులు ప్రభుత్వం ద్వారా వచ్చిన రేషన్ కార్డు, ఆధార్ కార్డు, డ్రైవింగ్ లైసెన్సు, పాస్ పోర్టు, ఓటరు కార్డు... వంటి వాటిల్లో ఫోటో గుర్తింపు కార్డు నకలును అందజేయాలి.

స్వామి ఆలయం, తిరుపతి ● శ్రీకల్యాణ వేంకటేశ్వరస్వామి ఆలయం, శ్రీనివాస మంగాపురం ● శ్రీఅగస్త్యేశ్వరస్వామి ఆలయం, తొండవాడ.

ప్యాకేజీ: టికెట్లు ధర రూ.100. (నాన్ ఏసీ- 5 ఏళ్ల లోపు పిల్లలకు అవసరం లేదు) బస్సు బయలుదేరే స్థలం, సమయం: శ్రీనివాసం కాంప్లెక్స్ తిరుపతి. ఉ. 6 నుండి మ.1 గంటల వరకు ప్రతి ఒక గంటకు.

చిత్తూరు జిల్లాలో దర్శించే ఆలయాలు

● శ్రీవేణుగోపాలస్వామి ఆలయం, కార్వేటినగరం ● శ్రీవేదనారాయణస్వామి ఆలయం, నాగలాపురం ● శ్రీకల్యాణవేంకటేశ్వరస్వామి ఆలయం, నారాయణవనం ● శ్రీప్రసన్న వేంకటేశ్వరస్వామి ఆలయం, అప్పలాయగుంట ● శ్రీకరియమాణిక్య స్వామి ఆలయం, నగిరి ● శ్రీఅన్నపూర్ణా సమేత కాశీవిశ్వేశ్వరస్వామి ఆలయం, బుగ్గ,

కార్వేటినగరం ● శ్రీవల్లికొండేశ్వర స్వామి ఆలయం, సురుటుపల్లి, నాగలాపురం
అదనపు వివరాలకు: 0877-2289120, 2289123, 09848007033

ప్యాకేజీ: టికెట్లు ధర రూ.200. (నాన్ ఏ.సీ), 300(ఏ.సీ) 5 ఏళ్ల లోపు పిల్లలకు అవసరం లేదు) బస్సు బయలుదేరే స్థలం: శ్రీనివాసం కాంప్లెక్స్, విష్ణునివాసం తిరుపతి. ఉ. 8 నుండి మ. 9 గంటలకు

భక్తులు ఇలా టీటీడీ సమాచారం

తెలుసుకోవచ్చు: టీటీడీ కాలసెంటర్‌లో శ్రీవారి ఆర్జిత సేవలు, వసతి సమాచారం కోసం సంప్రదించాల్సిన నెంబర్లు: 0877-22 33333, 2277777, 2264252

టీటీడీ వెబ్‌సైట్: www.tirumala.org

www.tirupati.org

ఈమెయిల్: webmaster@tirumala.org

సేవలు, వసతి ఆన్‌లైన్ బుకింగ్:

www.ttdsevaonline.com

టీటీడీ దాతల విషయ వివరాల

కేంద్రం: 0877-2263472

● ఉచిత సేవలకు డబ్బులు అడిగితే టీటీడీ విజిలెన్స్ టోల్‌ఫ్రీ నెం: 18004254141 సంప్రదించవచ్చు ● ప్రతి నెల మొదటి శుక్రవారం 'డయల్ యువర్ ఈవో' కార్యక్రమంలో (0877-2263261) ఫోన్‌చేసి నేరుగా ఈఓతో టీటీడీ పరిధిలో తమకు ఎదురైన సమస్యలపై ఫిర్యాదులు చేయవచ్చు.

సంప్రదాయ వస్త్రధారణలో భక్తులు

ఆలయంలో గర్భాలయ మూలమూర్తికి అలంకరించే ఆభరణాలు, బ్రహ్మాత్మవాల్లో వాహన సేవల్లో ఉత్సవ మూర్తులకు అలంకరించే బంగారు, వెండి ఆభరణాలకు 1976లో తొలిసారిగా టీటీడీ ఇన్సూరెన్స్ చేసింది. తిరుపతి యునైటెడ్ ఇండియా ఇన్సూరెన్స్ కంపెనీ స్వామి ఆభరణాలకు జీమా చేసింది. అప్పటి నుంచి నేటికీ ఆస్తులపై దేవస్థానం ఇన్సూరెన్స్ చేస్తూనే ఉంది.

విదేశాల్లోనూ వెంకన్న వైభోగానికి
గుర్తుగా.... సింగపూర్‌లోని
శ్రీ శ్రీనివాస పెరుమాళ్ ఆలయం

వికాస కేంద్రాలుగా విదేశీ ఆలయాలు

ఆలయ సంస్కృతి ఒక్క భారత దేశంలోనే కాకుండా ఖండాంతరాలలో వ్యాపించి సమస్త మానవాళికి సంజీవనిగా వెలుగొందుతోంది. లోకకల్యాణం కోసం దేశదేశాల్లో కూడా ఆలయాలు విస్తరిస్తూ అక్కడివారిలో ప్రేమామృతాన్ని పంచే ఆధ్యాత్మిక కేంద్రాలుగా బాసిల్లుతుండటం విశేషం.

దక్షిణభారత దేశ శిల్పరీతుల్లో శ్రీమహావిష్ణువు అంశలైన శ్రీవేంకటేశ్వర స్వామి, శ్రీరాముడు, శ్రీకృష్ణుడుతోపాటు కుమారస్వామి (మురుగన్), వినాయకుడు, శివపార్వతులు, ఆంజనేయస్వామి, నవగ్రహాల ఆలయాలు అధికంగా కనిపిస్తాయి. వీటితోపాటు ఉత్తర భారతదేశ శిల్పరీతుల్లో ఇస్కాన్ శ్రీకృష్ణ ఆలయాలు, స్వామినారాయణ్ ఆలయాలు విదేశాల్లో ఉన్నాయి.

నాటి శిల్పకళా వైభవ రీతులకు దర్శం

- అలనాటి కళింగ, చోళ, పల్లవ, పాండ్య, కాకతీయ రాజుల నాటి స్వర్ణయుగ వైభవానికి ప్రతీకలుగా నిలిచిన శిల్పకళా నిర్మాణం రీతుల్లోనే విదేశాల్లో కూడా ఆలయాలు నిర్మించారు. వైష్ణవ, శైవ ఆగమ రీతులకు లోబడి పునాది నుంచి విమానప్రాకారం వరకు అన్నీ ఆగమ శాస్త్ర, వాస్తు సంబంధంగానే నిర్మించారు.

- నిర్మాణ సూత్రాలకు అనుగుణంగా

గర్భాలయం, శయన మండపం, ముఖమండపం, ప్రాకారాలు, ధ్వజ స్తంభం, పుష్కరిణి వంటివి తప్పక ఏర్పాటు చేయటం విశేషంగా చెప్పవచ్చు.

- ఆయా దేశాల్లో అందుబాటులో ఉన్న స్థలాన్ని బట్టి ప్రత్యేకంగానూ, ఒకే భవంతిలో వివిధ అంతస్తుల్లోనూ వివిధ దేవతా మూర్తులను ఆగమోక్తంగా ప్రతిష్ఠించి భక్తి శ్రద్ధలతో నిత్యపూజలు నిర్వహిస్తున్నారు.

విదేశాల్లో సమాజ హిత కేంద్రాలుగా...

- విదేశాల్లోని ఆలయాల్లో కేవలం పూజలు, ఉత్సవాలే కాకుండా సమాజ హితం కోసం అనేక ఆధ్యాత్మిక, కళా, సాంస్కృతిక, నైతిక, సామాజిక, విద్య, ఆరోగ్య, మానసిక వారధులుగా ఆలయాలు పనిచేస్తున్నాయి.

- ఆధ్యాత్మిక గురువు రవిశంకర్ వంటి ఆధ్యాత్మికవేత్తల మరెందరితోనూ తరచు ఆధ్యాత్మిక, వేదాంతిక ప్రసంగాలు, ప్రవచనాలు చేయిస్తూ అక్కడి జనంలో

తాత్విక చింతన, భక్తి, ప్రేమ తత్వాన్ని పెంపొందిస్తున్నారు.

- ప్రత్యేకించి సెలవురోజుల్లో యోగా శిక్షణా తరగతులు నిర్వహించి మానసిక రుగ్మతలను, ఎన్నో దీర్ఘకాలిక జబ్బులను నియంత్రిస్తుంటారు.

- సనాతన భారతీయ నృత్య, సాంస్కృతిక సంపదలైన కూచిపూడి, భరతనాట్యం, ఆలయ భజన, హరికథ వంటి ఎన్నో భక్తి, సంగీత కళాసంప్రదాయాల్ని నేటి తరానికి అందించటం కోసం ప్రత్యేక కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తారు.

- హెల్త్ క్యాంపులు నిర్వహించి ఆరోగ్యంపై ప్రత్యేక శ్రద్ధ కనబరచేలా విలువైన సూచనలు ఇచ్చేందుకు అవగాహన సదస్సులు నిర్వహించి చైతన్య పరుస్తారు. ఆదివారాలు, ఇతర సెలవు రోజుల్లో ఆలయాల వద్ద తెలుగు, సంస్కృతం, కన్నడ, తమిళం, హిందీ మొదలగు ఆయా ప్రాంతాలకు

50 ఏళ్ళ క్రితం శ్రీవారి ఆర్జిత సేవల ధరలు... కర్పూర హారతి రూ. 1, తోమాల సేవానంతర దర్శనం రూ. 4, సహస్రనామార్చనానంతర దర్శనం రూ. 4, అభిషేకానంతర దర్శనం రూ. 4, పూలంగి సేవానంతర దర్శనం రూ. 4, ప్రత్యేక దర్శనం రూ. 25, పూలంగి సేవ రూ. 60 ధరలతో టికెట్లు విక్రయించారట.

అనుగుణంగా మాతృభాషను బోధిస్తారు.

● ప్రత్యేకంగా ధ్యానంపై శిక్షణ ఇచ్చి మానసిక స్వాంతన చేకూరుస్తారు. ఆలయాల్లో ఆడిటోరియం, లైబ్రరీ, డైనింగ్ హాలు, మీడియా సెంటర్ ఏర్పాటు చేసి నిత్యం అనుకూల వేళల్లో ప్రత్యేక కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తారు.

ట్రస్టీల చేతుల్లో ఆలయ నిర్వహణ

● విదేశాల్లోని ఆలయాలు దాదాపుగా ట్రస్టీల చేతుల్లో నిర్వహింపబడుతున్నాయి. నిర్ణీత గడువులో జరిగే ఎన్నికల్లో ట్రస్టీలను ఎన్నుకుంటారు. ఏడాదికి సరిపడా కార్యక్రమాలు రూపొందించి పక్కాప్రణాళికతో అమలు చేస్తారు.

● భక్తులకు సలహాలు, అన్నదానం, ఆర్థిక సంబంధ విషయాలు, హిందూధర్మ పరిరక్షణ, మానవతా విలువల్ని సంరక్షించటం, గ్రంథాలయాల్లో శాస్త్రగ్రంథాలు సమకూర్చటం, మానవసంబంధాలు కొనసాగించటం, సామాజిక సేవాకార్యక్రమాలు వంటివి నిర్వహిస్తారు.

విదేశాల్లోని ఆలయాల్లో ఏడాది పొడవునా ఉత్సవాలు

● విదేశాల్లోని ఆలయాలు సాధారణంగా ఏడాది పొడవునా ఉత్సవాలు, పూజలు నిర్వహించేందుకు ముందస్తు ప్రణాళిక, కాలపట్టికను సిద్ధం చేసుకుంటాయి. అక్కడి వాతావరణ పరిస్థితులకు అనుగుణంగా ఉత్సవాలు నిర్వహిస్తుంటాయి.

● ప్రతి ఏడాది దసరా నవరాత్రుల్లోనూ, కార్తీక మాసంలోనూ స్వామివారి బ్రహ్మాత్సవాలు తొమ్మిది రోజుల పాటు ఘనంగా నిర్వహిస్తారు. వాహన సేవల్ని, రథం ఊరేగింపు, చక్రస్నానం కూడా నిర్వహిస్తారు.

● అలాగే మకర సంక్రాంతి, హోలీ, ఉగాది, శ్రీరామనవమి, కృష్ణాష్టమి, వినాయక చవితి, దసరా, దీపావళి, మహాశివరాత్రి వేడుకలను కూడా అంగరంగ వైభవంగా జరుపుతారు. కృష్ణుని జీవితంలోని ప్రధాన ఘట్టాలైన రాధామాధవ రాసలీల, గోవర్ధనగిరిని తన చిటికనవేలితో ఎత్తటం, అలనాడు పూతనను సంహరించటం వంటి ప్రధాన ఘట్టాలు కళ్లకు కట్టే విధంగా కళాప్రదర్శనలు ఇవ్వటం ద్వారా నేటితరాలకు నాటి భక్తితత్వాన్ని, ఆధ్యాత్మికత అమృతసారాన్ని నాటి తరం నుంచి నేటితరానికి అందిస్తుండటం ముదావహం.

స్వామినారాయణ్, ఇస్కాన్ ఆలయాల్లో భక్తుల సందడి

ఉత్తర భారత దేశ సంస్కృతిలో భాగంగా అంతర్జాతీయంగా స్వామి నారాయణ్ ఆలయాలు, ఇంటర్నేషనల్ సొసైటీ ఫర్ కృష్ణ కాన్వీయన్సెస్కు చెందిన రాధాకృష్ణమందిరాలు ఎక్కువ దేశాల్లో విస్తరించాయి.

విదేశీ ఆలయాల్లో టీటీడీ శ్రీనివాస కల్యాణాలు

● ఖండాంతరాల్లోని ప్రవాస భారతీయ భక్తులకూ స్వామి వైభవాన్ని చాటేలా 'శ్రీనివాస కల్యాణం' నిర్వహిస్తూ వారిలో భక్తి చైతన్యాన్ని నింపుతోంది టీటీడీ. పంచలోహ విగ్రహ మూర్తులైన శ్రీదేవి, భూదేవి, మలయప్పస్వామికి తిరుమల ఆలయ తరహాలోనే స్వామి కల్యాణాలు నిర్వహిస్తున్నారు. ఈ పంచలోహ విగ్రహాలను టీటీడీ తయారు చేసి నిర్వాహకులకు నగదుపై ముందుగానే అందజేస్తుంది.

మహాదీయుల నాదస్వరార్చన

స్వామి వారికి నాద నీరాజనం అర్పిస్తున్న షేఖ్ ఖాసిం, షేక్ బాబు

ప్రపంచ నాదస్వర చక్రవర్తిగా ప్రఖ్యాతి గాంచిన పద్మశ్రీ షేక్ చినమౌలానాకు శ్రీవారి ఆలయంతో అపారమైన అనుబంధం ఉంది. ఆలయంలో అనేక కైంకర్య కార్యక్రమాలు, ప్రత్యేక సందర్భాల్లో నాదస్వర కచ్చేరి చేసేవారు మౌలానా. బ్రహ్మాత్సవాలు, ఇతర ప్రత్యేక పర్వదినాల్లో నాద నీరాజనంతో స్వామిని స్తుతించారు. అలాంటి విద్వాంసుడి ఏకైక కుమార్తె వీవీ జాన్ బిడ్డలైన మనుమలు షేక్ ఖాసిం, షేక్ బాబులు తాతగారి వారసత్వాన్ని అందిపుచ్చుకుని, తిరుమలేశుని ఆలయ నాదస్వర విద్వాంసులుగా సేవలు అందిస్తూ మత సామరస్యాన్ని చాటుతుండటం విశేషం.

తాత చలవతోనే వెంకన్న సేవాభాగ్యం

“మా తాత మౌలానా గారు ప్రపంచ నాదస్వర చక్రవర్తి. మాకు చిన్నతనంలోనే నాదస్వరంలో నడకలు నేర్పారు. ఆ సంగీత సమ్రాట్ నేర్పిన నడకల వల్లే నేడు శ్రీవారికి సేవ చేసే భాగ్యం కలిగింది. మతాలకు అతీతంగా వెంకన్నసేవలో తరిస్తున్నాం. ఇలాంటి అదృష్టం అందరికీ రాదు. ఇది పూర్వజన్మసుకృతం.”

– షేక్ ఖాసిం, షేక్ బాబు, నాదస్వర విద్వాంసులు, అన్నదమ్ములు

వారి సేవ అనిర్వచనీయం

పద్మశ్రీ షేక్ చినమౌలానా మనుమలు షేక్ ఖాసిం, షేక్ బాబు సేవ అనిర్వచనీయం. స్వామివారి ఉత్సవాల్లో విధిగా పాల్గొని తమ జ్ఞానవిద్య, సంగీత విద్యను స్వామికి సేవ రూపంలో అందిస్తూ కొలుస్తున్నారు. ఆ కుటుంబంపై స్వామి వారి కృప ఎల్లవేళలా ఉంటుంది.

– డాక్టర్ కేవీ రమణాచారి, టీటీడీ పూర్వపు ఈవో

● షేక్ హుస్సేన్ అనే భక్తుడు భక్తిశ్రద్ధలతో సమర్పించిన 108 బంగారు పుష్పాలతోనే ప్రతి మంగళవారం గర్భాలయంలోని మూలమూర్తికి అష్టదశ పాద పద్మారాధన, ప్రత్యేక వారపు సేవ చేస్తుండటం విశేషం.

కింగ్జార్డ్, విక్టోరియా రాణి చిత్రాలు ఉన్న 492 నాణేలతో స్వామికి హారాన్ని తెల్లదొరలు తయారు చేయించారు. ఆలయంలో మూలమూర్తికి 1972కు ముందు ఈ హారాలనే వినియోగించేవారు.

అలిపిరి కాలిబాట మార్గంలో
సర్వే చేస్తున్న తెల్లదొరలూ,
దివాన్లు, అధికారులు

తెల్లదొరలూ... వెంకన్న సేవకులే

రెండొందల ఏళ్లకుపైగా దేశాన్ని పరిపాలించిన బ్రిటిష్ దొరలు కూడా తిరుమల శ్రీవేంకటేశ్వర స్వామి సేవకులే. ఆ మాటకొస్తే ఆలయ పాలనా పునాదులు వారి కాలంలోనే పటిష్టంగా ఏర్పడ్డాయి. దేవస్థానం రికార్డులే అందుకు ఆధారం.

1801 నుండి 1843 వరకు బ్రిటన్ కు చెందిన ఈస్టిండియా పాలకుల హయాంలోనే ఆలయ పాలనకు కఠిన నిబంధనలు, క్రమశిక్షణ పద్ధతులు అమలయ్యాయి. నేటికీ తిరుమల ఆలయం, టీటీడీ పరిపాలనా వ్యవహారాల్లో బ్రిటిష్ ముద్ర స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది • **1801 నుండి 1843 వరకు** 43 ఏళ్లపాటు తిరుమల ఆలయ పాలన బ్రిటిష్ ఈస్టిండియా కోర్ట్ ఆఫ్ డైరెక్టర్స్ నార్త్ ఆర్కాట్ జిల్లా కలెక్టర్ నేతృత్వంలో సాగింది. అప్పటికే ఆలయంలో అంతర్గత కలహాలు ఉండేవి • దీంతో బ్రిటిష్ పాలకులు కఠిన నిబంధనలు అమలు చేశారు. క్రమశిక్షణతో ఆలయ పాలనను గాడిలో పెట్టారు • **1803 జనవరి 31న** తొలిసారిగా మద్రాసు ఈస్టిండియా కంపెనీ ప్రభుత్వానికి స్టాటన్ దొర నివేదికను సమర్పించారు. ఆయన తర్వాత తిరుమల ఆలయ పాలనలో జరిగిన అవకతవకలపై విచారణాధికారిగా పి.బ్రూస్ నియమితులయ్యారు.

టీటీడీ పాలనకు ఐదు మార్గదర్శకాలు

దిట్టం: శ్రీవారికి సమర్పించే నైవేద్యం తయారీలో ముడిసరుకులు ఏయే పరిమాణంలో వినియోగించాలన్నదే దీని ముఖ్యద్దేశం. ఇప్పటికీ ఆలయంలో లడ్డూలు, ప్రసాదాల తయారీతోపాటు స్వామికి సమర్పించే పుష్పాలు కూడా దిట్టం ఆధారంగానే నిర్వహిస్తున్నారు.

కైంకర్యపట్టి: తిరుమల ఆలయ సిబ్బంది, పరిచారకులు, మిరాశీ దారులు, జియ్యర్ సిబ్బంది విధులపై 1801, 1820 రెండుసార్లు కైంకర్యపట్టి తయారు చేశారు. దీనిప్రకారం సిబ్బంది హోదా, విధులు, పూర్తి వివరాలు ఉంటాయి.

బ్రూస్కోడ్: బ్రిటిష్ ప్రావిన్షియల్ జడ్జి పి.బ్రూస్ ఈస్టిండియా కోర్ట్ ఆఫ్ డైరెక్టర్స్ ఉత్తర్వుల ప్రకారం ఆలయ పాలన సక్రమంగా సాగించేందుకు ప్రత్యేకంగా కోడ్ రూపొందించారు. అదే బ్రూస్ కోడ్. నేటికీ ఆలయపాలనకు అదే దిక్సూచీగా ఉంది.

సవాలీ- ఇ-జవాబు: శ్రీవారి ఆలయంలో సేవలు, సిబ్బంది విధులు, ఆలయ ఖర్చులు, ఆదాయం, తిరుమల ఇతిహాసం, చరిత్రను నిర్వహించేందుకు ఈస్టిండియా కంపెనీ ప్రయత్నించింది. 1819లో 14 ప్రశ్నలువేసి వాటికి సమాధానాలు రూపొందించారు.

దీన్నే సవాలీ- ఇ-జవాబు పట్టీగా పిలుస్తారు.

పైమేయిషి ఖాతా: ఆలయ స్థిర, చరాస్తులు, దేవతావిగ్రహాల వివరాలు, చిత్రాలు, తిరుమల, తిరుపతి, ఇతర పరిసర ప్రాంతాల్లోని ఆలయాల వివరాలు, విస్తీర్ణం, ఇనాం గ్రామాల వివరాలు రికార్డు చేశారు. 1819లో రూపొందించిన ఈ పద్ధతిని 'పైమేయిషి అకౌంట్' అని పిలుస్తారు. ధార్మికసంస్థ పరిపాలనలో రికార్డులు, విధి విధానాలు రూపొందించడం, బ్రహ్మాత్సవాలు, ఇతర ప్రత్యేక ఉత్సవాలకు కలెక్టర్లను పర్యవేక్షకులుగా నియమించడం వీరి హయాంలోనే సాగింది.

• జీవో ఎంఎస్ నెంబరు 4429 తేది:23.09.1940, జీవో ఎంఎస్ 659, తేదీ 16.06.1941 ప్రభుత్వ గెజిట్ ప్రకారం తిరుమల ఆలయానికి 27.5 కిలోమీటర్ల విస్తీర్ణంలో చుట్టూ అటవీ ప్రాంతం టీటీడీ పరిధిలోకి వచ్చింది. ఈ 27.5 చ.కి.మీ. పరిధిలో మాత్రమే సాగే టీటీడీ కార్యకలాపాలకు నాటి తెల్లదొరలు నిర్ణయించిన సరిహద్దులపైనే నేటికీ టీటీడీ ఆధారపడుతుండటం వారి పాలనాదక్షతకు నిదర్శనం.

తిరుమల బ్రహ్మాత్సవాల ప్రత్యేక
సంచిక కథనాలు

సహదేవ కేతారి

సాక్షి, తిరుమల

ఫోటోలు: కె.మోహనకృష్ణ

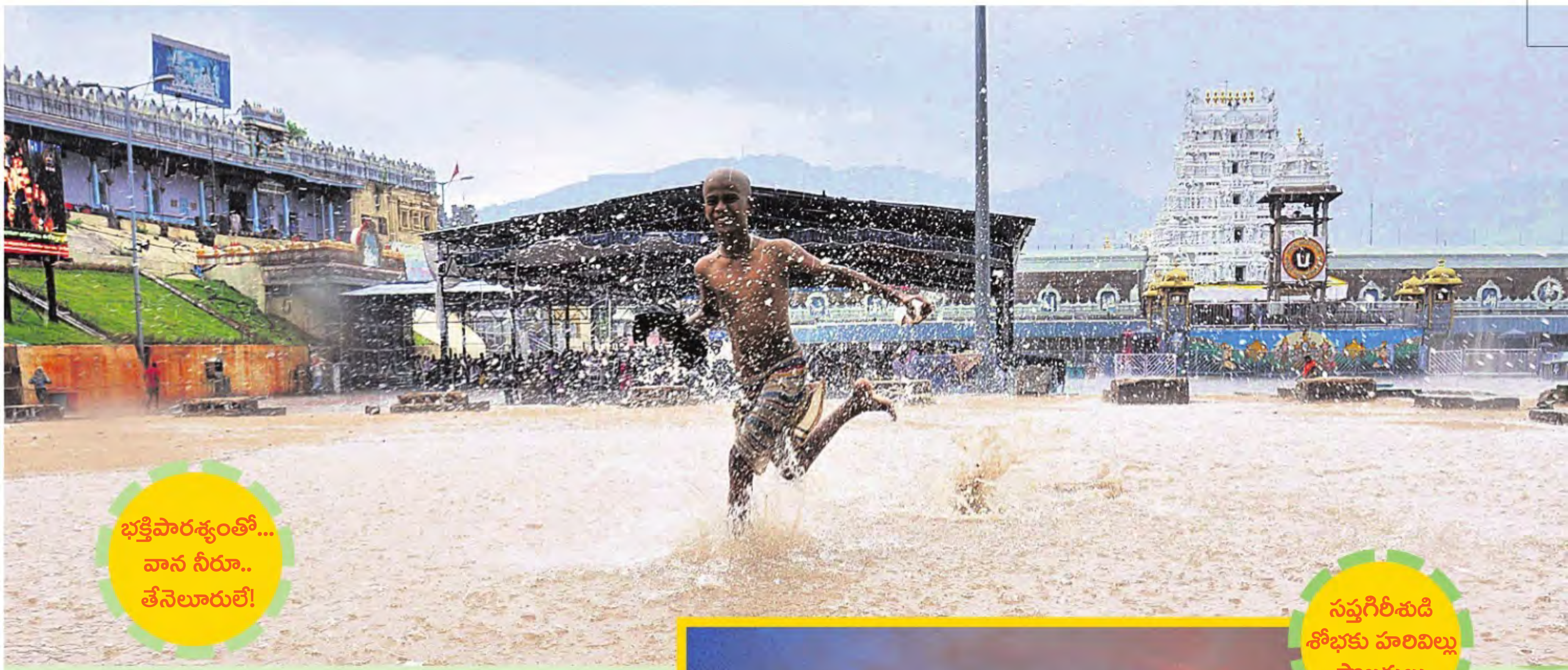
సాక్షి, తిరుమల

కొన్ని ఫోటోలు, సమాచార సౌజన్యం:
టీటీడీ ప్రజా సంబంధాల విభాగం

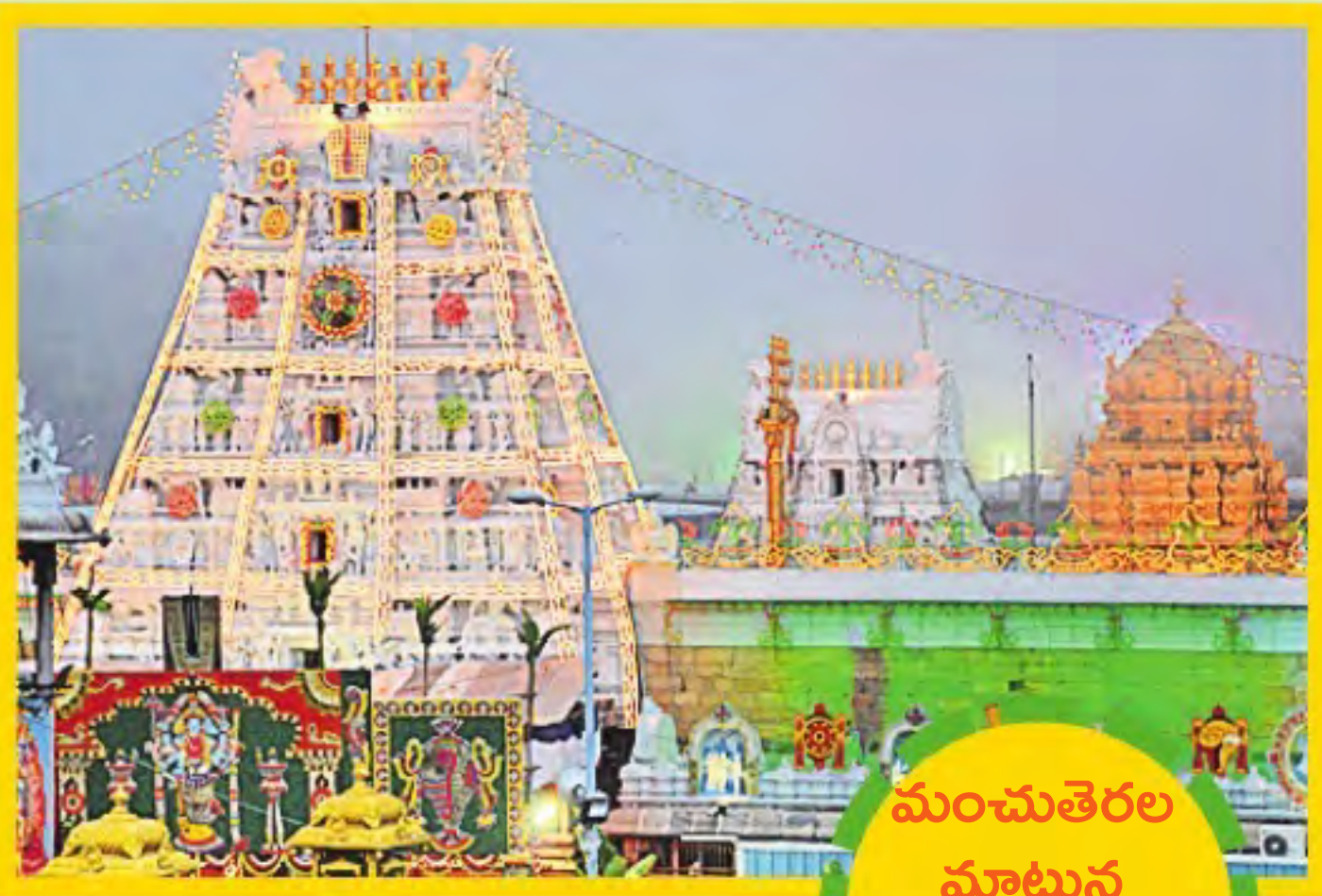
సాక్షి, ఫన్ డే కవర్ పై ముద్రించిన శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి బంగారు ఆభరణాల చిత్రం తయారీకి టీటీడీ ఆభరణాల నుండే విడి భాగాల చిత్రాలను సేకరించి రూపొందించడమైనది.

కవర్-బుక్ డిజైన్: కుసుమ

భక్తిపారశ్యంతో...
వాన నీరూ..
తేనెలూరులే!

సప్తగిరిశుడి
శోభకు హరివిల్లు
సాబగులు

మంచుతెరల
మాటున
తిరుమల కొండ
తళుకులు

వెల్లింగు
వెలుగులూ
విద్యుత్
పువ్వులే!

ప్రాకృత్యమే
నృత్య రీతులతో
స్వామి సేవ

నొసటి
తిరునామంతో
విదేశీ వనిత
భక్తి పారవశ్యం

ఈశాన్య
రాష్ట్రాల
వాసులూ
స్వామి భక్తులే

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు: తిరుపతి

శ్రీ వేంకటేశ్వర నిత్య అన్నదానం ట్రస్టు

తి.తి.దే తిరుమలలో శ్రీవేంకటేశ్వర నిత్యఅన్నదానం పథకం ద్వారా యాత్రికులందరికీ ఉచితంగా భోజన సౌకర్యం కల్పించుచున్నది. మానవ సేవయే మాధవసేవ. ఆకలితో అలమటించే అన్నార్తులకు అన్నదానం చేయడం, రుత్వికులు చేసే యజ్ఞయాగాదులతో సమానమైన ఫలితాన్ని ఇస్తుంది. అన్ని దానాలలోకెల్లా గొప్పదైన అన్నదానాన్ని ఇట్టి పవిత్ర స్థలాల్లో శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామి భక్తులకు ఉచితంగా అందివ్వడమనేది ఒక పుణ్యకార్యం. ఈ పవిత్ర కార్యానికి అధిక సంఖ్యలో విరాళాలిచ్చి తితిదే అన్నదాన పథకం నందు మీరూ స్వచ్ఛందంగా భాగస్వాములవ్వండి.

ఈ పథకం 1984లో చిన్న తరహాగా ప్రారంభించబడినది. నేడు శ్రీవేంకటేశ్వర నిత్య అన్నదాన పథకం కింద తిరుమల మరియు తిరుచానూరులలో భక్తులందరికీ కడుపునిండుగా భోజనాన్ని ఉచితంగా తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు కల్పించుచున్నవి. ప్రతిరోజూ సుమారు 60,000 మందికిపైగా భక్తులు ఈ అన్నదానం పథకం కింద ఉచిత భోజన సదుపాయాన్ని వినియోగించుకుంటున్నారు. అంతేగాకుండా తిరుమలలోని వైకుంఠం క్యూకాంప్లెక్సు నందు స్వామి వారి దర్శనార్థం వేచియున్న భక్తులకు నిరంతరాయంగా ఆహారపాట్లాలు అందించబడుచున్నవి. శ్రీ పద్మావతి అమ్మవారి దేవాలయ సన్నిధిలో రోజుకు సుమారు 2000 మంది భక్తులకు ఉచిత భోజన సౌకర్యం కల్పించబడుతుంది.

వితరణ చేసే విధానం: విరాళాలను ఏదేని షెడ్యూలు బ్యాంకు నుంచి "బి ఎగ్జిక్యూటివ్ ఆఫీసర్ శ్రీవేంకటేశ్వర అన్నదానం ట్రస్టు, తి.తి.దే., తిరుపతి" వారి పేరున డిమాండ్ డ్రాఫ్ట్/చెక్కు రూపములో తీసి డిప్యూటీ ఎగ్జిక్యూటివ్ ఆఫీసర్, శ్రీవేంకటేశ్వర అన్నదానం ట్రస్టు, తి.తి.దే పరిపాలన భవనం, తిరుపతి-517501 వారికి పంపవచ్చును. ఈ పథకంలో కనీస విరాళం రూ.1000/-, రూ.లు 1000/- కంటే తక్కువగా పంపిన విరాళాలను దాతకు ఎట్టి సమాచారం లేకుండానే శ్రీవారి హుందీ ఖాతాకు జమచేయబడును.

శ్రీ వేంకటేశ్వర బాలమందిర్ ట్రస్టు

“మానవసేవయే మాధవసేవ” నే పరమావధిగా భావించి అట్టి లక్ష్యాన్ని పూర్తిచేసేందుకు గాను తి.తి.దేవస్థానములు వివిధ సామాజిక మరియు సంక్షేమ కార్యక్రమాలను చేపట్టుచున్నది. అనాధలకు మరియు ఆర్తులకు చేయూతనివ్వాలనేదే తి.తి.దే లక్ష్యం. ఈ సంస్థలో తల్లిదండ్రులు లేని, అదేవిధంగా తండ్రి/తల్లి చనిపోయిన తండ్రి/తల్లి పిల్లల సంరక్షణను చేపట్టలేని బాలురు మరియు బాలికలను ఈ సంస్థలో చేర్చుకుంటున్నది. శ్రీవేంకటేశ్వర బాలమందిర్ నందు చేర్చుకొనిన పిల్లలకు ఒకటవ తరగతి నుంచి వసతి, భోజనం, దుస్తులు మరియు విద్యను తి.తి.దే సమకూర్చుచున్నది. తి.తి.దే చే నడపబడుచున్న పాఠశాలలు మరియు కళాశాలల యందు గ్రాడ్యుయేషన్ వరకు పిల్లలకు విద్యనందిస్తోంది. వారు స్వతహాగా బతకగలిగే స్థాయికి తీసుకురావడమే తి.తి.దే లక్ష్యం.

అనాధలకు ఆపన్నహస్తాన్ని అందించి ధన్యజీవులవ్వండి.

శ్రీ వేంకటేశ్వర వారసత్వ సంస్కృతి పరిరక్షణ నిధి

శిల్పం, చిత్రలేఖనం, సంగీతం, సాహిత్యం, నాట్యం వంటి శాస్త్ర కళా సమ్మిళితమైన దేవాలయాలు సర్వజనా సంక్షేమం కోసం, లోక కళ్యాణార్థం నిర్మించబడినవి. ఆలయ వాస్తు ప్రకారం శాస్త్రీయముగా నిర్మించబడిన ఆలయాలలో విగ్రహమూర్తిని ప్రతిష్ఠించిన మహనీయులు తపశ్శక్తిచేత జరుపబడుచున్న పూజా విశేషాదుల వలన శిల్ప ఆగమ లక్షణ సమన్వితమైన విగ్రహ సౌందర్యం వల్ల భగవంతుడు ఆ ఆలయంలోని బింబాన్ని, ఆవహించి భక్తుల కోరికలు తీరుస్తూ ఉంటాడని శాస్త్ర ప్రవచనం. వలువురు ఆచార్యులు 'సక్రమమైన నిర్వాహణ వ్యవస్థ' లేకుండా నూతన ఆలయాలను నిర్మించడం మంచిదికాదని, ఎప్పుడో, ఏనాడో మహనీయులచేత ప్రతిష్ఠించబడిన ఆలయాలను పరిరక్షించి, నిర్వహించడం లోకకళ్యాణ కారకమని సందేశమిస్తున్నారు.

వైదిక ధర్మాన్ని, సంస్కృతిని ప్రతిబింబింపజేసే ప్రాచీన ఆలయాలు వంటి కట్టడాలు కావచ్చు, పురావస్తు ప్రదేశాలు కావచ్చు, వాటిని పరిరక్షించడం, పునర్నిర్మించడం వంటి బృహత్తర కార్యక్రమాలు చేపట్టడం ఏ ఒక్కరివలన సాధ్యం కాదు. అందు వలన ఈ బృహత్ లక్ష్యాలతో తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు ' శ్రీవేంకటేశ్వర వారసత్వ సంస్కృతి పరిరక్షణ నిధి' ని ఏర్పాటు చేసింది. ఇలా నలుగురికి ఈ కార్యం వలన వచ్చే ఫలితం లభిస్తుందని అర్థం. **తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు ఏర్పాటు చేసిన శ్రీవేంకటేశ్వర వారసత్వ సంస్కృతి పరిరక్షణ నిధికి దయాళువులందరూ కూడా విరివిగా విరాళాలివ్వండి, ఇష్టించండి.**

శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాణదాన ట్రస్టు

సంక్షిప్త వివరం:

శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాణదాన ట్రస్టు రోగగ్రస్తులైన పేదలకు సహాయం అందిస్తుంది. ఇది లాభాపేక్షలేవి ధార్మిక సంస్థ. గుండె, మెదడు, మూత్రపిండాల వ్యాధులు, క్యాన్సర్లతో బాధపడే మరియు అత్యధిక వ్యయంతో కూడిన ఈ వ్యాధుల చికిత్స ఖరీదును భరించలేని పేద వారికి ఉచితంగా వైద్య సహాయం అందించడం ఈ ట్రస్టు ప్రధాన ఉద్దేశ్యం. అత్యధిక వ్యయంతోకూడిన ఈ వ్యాధుల చికిత్స ఖరీదును పేదవారు భరించలేరు. రెనల్ ఫెయిల్యూర్, హెమోఫిలియా, తలసామియా మరియు క్యాన్సర్ మొదలైన ప్రాణాంతక వ్యాధులకు చికిత్స/నివారణకు జరిపే పరిశోధనలను కూడా ఈ పథకం ప్రోత్సహిస్తుంది. రక్తనిధి, కృత్రిమ అవయవాలు, ఫిజియోథెరపీ పరికరాలు మరియు తదితరాలు వంటి మౌలిక సదుపాయాలు పేదరోగులకు ఉచితంగా అందేలా ఈ పథకం సహాయపడుతుంది. మానవసేవయే మాధవసేవ అన్న పరమావధితో కుల, మత, వర్ణాలకతీతంగా ప్రాణాంతక వ్యాధులతో బాధపడుతున్న పేదలైన రోగులకు ఈ పథకం వర్తిస్తుంది. వారికి తితిదే నిర్వహిస్తున్న స్పెష్షి, బర్డ్, ఎస్.వి.ఆర్.ఆర్. మరియు ప్రసూతి ఆసుపత్రులలో చికిత్స అందిస్తారు.

పథకానికి కనీస విరాళం రూ.1000/-. విరాళం సొమ్ము రూ.1000 కంటే తక్కువ పంపిన యెడల సదరు సొమ్మును దాతకు ఎలాంటి సమాచారం ఇవ్వకుండానే శ్రీవారి హుందీ ఖాతాలోకి జమచేయబడును. విరాళాలన్నింటినీ కూడా జాతీయ బ్యాంకు నందు జమ చేయబడును.

తదుపరి సమాచారం కొరకు సంప్రదించండి. ఫోన్ 0877-2277777 లేదా www.tirumala.org (or) www.tirupati.org
వ్యక్తులు, సంస్థలు, కంపెనీలు వగైరాలు విరాళాలను ఇవ్వవచ్చును. మరియు వారు భారతీయ ఆదాయపు పన్ను చట్టం యొక్క సెక్షన్ - 80(జి) క్రింద ఆదాయపు పన్ను ప్రయోజనాన్ని పొందడంతో పాటు ఏకీకృత ప్రయోజనాల కొరకు అర్హులవుతారు.

Mohan publications
Religious Book Store

Cover P

Timeline About Photos Reviews More ▾

- 3 were here 2 this week
- View Pages Feed
See posts from other Pages
- Invite friends to like this Page
- 907 post reach this week

Boost Your Page for ₹137
Reach even more people in Rajahmundry

[Boost Page](#)

Opp. Ajantha Hotel fortgate
Rajahmundry, Andhra Pradesh, India

090324 62565

Open
Today 9:00AM - 9:00PM

Add Pin Range

<http://www.mohanpublic...>

[Boost Website](#)

Mohan publications added 7 new photos
Published by Rama Chandra Rao Abula (11 · November 28, 2016) · [View](#)

మోహన్ పబ్లికేషన్స్
(ప్రైవేట్ లిమిటెడ్) (ప్రైవేట్ లిమిటెడ్) (ప్రైవేట్ లిమిటెడ్)
ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ (ప్రైవేట్ లిమిటెడ్) (ప్రైవేట్ లిమిటెడ్)
"మోహన్ పబ్లికేషన్స్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్" (ప్రైవేట్ లిమిటెడ్) (ప్రైవేట్ లిమిటెడ్)
అనుమతి లేని పబ్లికేషన్స్... See More

2,155 people reached [Boost Post](#)

907 Post Reach

8 Website Clicks

1 of 5 Response Rate

Recent

- 2015
- 2014
- 2013
- 2012

Mohan Publications

ఫేస్బుక్లో మోహన్ పబ్లికేషన్స్ పేజీ - లైక్ చేయండి మేము పోస్టు చేసే అనేక ఆధ్యాత్మిక పి.డి.ఎఫ్. లు ఉచితంగా పొందండి మీకు నచ్చిన పోస్టులను షేర్ చేయండి

మావద్ద లభించు గ్రంథములు

1. ప్రతకథలు - పూజలు

1. శ్రీ వినాయక వ్రతం	వెల రూ. 10-00
2. శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజా-పుణ్యాహవాచనం	25-00
3. శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజ (కాణిపాకక్షేత్రమాహాత్మ్యంతో)	10-00
4. సంకష్టహరచతుర్థి శ్రీమహాగణపతి వ్రతం	30-00
5. వరలక్ష్మీ వ్రతం	7-50
6. కేదారేశ్వర వ్రతం	7-50
7. త్రినాథ వ్రతం(కలర్)	7-50
8. త్రినాథవ్రతం(సాదా)	5-00
9. క్షీరాబ్ధి వ్రతం	10-00
10. మంగళ గౌరీవ్రతం	10-00
11. వైభవలక్ష్మీ వ్రతం ఫోటో యంత్రంతో	20-00
12. శ్రీలక్ష్మీ కుబేర వ్రతం (ఫోటో యంత్రంతో)	20-00
13. కనకమహాలక్ష్మీ వ్రతం (కామేశ్వరీపాటతో)	20-00
14. సంతోషీమాతా వ్రతం	20-00
15. ఏడు శనివారాల వ్రతం	20-00
16. సత్యనారాయణవ్రతం	20-00
17. శ్రీ సువర్చలాహనుమద్దీక్ష	20-00
18. శివదీక్ష	10-00
19. కాత్యాయనీ వ్రతం	20-00
20. సౌభాగ్య గౌరీవ్రతం	20-00
21. తిరుప్పావై (ధనుర్మాసవ్రతం)	36-00
22. స్త్రీల ప్రతకథలు	30-00
23. స్త్రీలప్రతకథలుస్థూలాక్షరి (నేదునూరిగంగాధరరావుగారి)	54-00
24. స్త్రీలపాటలు (కామేశ్వరీపాటతో)	36-00
25. సర్వదేవతా పూజావిధానం	20-00
26. ఆరువ్రతాలు	30-00
27. ధన్వంతరీ ప్రతకల్పం	10-00
28. రాహుకాలంలోదుర్గాదేవీపూజా	10-00
29. తులసి నిత్యపూజ, తులసీఉపయోగాలు	10-00
30. శ్రీ చక్రపూజ	10-00
31. శ్రీ చక్ర రహస్య విజ్ఞానమ్	36-00
32. శ్రీచక్ర పూజావిధానం(పెద్దది)	36-00

33. లక్ష్మీ - గౌరీ నిత్యపూజ	వెల రూ. 10-00
34. శ్రీలలితానిత్యపూజ(లలితాసహస్రనామస్తోత్రంతో)	10-00
35. శ్రీ గాయత్రీ నిత్యపూజ	10-00
36. అన్నపూర్ణ నిత్యపూజ	10-00
37. శ్రీ సరస్వతీ నిత్యపూజ	10-00
38. మహిషాసుర మర్ధనీపూజ	10-00
39. రాజరాజేశ్వరీ నిత్యపూజ	10-00
40. శ్రీ దుర్గానిత్యపూజ	10-00
41. కాలభైరవ నిత్యపూజ	10-00
42. శివపూజ	10-00
43. వీరభద్ర పూజ	10-00
44. ఆంజనేయ నిత్యపూజ	10-00
45. నాగేంద్ర స్వామి పూజ	10-00
46. సుబ్రహ్మణ్య నిత్యపూజ	10-00
47. రామదేవుని కథ	10-00
48. శివదేవుని కథ	10-00
49. లక్ష్మీనరసింహపూజ	10-00
50. వేంకటేశ్వరపూజ	10-00
51. బ్రహ్మంగారి నిత్యపూజ	10-00
52. సూర్య నిత్యపూజ	10-00
53. నవగ్రహ నిత్యపూజ	10-00
54. రుక్మిణీ కల్యాణం	20-00
55. ఉమామహేశ్వర వ్రతం	20-00
56. శ్రీ కామేశ్వరీ వ్రతం	20-00
57. 16 సోమవారముల వ్రతము	20-00
58. పార్వతీకల్యాణం	20-00
59. సహస్రకమలవర్తి వ్రతము	20-00
60. పంచముఖ ఆంజనేయనిత్యపూజ	20-00
61. అష్టనాగపూజ	36-00
62. పూజలు ఎందుకుచేయాలి ?	36-00
63. ఏ దేవునికి ఏపుష్పాలతో పూజించాలి?	36-00
64. ఏ దేవునికి ఏప్రసాదం నైవేద్యం పెట్టాలి?	36-00
65. ఏదేవునికి ఏవిధముగాదీపారాధనచెయ్యాలి?	36-00
66. ఏదేవునికి ఎన్ని ప్రదక్షిణలుచేయాలి ?	36-00
67. హనుమద్ వ్రతం	36-00

68. పంచాయతన పూజ	వెల రూ. 45-00
69. 28 వ్రతములు	108-00
70. కలశపూజలు (9ఒకేసారి)	150-00
71. కలశపూజలు (విడివిడిగా) (ప్రింటులో)	150-00
72. హ్రీంకార మహాయజ్ఞం (ప్రింటులో)	150-00
73. అర్చన	40-00
74. శ్రీరామ కర్ణామృతము	99-00
75. శ్రీ దేవీ భాగవతం	99-00
76. శ్రీ దేవీ భాగవతం (కేస్ బైండ్)	360-00
77. క్షేత్రనామార్చన	63-00

2. స్తోత్రాలు-సుప్రభాతములు సహస్రనామములు

1. శ్రీ లలితా విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు	40-00
2. శ్రీ లలితా విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు(కేస్ బైండ్)	63-00
3. స్థూలాక్షరిలలితావిష్ణుసహస్రనామస్తోత్రములు (ప్రతికసైజ్ కేస్ బైండ్)	108-00
పురాణపండ రాధాకృష్ణమూర్తిగారి సంకలనం	
4. లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (హిందీ),,	40-00
5. లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (ఇంగ్లీషు),,	40-00
6. సర్వదేవతా స్తోత్రమంజరి	120-00
7. సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళి: (63)	20-00
8. లలితా సహస్రనామ స్తోత్రమ్(క్రాస్)	36-00
9. లలితా సహస్రనామములు	20-00
10. లక్ష్మీ సహస్రనామములు	20-00
11. దుర్గా సహస్రనామములు	20-00
12. అంజనేయ సహస్రనామములు	20-00
13. శివ సహస్రనామములు	20-00
14. విష్ణు సహస్రనామములు	20-00
15. గణపతి సహస్రనామములు	20-00
16. సుబ్రహ్మణ్య సహస్రనామములు	20-00
18. లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు	20-00
19. శ్రీరామా సహస్రనామములు	20-00
20. లక్ష్మీనృసింహసహస్రనామములు	20-00
21. సూర్యసహస్రనామములు & ఆదిత్యహృదయం	20-00
22. శ్రీవేంకటేశ్వరసహస్రనామములు	20-00
23. మణిద్వీపవర్ణన (పెద్దది)	20-00
24. సంద్యావందనం	20-00
25. మంత్రపుష్పమ్	20-00
26. త్రిభాషా హనుమాన్ చాలీసా	10-00

27. హనుమాన్ చాలీసా	వెల రూ. 9-00
28. మణిద్వీపవర్ణన (పాకెట్)	10-00
29. ఆరు చాలీసాలు	10-00
30. శివారాధన (శివస్తోత్రాలు)	10-00
31. వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం (పాకెట్)	10-00
32. ఆరుదండకాలు	6-00
33. వేంకటేశ్వర గోవిందనామములు	6-00
34. అష్టలక్ష్మీ స్తోత్రమ్ కనకధారాస్తోత్రమ్	10-00
35. దేవీఖడ్గమాలాస్తోత్రమ్ (మహిషాసురమర్దనీస్తోత్రంతో)	10-00
36. బాలాత్రిపుర సుందరీ నిత్యపూజ	10-00
37. సుందరకాండ (పాకెట్)	10-00
38. భగవద్గీత మూలం	20-00
39. రామరక్షాస్తోత్రమ్	15-00
40. స్తోత్ర రత్నావళి	36-00
41. పురాణపండలలితా- విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
42. పురాణపండ లలితాసహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
43. పురాణపండ విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్	10-00
44. పురాణపండ ఆదిత్య హృదయం	10-00
45. మంత్రపుష్పం (మినీ)	10-00
46. శివానందలహరి-సౌందర్యలహరి	36-00
47. కుజదోషం	10-00
48. కాలసర్ప దోషం	10-00
49. మీ అప్పులు తీరాలా?	10-00
50. దృష్టిదోషాలు నివారణ	10-00
51. సర్వదేవతా ధ్యానశ్లోకములు	10-00
52. పంచసూక్తములు	10-00
53. సంధ్యావందనం	10-00
54. రుద్రనమకమ్-చమకమ్	10-00
55. గాయత్రీమంత్రాలు	10-00
56. జపమంత్రాలు	10-00
57. హయగ్రీవ స్తోత్రమాల	10-00
58. దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమాల	10-00
59. ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలు-పంచారామాలతో	10-00
60. శ్రీసూక్తం పురుష సూక్తం	10-00
61. నవదుర్గలు	10-00
62. నవగ్రహస్తోత్రమాల	36-00

63. మహాన్యాసమ్	వెల రూ. 36-00
64. సుందరకాండ గానామృతం	36-00
65. సంధ్యా వందనం (పెద్దది)	36-00
66. గోమాతపూజావిధానము	10-00
67. ఆనందసిద్ధి - 1 శ్రీదేవీ స్తోత్రమాల	108-00
68. ఆనందసిద్ధి - 2 ఏ సమస్యకు -ఏ స్తోత్రమ్ పారాయణచేయాలి	108-00
69. నిత్యదేవతార్చన	45-00
70. శ్రీలలితా సహస్రనామములు -విపులవివరణసహితం	144-00
71. శ్రీ దుర్గాసప్తశతి-(చండీ) హోమవిధానము
72. సర్వదేవతా స్తోత్రనిధి	99-00
73. మణిద్వీపము (విపుల వచన వ్యాఖ్యానము)	99-00
74. కాలభైరవ రక్షాకవచము	63-00

3. శ్రీ సాయి దత్త గ్రంథములు

1. శ్రీ సాయిబాబా సచ్చరిత్ర	99-00
2. సంపూర్ణ శ్రీ గురు చరిత్ర	99-00
3. శ్రీ సాయిఆరాధన-షిర్డివైభవం	99-00
4. శ్రీ సాయిబాబా జీవిత చరిత్ర (క్రాస్)	54-00
5. శ్రీ గురుచరిత్ర (క్రాస్)	54-00
6. దాసగణకృత శ్రీసాయి చరిత్ర	36-00
7. నవనాథ చరిత్ర	99-00
8. శ్రీసాయిచరిత్ర(బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	54-00
9. శ్రీగురుచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	54-00
10. సత్యదత్తవ్రతం -దత్తాత్రేయపూజాకల్పం, సహస్రంతో	20-00
11. అనఘాదేవీ వ్రతం	20-00
12. భక్తుల ప్రశ్నలకు బాబా జవాబులు	30-00
13. మనసులోనిప్రశ్నకుశ్రీసాయిబాబాజవాబులు	30-00
14. అక్షరక్రమములో శ్రీసాయిసూక్తులు	30-00
15. శ్రీ సాయిపూజాకల్పం (సహస్రంతో)	20-00
16. శ్రీ సాయిభజనమాల	20-00
17. శ్రీ సాయి భజన్స్	20-00
18. శ్రీ సాయిభక్తి గీతాలు	20-00
19. శిరిడిహారతులు (భావంతో)	20-00
20. "శ్రీసాయి"కోటి	25-00

21. "శ్రీసాయిరామ్"కోటి	వెల రూ. 20-00
22. శ్రీ సాయినాథ స్తోత్రమంజరి	10-00
23. శ్రీ సాయివేయినామాలు	3-50
24. శ్రీ సాయి సహస్ర నామావళి	10-00
25. శ్రీ సాయి చాలీసా-సుప్రభాతం	10-00
26. శ్రీ సాయినాథ చాలీసా	10-00
27. శ్రీ సాయి హారతులు (పాకెట్)	10-00
28. శ్రీ సాయి నిత్యపూజ (పాకెట్)	10-00
29. శ్రీ సాయి సూక్తులు	10-00
30. శ్రీ సాయి స్తవనమంజరి-దత్తచాలీసా	10-00
31. శ్రీసాయి నక్షత్రమాలిక	10-00
32. హిందీ శ్రీ సాయి హారతులు	12-00
33. శని సింగణాపూర్ క్షేత్రమాహాత్మ్యం	45-00
34. ఇంగ్లీషు శ్రీ సాయిహారతులు	12-00
35. షిరిడి దర్శనం-శ్రీసాయి వైభవం	99-00
36. సాయిసత్యవ్రతం	20-00
37. సాయి అనుగ్రహమ్	108-00
38. నవగురువారాల వ్రతకల్పము	15-00
39. శ్రీదత్తలీలామృతము	99-00
40. హృదయంలో సాయి	12-00
41. శ్రీషిరిడిసాయి లీలామృతం(శ్రీసచ్చరిత్ర)	99-00
42. గజాననమహరాజ్ చరిత్ర	99-00

4. జ్యోతిషాలు

1. 'కాలచక్రం' గంటలపంచాంగం (గార్గేయ)	60-00
2. గ్రహభూమి పంచాంగము (గార్గేయ)	116-00
3. శ్రీచక్ర పంచాంగం (తొలి మహిళాపంచాంగం)	45-00
4. ఆనందసిద్ధి పంచాంగం (వై.వి.శాస్త్రి)	60-00
5. ములుగువారిరాశిఫలితాలు(12రాశులువారికి)	40-00
6. ములుగువారిరాశిఫలితాలు విడివిడిగాఒక్కొక్కటి	10-00
7. కాలచక్రంజ్యోతిషక్యాలండర్ -(శ్రీనివాసగార్గేయ-ప్రణతిటివి)	25-00
8. శుభమస్తు (పిడపర్తి) క్యాలండర్	25-00
9. సాదా క్యాలండర్	5-00
10. పాకెట్ క్యాలండర్	15-00
11. తాజక నీలకంఠీయమ్	100-00
12. కేరళ జ్యోతిష రహస్యాలు	150-00
13. జ్యోతిష బ్రహ్మ రహస్యాలు	150-00
14. మానసాగరి జాతకపద్ధతి	150-00

15. వరాహమిహిర జాతకపద్ధతి	వెల రూ. 150-00
16. వధూవర వివాహమైత్రిద్వాదశకూటములు	99-00
17. సింపుల్ రెమిడీస్	250-00
18. శంభు హోరప్రకాశిక	250-00
19. పూర్వ పరాశరి	100-00
20. పరాశర జ్యోతిషవిజ్ఞాన సర్వస్వం	200-00
21. ప్రశ్న సింధు	99-00
22. నక్షత్ర విశేష ఫలితాలు	45-00
23. సర్వార్థ ఫలచంద్రిక	99-00
24. సూర్యసిద్ధాంత పంచాంగగణితంచేయడంఎలా?	150-00
25. దృక్సిద్ధాంతపంచాంగగణితం చేయడంఎలా?	150-00
26. ఆయుర్దాయ నిర్ణయం	45-00
27. జాతక గణిత ప్రవేశిక	50-00
28. జ్యోతిషమర్మబోధిని	50-00
29. జ్యోతిష ప్రశ్నోత్తరమాల	50-00
30. ముహూర్తం నిర్ణయించడంఎలా?	50-00
31. జాతక మకరందం	36-00
32. జ్యోతిష సరస్వతి	36-00
33. మీజననకాల విశేషాలు	36-00
34. ముహూర్త విజ్ఞాన భాస్కరం	36-00
35. జ్యోతిష స్వయంబోధిని	36-00
36. శుభముహూర్త శిరోమణి	36-00
37. నక్షత్ర ఫలమంజరి	36-00
38. పంచాంగం చూసే విధానం	36-00
39. సర్వార్థ జ్యోతిషం	36-00
40. ప్రాథమిక జ్యోతిషం	36-00
41. నవరత్నములు శుభయోగములు	36-00
42. శుభశకునాలు	25-00
43. హస్తరేఖాఫలితాలు	36-00
44. సంఖ్యల్లో భవిష్యత్	36-00
45. ముహూర్త దీపిక	99-00
46. పుట్టుమచ్చలు ఫలితాలు	25-00
47. కలలు ఫలితాలు	25-00
48. జాతక చక్రం వేయడం ఎలా?	36-00
49. మానసాగరి (ప్రాచీనజ్యోతిషగ్రంథం)	
-పుచ్చాశ్రీనివాసరావు	250-00
50. జ్యోతిషశాస్త్ర చిట్కాలు	108-00
51. గుప్తా శతాబ్ది పంచాంగం(1940-2050)	999-00

52. ప్రశ్నచండేశ్వరమ్	వెల రూ. 50-00
53. ద్వాదశభావ ఫలచంద్రిక	250-00
54. జాతకచక్రం మీరే వేసుకోవచ్చు	36-00
55. జ్యోతిష శతయోగరత్నావళి (నూరుయోగాలఫలితాలు)	108-00
56. అంగసాముద్రికం	36-00
57. హస్త సాముద్రికం	40-00
58. లాల్ కితాబ్	99-00
59. శకునశాస్త్రం	80-00
60. ఆధునికప్రశ్నశాస్త్రం	120-00
61. పరాశరజ్యోతిష ప్రశ్నజ్యోతిషం	150-00
62. అష్టకవర్ణ	50-00
63. బృహత్జాతకం (ప్రాచీనప్రతికిపునర్ముద్రణ)	200-00
64. లగ్నరత్నాకరం	45-00
65. షట్పంచాశిక	120-00
66. 40 రోజుల్లో జ్యోతిషంనేర్చుకొనండి	270-00
67. 40 రోజుల్లో సాముద్రికంనేర్చుకొనండి	150-00
68. 40 రోజుల్లో సంఖ్యాశాస్త్రం	150-00
69. 40 రోజుల్లో నక్షత్ర (నాడీ) ఫలితములు	270-00
70. 40 రోజుల్లో వైద్యజ్యోతిషం నేర్చుకోండి	250-00
71. మీ పుట్టినతేదీ అద్భుతరహస్యాలు న్యూమరాలాజీ సూపర్ గైడ్	270-00 200-00
72. కె.పి.జ్యోతిషం (పరిచయం)	50-00
73. ముహూర్తచింతామణి	99-00
74. సూర్యచంద్ర గ్రహణములు	50-00
75. ప్రసిద్ధవ్యక్తుల జాతకాలు (వేరేకొండప్ప)	150-00
76. అదృష్టరెమెడీస్	120-00
77. గ్రహసంచార ఫలనిర్ణయదీపిక	50-00
78. జ్యోతిష రెమిడీస్	300-00
79. జాతకమూర్తాండం పాతప్రతికి యథాతథం(కొండపల్లి)	250-00
80. జ్యోతిషవిద్యాప్రకాశిక పాతప్రతికి యథాతథం(కొండపల్లి)	250-00
81. నాడీజ్యోతిషం	50-00
82. గార్గేయం మీ గ్రహబలం రెమిడీస్	250-00
83. నక్షత్రపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	50-00
84. లగ్నపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	50-00
85. గౌతమసంహిత	50-00

86. హోరరత్నమాల	వెల రూ. 50-00
87. జాతకఫల మణిమంజరి	200-00
88. పుష్కర పంచాంగం	540-00
89. దశాభుక్తిఫల నిర్ణయం	250-00
90. వింత జోష్యములు	50-00
91. షోడశవర్ణాలు	200-00
92-105. రవి/చంద్ర/కుజ/బుధ/గురు/శుక్ర/శని/రాహుకేతు -నవగ్రహములకు ఒక్కొక్క పుస్తకం	99-00
93. ముహూర్తమార్తాండం	50-00
94. లఘుజాతకం	50-00
95. జాతకాలంకారము	50-00
99-107. మేషాది మీనం-12 లగ్నాలు ఒక్కొక్క లగ్నం గ్రంథం	99-00
108. నారద సంహిత	200-00
109. పంచాంగపీఠికలేఖికాగణితం	250-00
110. తారాబలం - చంద్రబలం (వేరే కొండప్ప)	99-00
111. సులభలగ్న సాధన (చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	200-00
112. రమలశాస్త్రం	108-00
113. ముహూర్త రత్నావళి బి.వి.రామన్ గారి గ్రంథములు	250-00
114. జ్యోతిష విద్యారంభం	50-00
115. గ్రహభావ బలములు	50-00
116. కాలచక్రదశ	50-00
117. అనుభవ ప్రశ్నాజ్యోతిషం	50-00
118. జ్యోతిషశాస్త్రంలో వాతావరణ భూకంపాలు	50-00
119. పురోగామి జాతకం	50-00
120. భావార్థరత్నాకరం	75-00
121. భారతీయజ్యోతిష సర్వస్వం	75-00
122. అష్టకవర్గ పద్ధతి:	75-00
123. జ్యోతిషశాస్త్రంలో సందేహాలు, సమాధానాలు	75-00
124. ప్రశ్నతంత్ర	75-00
125. ముహూర్తం	75-00
126. విశిష్ట జాతకములు	125-00
127. భారతీయఫలితజ్యోతిషం	125-00
128. 300 ముఖ్యమైన యోగములు	125-00
129. జాతకంపరిశీలించడంఎలా ?	300-00

రాష్ట్రపతి అవార్డుగ్రహీత, మహామహోపాధ్యాయ, వాచస్పతి శ్రీ మధురకృష్ణమూర్తిగారి గ్రంథములు వెల రూ.	
130. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-1	200-00
131. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-2	200-00
132. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-3	200-00
133. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-4	200-00
134. భావార్థరత్నాకరము	100-00
135. ముహూర్త చింతామణి	100-00
136. ముహూర్త చింతామణి-పార్వ2	200-00
137. స్వప్న శాస్త్రము	50-00
138. శతయోగమంజరి	33-00
139. వ్రతనిర్ణయకల్పవల్లి	165-00
140. దైవజ్ఞవల్లభం	75-00
141. వసంతరాజశకునమ్ (ఎం.ఆర్.వి.శర్మ)	250-00
142. ఉపాసనా విధానము (ఎం.ఆర్.వి.శర్మ)	99-00
143. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-1	50-00
144. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-2	200-00
145. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-3	50-00
146. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-4	200-00
147. అనుభవసులభవాస్తు - 1	50-00
148. అనుభవసులభవాస్తు - 2	100-00
5. వాస్తులు	
1. 40 రోజుల్లో “వాస్తువిద్య” నేర్చుకొనండి	180-00
2. వాస్తుశాస్త్ర రహస్యములు (బైందు)	108-00
3. వాస్తునుబట్టి మీ ఇల్లు	54-00
4. మీరూ మీ వాస్తు	54-00
5. గృహవాస్తు చిట్కాలు	54-00
6. వాస్తు పూజ	54-00
7. వాస్తు సూత్రములు	54-00
8. వాస్తుశాస్త్ర రహస్యాలు	54-00
9. గృహవాస్తు వర్ణాలు	99-00
10. విశ్వకర్మవాస్తు శాస్త్రరీత్యా మీ ఇంటి ప్లానులు	50-00
11. విశ్వకర్మ వాస్తుశాస్త్రరీత్యా మీ ఇండ్ల ఆయములు	99-00
12. విశ్వకర్మ వాస్తు శాస్త్రం(చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	180-00
13. ఆధునిక గృహవాస్తు	99-00
14. శుభవాస్తు	270-00
15. వాస్తుయంత్ర రత్నావళి	108-00
16. వాస్తుశాస్త్రం	120-00

17. హౌస్ ప్లాన్లు	వెల రూ. 50-00
18. గృహవాస్తుసారం	50-00
19. గృహవాస్తు చంద్రిక	50-00
20. గృహవాస్తు దర్పణం	50-00
21. జ్యోతిష-గృహవాస్తుచంద్రిక	50-00
22. వాస్తురత్నాకరం (కొండపల్లి)	50-00
23. వాస్తుశిరోమణి	50-00
24. శ్రీకృష్ణవాస్తు	50-00
25. పంచవాస్తు పారిజాతం	108-00
26. వాస్తుడిండిమమ్	50-00
27. వాస్తుదుందిభి	108-00
28. విశ్వకర్మవాస్తుప్రకాశిక	99-00
29. కృష్ణవాస్తుశాస్త్రము	50-00
30. జలవాస్తు, శల్యవాస్తు (దంతూరిపండ్రినాథ్)	75-00
31. మయవాస్తు (గోరసవీరభద్రాచార్య)	120-00
32. వాస్తుజ్యోతి	54-00
33. వాస్తవ వాస్తుపూజావిధానము	108-00

6. మంత్రశాస్త్రాలు

1. మంత్రసాధన	54-00
2. తంత్రజాలం	54-00
3. మంత్రశక్తి	54-00
4. దత్తాత్రేయ తంత్రవిద్య	54-00
5. దత్తాత్రేయ మూలికాతంత్రమ్	54-00
6. తాంత్రిక పంచాంగం	54-00
7. యక్షిణీ తంత్రం	54-00
8. మంత్రానుష్ఠాన చంద్రిక	54-00
9. సర్వదేవతా మంత్రకవచములు	54-00
10. మంత్రాక్షరాలరహస్యం (బీజాక్షరనిఘంటువు)	54-00
11. సర్వదేవతా మంత్రరత్నావళి	54-00
12. సదాచార దీపిక	54-00
13. యోగినీ-వామకేశ్వరతంత్రం	54-00
14. ప్రపంచసారతంత్రం	54-00
15. బదనిక తంత్రమ్	54-00
16. ఉచ్చిష్ట గణపతి తంత్రమ్	54-00
17. గుప్త సాధన తంత్రం	54-00
18. గంధర్వ తంత్రమ్	54-00
19. సౌందర్యలహరి (మంత్రయంత్రరత్నావళి)	54-00
20. యంత్ర మంత్ర తంత్ర	54-00

21. పాశుపత తంత్రం	వెల రూ. 99-00
22. పంచదశ మహాఖడ్గ తంత్రం	99-00
23. రుద్రాష్టాధ్యాయః	99-00
24. మంత్రసిద్ధి	108-00
25. పరశురామతంత్రమ్	108-00
26. శ్రీలలితావిలోమ పంచదశీ	108-00
27. శ్రీ గురు తంత్రం	108-00
28. గాయత్రీ తంత్రమ్	108-00
29. శూలినీదుర్గాతంత్రం (చిన్నది)	100-00
30. మహాశక్తి మంత్ర తంత్ర రహస్యాలు	150-00
31. శ్రీ దుర్గ తంత్రమ్	200-00
32. మహామృత్యుంజయతమృతపాశుపతమ్	200-00
33. సర్ప (నాగ)తంత్రం	250-00
34. హవన తంత్రం	250-00
35. షోడశనిత్యతంత్రం	250-00
36. శాక్తేయతంత్రం	250-00
37. రుద్రయామళతంత్రం	250-00
38. లక్ష్మీప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
39. హిరణ్యశూలినీ తంత్రమ్	250-00
40. మాయాప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
41. శ్రీ విశ్వరూప ప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
42. స్వర్ణాకర్షణభైరవతంత్రం	250-00
43. కాశీవిశాలాక్షి తంత్రం	250-00
44. శాంతితంత్రమ్	250-00
45. యంత్రసిద్ధి	360-00
46. శ్రీ లక్ష్మీ తంత్రమ్	360-00
47. మంత్రమహోదధి (స్త్రీదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
48. మంత్రమహోదధి (పురుషదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
49. మంత్రశాస్త్రం (గ్రంథము)	360-00
50. ప్రత్యంగిరాకృత్యాతంత్రం	360-00
51. కామధేనువు తంత్రం	360-00
52. శూలినీదుర్గాతంత్రం	360-00

7. గ్రంథాలు - ఆరాధనలు

1. భగవద్గీత శ్లోక తాత్పర్య సహితం	54-00
2. గణేశ ఆరాధన 1	99-00
3. గణేశోపాసన 2	99-00
4. నవగ్రహవైభవం	99-00
5. నవగ్రహ రెమెడీస్	99-00

6. నవగ్రహ వేదం	వెల రూ. 99-00	44. జాతకసుధాసారము-జాతకమోక్షప్రదాయిని	99-00
7. శనిగ్రహారాధన	99-00	45. వివాహ జ్యోతిషమంజరి - వెల రూ.	
8. ఆదిత్యారాధన	99-00	మ్యారేజ్ మ్యాచింగ్ గైడ్ (సాయిగణపతిరెడ్డి)	99-00
9. సుబ్రహ్మణ్యారాధన	99-00	46. మీపుట్టినతేదీనిబట్టి మీజీవితరహస్యాలు	
10. శ్రీ శివ ఆరాధన	99-00	(న్యూమరాలజీ లైఫ్ గైడ్) ,,	99-00
11. లక్ష్మీ ఆరాధన	99-00	47. మీఅదృష్టానికి (పేరు) నేమ్ కరక్షన్	99-00
12. హనుమదారాధన	99-00	48. మూకపంచశతీ	99-00
13. లలితారాధన	99-00	49. పంచమవేదం మహాభారతం	99-00
14. శ్రీ చక్రారాధన	99-00	50. దేవుళ్ళు డాట్ కామ్	99-00
15. గాయత్రీ ఆరాధన	99-00	51. గణపతిభాష్యం	99-00
16. వీరభద్రారాధన	99-00	52. యజుర్వేద ఉపనయనవివాహప్రయోగమంజరి	99-00
17. కుజగ్రహారాధన	99-00	53. నవయోగులు	99-00
18. భైరవారాధన	99-00	54. ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని దర్శించవలసిన	
19. దైవారాధన	99-00	-ప్రముఖదర్గాలు	99-00
20. గీతారాధన	99-00	55. సకలదేవతాఅష్టోత్తరాలు (పెద్దది) -	
21. శ్రీ వేంకటేశ్వరారాధన	99-00	(180 అష్టోత్తరశతనామావళులతో)	99-00
22. హయగ్రీవారాధన	99-00	56. సకలదేవతా సహస్రనామములు	99-00
23. లక్ష్మీనరసింహారాధన	99-00	57. ఆధ్యాత్మిక సూక్తి నిధి	99-00
24. శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరీ స్తోత్ర కదంబం	99-00	58. బ్రాహ్మణులు గోత్రాలు, ప్రవరలు	99-00
25. దేవీ లీలామృతం	99-00	59. సర్వదేవతాస్వరూపుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు	99-00
26. పురాణపండ సుందరకాండ వచనం	99-00	60. శ్రీ లక్ష్మీసన్నిధి	99-00
27. పురాణపండ రామాయణం	99-00	61. శ్రీ లక్ష్మీ గణపతి హోమకల్పం	99-00
28. పురాణపండ భారతం	99-00	62. మార్షల్ ఆర్ట్స్ (కరాటే, కుంగ్ ఫూ నేర్పుకోండి)	99-00
29. పురాణపండ భాగవతం	99-00	63. మ్యాజిక్ గైడ్	99-00
30. (సూరి) వాల్మీకి రామాయణం	99-00	64. చదరంగం	99-00
31. కాలసర్ప యోగం	99-00	65. పంచముఖ హనుమత్ వైభవం	54-00
32. నిత్య జీవితములో రుద్రాక్షలు	99-00	66. గరుడపురాణం	40-00
33. నిత్య జీవితములో నవరత్నాలు	99-00	67. మాఘపురాణం	30-00
34. వేదసూక్తములు	99-00	68. శివపురాణం	30-00
35. వేమన పద్యసారామృతం	99-00	69. వైశాఖపురాణం	30-00
36. పండగలు పర్వదినాలు	99-00	70. స్థూలాక్షరి మాఘపురాణం	54-00
37. సూక్తిరత్నాలు	99-00	71. స్థూలాక్షరి శివపురాణం	54-00
38. శ్రీ ఆంజనేయం (చరిత్ర-మహిమ-స్తోత్రాలు)	216-00	72. స్థూలాక్షరి వైశాఖపురాణం	54-00
39. నవగ్రహ దర్శనమ్	99-00	73. కార్తీక పురాణం	30-00
40. నిత్యజీవితంలో నవగ్రహాలు	99-00	74. కార్తీక పురాణం (చిన్నది)	25-00
41. సాలగ్రామములు	99-00	75. సర్వకార్యసిద్ధికి రామాయణపారాయణ	50-00
42. గురుశుక్ర ప్రభావము చంద్రకళానాడీ	99-00	76. పెద్దబాలశిక్ష	40-00
43. శనిగ్రహరెమిడిస్	99-00	77. గాయత్రీ మహిమ	36-00

78. మత్స్య యంత్ర మహిమ	వెల రూ. 50-00
79. వృక్షదేవతలు	50-00
80. యాజుష స్మార్త సంస్కార చంద్రిక	150-00
81. సనాతనవైదిక బ్రాహ్మణస్మార్తాగమకల్పమ్	150-00
82. చతుర్వేదములు	144-00
83. నవగ్రహారాధన	144-00
84. తాళపత్ర సమాహార గోపురం	144-00
85. మనుధర్మ శాస్త్రం (వచనంలో...)	144-00
86. వేదమంత్ర సంహిత	144-00
87. సహస్రలింగార్చన	144-00
88. శ్రీ శివగీత	144-00
89. ద్వాదశశుభపనిషత్తులు	144-00
90. పురాణపండవారి సౌందర్యలహరి (శ్లోకతాత్పర్యసహిత విపులవ్యాఖ్యతో)	250-00
100. బృహత్ శివ స్తోత్ర రత్నాకరము	216-00
101. బృహత్ దేవీ స్తోత్రరత్నాకరము	216-00
102. బృహత్ విష్ణు స్తోత్రరత్నాకరము	216-00
103. కేదారనాథ్ బదరీనాథ్ యాత్రాగైడు	40-00
104. దక్షిణావృత శంఖములు	50-00
105. 108 దివ్యదేశాల విష్ణుక్షేత్రదర్శని	36-00
106. ధర్మసింధువు	270-00
107. భారతీయ శైవక్షేత్రయాత్రాదర్శిని	108-00
108. చిలుకూరి బాలాజీచరిత్ర	36-00
109. భగవత్స్తుతి	...
110. సూర్యోపాసన	36-00
111. సనాతన సంప్రదాయాలు-ఆచారవ్యవహారాలు	...
112. కాశీఖండం	250-00
113. అశ్వనీదేవతలు	216-00

8. వైద్య గ్రంథాలు

1. ఆహారం ఆరోగ్యం	36-00
2. మూలికావైద్య చిట్కాలు	36-00
3. ఆయుర్వేద వైద్య చిట్కాలు	25-00
4. ఆయుర్వేద వైద్యం	36-00
5. గృహవైద్య రహస్యాలు	36-00
6. గృహవైద్యసారం	36-00
7. హోమియోవైద్యం (ద్వాదశలవణచికిత్స)	54-00
8. ప్రకృతివైద్యం	36-00
9. ఆహారం-వైద్యం	99-00

10. సంపూర్ణ ఆయుర్వేద-చిట్కా వైద్యం వెల రూ.	99-00
11. ఆయుర్వేదమ్	36-00
12. ఆయుర్వేద మూలికావైద్యదీపిక	99-00
13. దుంపకూరలు, ఆకుకూరలు, కాయగూరలు వాడకం - ఉపయోగాలు	99-00
14. నాటువైద్యం (కేస్ బైండింగ్)	360-00
15. ఏకమూలికావైద్యం	99-00
16. అష్టాంగ హృదయం(4భాగాలు)	1200-00
17. రహస్యసిద్ధియోగవైద్యసారమ్	99-00
18. ప్రాథమిక హోమియోవైద్యం	99-00
19. ఒబెసిటీ	99-00
20. హెల్త్గైడ్	99-00
21. ఆయుర్వేదం-జీవనవేదం	99-00
22. ఫుడ్థెరపి	99-00
23. న్యూచురల్థెరపి	99-00
24. సంపూర్ణఆరోగ్యానికి 20ని॥	99-00
25. కీళ్ళనొప్పులు మీ సమస్యలైతే...	99-00
26. యోగామంత్ర	99-00
27. యోగా సందే టు మందే	99-00
28. హెర్బల్ మెడిసిన్-హెల్త్టుడే	99-00
29. హెల్త్ప్లేట్	108-00
30. వస్తుగుణపాఠం	250-00
31. రసాయన వాజీకరణ తంత్రం	150-00
31. సిద్ధమూలికా రహస్యం	99-00
32. ప్రాణాయామము - యోగా-పతంజలిశ్రీనివాస్	63-00

9. అయ్యప్ప - భవానీ రకాలు

1. శ్రీ అయ్యప్ప లీలామృతం	36-00
2. శ్రీ అయ్యప్ప ఆరాధన	54-00
3. శ్రీ అయ్యప్ప భజనపాటలు	54-00
4. శ్రీ అయ్యప్ప పూజాకల్పం	20-00
5. శ్రీ అయ్యప్ప భక్తి గీతాలు	20-00
6. శ్రీ అయ్యప్ప దీక్ష F	10-00
7. శ్రీ అయ్యప్ప భజనమాల F	10-00
8. శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యపూజ P	10-00
9. శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యనియమావళి P	8-00
10. శ్రీ భవానీ లీలామృతం(దుర్గాభవానీదీక్ష)	36-00
11. దేవీలీలామృతం	99-00
12. శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	20-00

13. దేవీ భక్తిగీతాలు	వెల రూ. 20-00
14. జై భవానీదీక్ష F	10-00
15. భవానీదీక్ష P	8-00
16. దేవీ భక్తిమాల	10-00
17. శ్రీ అయ్యప్ప భజనావళి	120-00
18. అయ్యప్పపూజావిధి (జేసుదాసుసాంగ్స్‌తో)	20-00

10. భజనలు - కీర్తనలు

1. అన్నమయ్య కీర్తనలు	25-00
2. శ్రీరామదాసు కీర్తనలు	25-00
3. సర్వదేవతా మంగళహారతులు	20-00
4. వసుంధర మంగళ హారతులు	25-00
5. సౌభాగ్య దేవతా మంగళహారతులు	36-00
6. సర్వదేవతా భజనలు	36-00
7. చిట్టి పాట్టి పాటలు	10-00
8. జాతీయ గీతాలు	10-00
9. దేశభక్తి గీతాలు	36-00
10. పండుగలు-పుణ్యక్షేత్రాలు భక్తిగీతాలు	36-00
11. గొబ్బిళ్ళపాటలు, లాలిపాటలు, కోలాటపాటలు	36-00
12. అన్నమయ్య సంకీర్తనలు	99-00
13. పెళ్ళిపాటలు-స్త్రీలపాటలు	36-00
14. భక్తానంద భజనకీర్తనలు (ఓల్డెస్‌నీస్‌టైల్)	36-00
15. సర్వదేవతాభక్తిమణిమాల	36-00
16. బతుకమ్మ ఉయ్యాల పాటలు	36-00
17. అన్నమయ్య సంకీర్తనానిధి (1000 కీర్తనలు)	270-00

11. హిట్స్ సాంగ్స్

1. ఘంటసాల భక్తిగీతాలు-భగవద్గీత	36-00
2. ఎస్.పి.బాలు భక్తిగీతాలు	36-00
3. ఘంటసాల సుమధురగీతాలు	99-00
4. పి. సుశీల సుమధురగీతాలు	99-00
5. ఎస్.పి. బాలు సుమధురగీతాలు	99-00
6. ఎస్.జానకి సుమధురగీతాలు	99-00
7. వేటూరి సుందరరామమూర్తిహిట్స్	99-00
8. సర్వదేవతా సినీభక్తిగీతాలు	99-00

12. స్త్రీలకు ఉపయుక్త పుస్తకములు

1. శ్రీకాంతామణి వంటలు (వెజ్)	54-00
2. శ్రీకాంతామణి వంటలు (నాన్‌వెజ్)	54-00
3. శాకాహార వంటలు	25-00

4. మాంసాహారవంటలు	వెల రూ. 25-00
5. చిట్టిచిట్కాలు	25-00
6. అందానికి చిట్కాలు	25-00
7. పిల్లల పేర్లు (పెద్దది)	25-00
8. పిల్లల పేర్లు (చిన్నది)	10-00
9. లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ శారీబోర్డర్స్	36-00
10. లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ డిజైన్స్	36-00
11. చిన్నారులకు చిరుతిళ్ళు	25-00
12. పసందైన ఫాస్ట్‌ఫుడ్ వంటలు	25-00
13. పలావ్‌లు, ఫ్రైడ్ రైస్‌లు, వెరెటీరైస్‌లు	25-00
14. వేపుళ్ళు-ఇగుర్లు	25-00
15. ఇంగ్లీషులో ఆడపిల్లల పేర్లు	54-00
16. ఇంగ్లీషులో మగపిల్లల పేర్లు	54-00
17. బ్రేక్‌ఫాస్ట్ వంటలు	25-00
18. పండుగలలో చేసుకొనే పిండివంటలు	25-00
19. మైక్రోవేవ్ వంటలు	99-00
20. సర్వదేవతాభక్తిమాల	36-00
21. పిల్లల పేర్లు (బాబు)	36-00
22. పిల్లల పేర్లు (పాప)	36-00
23. మోడ్రన్ మెహంది (గోరింటాకు డిజైన్స్)	36-00
24. మోడ్రన్ పిల్లల పేర్లు	99-00
25. నోరూరించే నాన్‌వెజ్ వంటలు	99-00
26. మోడ్రన్ టైలరింగ్ (లేడీస్ & జంట్స్)	99-00

వివిధ రకాలు

రహస్య కుక్కుట శాస్త్రం	300-00
కుక్కుట శాస్త్రం	36-00
ఎందరో మహానుభావులు	200-00
యోగాసనాలు	36-00
ప్రాణాయామము-యోగా (పతంజలిశ్రీనివాస్)	63-00
సూర్యనమస్కారములు	36-00
పొడుపు కథలు (చిన్నవి)	7-50
కాలజ్ఞాన తత్వాలు	36-00
హిందీ-తెలుగు-స్వబోధిని	22-00
ఇంగ్లీషు-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
జనరల్ నాలెడ్జ్	20-00
నూరు ఎక్కాలు	10-00
1-100 టేబుల్ బుక్	10-00
బుల్లి బాలశిక్ష	20-00

1-100 టేబుల్ బుక్ (క్రాస్ సైజు)	వెల రూ. 10-00
శ్రీరామకోటి	25-00
శ్రీశివకోటి	25-00
మేజిక్	25-00
అంకెలతో గారడీ	25-00
ప్రేమకథలు	25-00
యువతరంగాలు (యువతరంకోసం)	25-00
ప్రేమా నీకు జోహార్లు (లవ్ డిక్షనరీ)	25-00
హృదయస్పందన (కవితలు)	25-00
వాత్స్యయన కామసూత్రాలు	36-00
ఎ.పి.టూరిస్ట్ గైడు	36-00
ఇంద్రజాల రహస్యాలు	25-00
మహేంద్రజాల రహస్యాలు	25-00
శరీరభాష (బాడీ లాంగ్వేజ్)	99-00
క్రియా యోగం	36-00
ఆనందంగా జీవిద్దాం	99-00
హరిశ్చంద్ర నాటకం	50-00
వాత్స్యయన కామసూత్రాలు	99-00
పంచసాయకం	99-00
రతిరహస్యాలు	99-00
అనంగరంగం (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
శృంగారకేళి (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
అసతోమయ సద్గమయ	45-00
గాయత్రీవిజ్ఞాన్	99-00
చింతామణి (నాటకం)	50-00
బాలనాగమ్మ	50-00
పాండవ ఉద్యోగము	50-00
కాళహస్తి స్త్రీల ప్రతకథలు	36-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు చింతామణి	99-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు మర్మాలు (ఖైండు)	50-00
కులార్ణవ తంత్రమ్	150-00
ఆచార్య సిద్ధ నాగార్జునతంత్రం (ఒరిజినల్)	300-00
యోగాసనాలు (VG/TNL)	36-00
రామరాయవాస్తుశాస్త్రం (ముద్రగడరామారావు)	99-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.హనుమాన్ చాలీసా	10-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.సుందరకాండ	70-00
అష్టముఖ గండభేరుండతంత్రం	75-00

బ్రహ్మంగారిజీవితచరిత్ర (జవంగుల)	వెల రూ. 99-00
శ్రీ ఆదిశంకరాచార్య దివ్యచరితామృతం	45-00
గీతాంజలి (రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్)	50-00
కాశీరామేశ్వర మజిలీ కథలు	75-00
శ్రీలలితాసహస్రనామము (భాస్కరభాష్యం)	600-00
ప్రకృతిసిద్ధాంతములు - వేదవిజ్ఞానము -	
ఫలితజాతక సూత్రములు	595-00
వివాహదీపిక (వేదోక్త విధిః)	200-00
ముదుండి విశ్వనాథరాజుగారి గ్రంథములు	
విశ్వకర్మ ప్రకాశము	80-00
ప్రాచీనవాస్తుశాస్త్రాలు - ఆధునికవాస్తుపరిశీలన	„250-00
నారద సంహిత	„150-00
వాస్తురాజవల్లభము - మూలానువాదము	„60-00
మయమతము - వచనము	„80-00
బృహత్సంహిత - వచనము	„160-00
గుప్తవాస్తు వాస్తువిజ్ఞానజ్యోతి
రాహుకేతువులు సమస్త ప్రభావములు	150-00
అంగారకుడు (కుజుడు)	90-00
శుక్రుడు	75-00
పురోహిత దర్శని (గోరసవీరభద్రాచార్య)
విశ్వకర్మవాస్తువిద్యారహస్యములు	„
వాస్తు విజ్ఞాన చంద్రిక	„
మహాదశా పారిజాతం	„
జాతక నారాయణీయం (వాడ్రేవువారివి)	150-00
వాస్తు నారాయణీయం	„ 120-00
యోగావళీఖండం	„ 120-00
సర్వార్థచంద్రిక (4భాగాలు)	1208-00
మీరే న్యూమరాలజిస్ట్ (దావూద్)	370-00
నిర్ణయసింధు (2భాగాలు)	590-00
జయహే...జయహే... (పురాణపండ్రీనివాస్)	27-00
సాయి...	„ 27-00
శ్రీ దుర్గానందలహరి	„ 200-00
శ్రీమాలిక	„ 25-00
ఆరతిసాయిబాబా	„ 11-00
ప్రతిష్ఠకల్పః (సాగి నరసింహమూర్తి)	500-00
తాజుద్దీన్ బాబా సచ్చరిత్ర	100-00

సుమారు 100 సం॥రాలునాటి ప్రాచీన ప్రతులు తిరిగి

ఈ క్రింది గ్రంథములు ప్రచురించబడినవి.

శ్రాద్ధము ఎందుకు పెట్టాలి ? షోడశ సంస్కారములు
స్మార్త కాపర్తి కారికలు
నపుంసక సంజీవనము, వైద్య శిరోమణి
విషవైద్య చింతామణి
హేమాద్రి సూరిణా ప్రాయశ్చిత్తాధ్యాయః
సర్వమూలికా గుణరత్నాకరం
సీతారామ కథా సుధ అయోధ్యకాండ
సీతారామ కథా సుధ బాలకాండ
శ్రీరామనవరాత్రోత్సవకల్పః
ఆపస్తంబీయ ధర్మసూత్రాలు
అపర ప్రయోగ దర్పణం
సర్వశాంతి దర్పణం
గణకరంజని
సంతాన దీపిక
తిథినిర్ణయ కాణ్డః
ముహూర్త దర్పణం
జ్యోతిష శాస్త్ర రత్నము
లఘుతాచకము
శ్రీ వైఖనస పైతృమేదిక ప్రయోగః
స్మృతి రత్నాకరము (ధర్మశాస్త్రం)
జాతకామృతతసారం
జాతక బోధిని
సంగీత విద్యాదర్పణం
సంగీత సర్వార్థసారసంగ్రహం
ముహూర్త మార్తాండం
జాతకరహస్యం
రాజమార్తాండం
ఆయుర్దాయదీపిక
వైద్యామృతం
అనుపానమంజరీ
నవగ్రహశాంతి విధానం-ఉదకశాంతి విధిః
చికిత్సరత్నము
స్వరచింతామణి

ద్వాదశలోహ భస్మవిధానం
దైవజ్ఞయజ్ఞో విభూషణం
అనుపాన రత్నకరము
కాలామృతము
దైవజ్ఞకర్ణామృతము
రసేంద్ర చింతామణి
రసరత్న సముచ్చయం
వస్తుగుణరత్నాకరము
హోరానుదర్పణము
విశ్వకర్మ ప్రకాశిక వాస్తుశాస్త్రము
స్త్రీజన కల్పవల్లి
సంగీత సర్వార్థ సంగ్రహం
సంగీత సుధాసంగ్రహము
అర్క ప్రకాశము
సంగీత మార్తాండము
సంగీత ప్రథమబోధిని
వైద్యకల్పతరువు
రసప్రదీపిక
గణకానందము
శ్రీ లలితాసహస్రనామావళిః-వివరణాత్మక భావంతో
నవచండీ వేదోక్త శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం
శ్రీ గాయత్రీ అనుష్ఠాన తత్త్వప్రకాశిక
సంగీతమార్తాండము
సారావళి
భేషజకల్పము
గురుశిష్య వైద్యచింతామణి
జాతకమణి
సర్వశకున ప్రకాశిక
యాజుష ప్రయోగ చంద్రిక
శిక్షావల్లీ-ఆనందవల్లీ-భృగువల్లీ
వసంతరాజ శకునము
తొట్టి వైద్యం
జ్యోతిష సిద్ధాంత సంగ్రహము (పంచాంగ గణితం)
సహస్ర యోగప్రకాశిక

కాపీలు కావలసినవారు : **మోహన్ పబ్లికేషన్స్, ఆధ్యాత్మిక గ్రంథనిలయం**

కోటగుమ్మం, అజంతా హోటల్ ఎదుట, రాజమండ్రి.

అరుదైన పాత పంచాంగములు, వ్రతకథలు, పురాణములు, ఆరాధన
గ్రంథములు, సుప్రభాతములు, మహాత్మ్యములు, సహస్రనామములు,
పూజావిధానములు, స్తోత్రాలు, ప్రామాణిక గ్రంథములు, కథలు,
జ్యోతిష, వాస్తు, వైద్య, మంత్రశాస్త్రాది ఆధ్యాత్మిక గ్రంథములకు

మోహన్ పబ్లికేషన్స్,

ఆధ్యాత్మిక గ్రంథనిలయం

కోటగుమ్మం, అజంతా హోటల్ ఎదుట,

రాజమండ్రి. ఫోన్ : (0883) 246 25 65

Cell : 903 , , ,

**PRINTED BOOK
BOOK-POST**

Posted under Rule 121 of P.O. Guide

To _____
M/s. _____

From : ☎ : 0883-246 25 65

MOHAN PUBLICATIONS

Fort Gate, Opp : Ajanta Hotel

RAJAHMUNDY-533 101 (A.P.)

WWW.MOHANPUBLICATIONS.COM

WWW.GRANTHANIDHI.COM

google play store / mohan publications

facebook Like us to follow /Mohanpublications

sale e-books - www.kinige.com

sale e-books - **daily Hunt app**